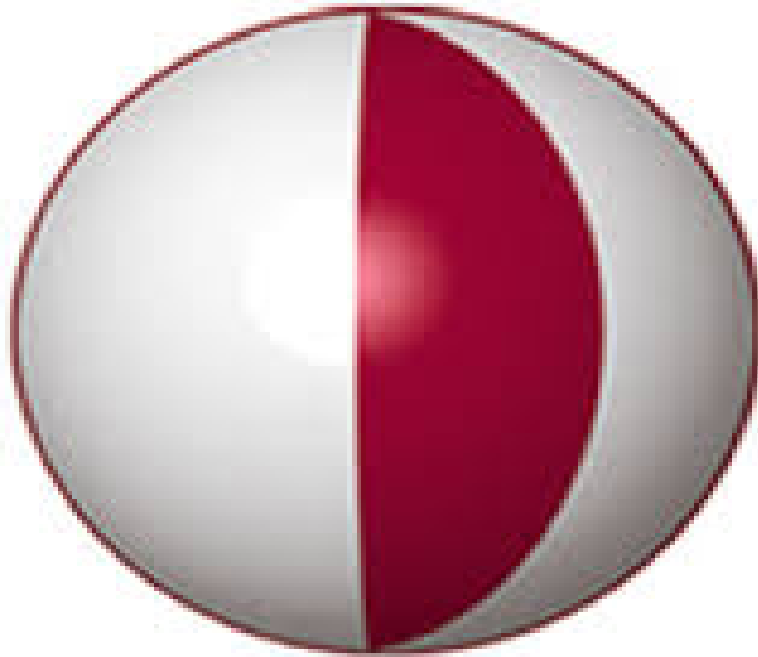

Near East University

Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa KKTC

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**OTİZMİ OLAN ÇOCUKLARIN
EĞİTİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE
MATERYALLERE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİN
BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞENAY BALTACI

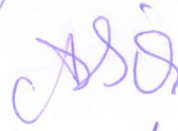

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Şükran ÖZ

**Lefkoşa
Haziran, 2017**

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Şenay BALTACI'nın "Otizmi Olan Çocukların Eğitiminde Kullanılan Yöntem Ve Materyallere İlişkin Öğretmen Görüşlerin Belirlenmesi" isimli tezi Haziran 2017 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Başkan	: Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE	
Üye (Danışman)	: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Şükran ÖZ	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Mukaddes DEMİROK SAKALLI	

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Doç. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “Otizmi Olan Çocukların Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Materyallere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış, akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğumu, çalışmanın uygulanması için öncesinde İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alındığını, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığımı bildiririm.

...../...../ 2017

İmza

Öğrencinin Adı – Soyadı

Şenay BALTACI

ÖNSÖZ

Yetersizliği olmayan çocuklar, günlük yaşamda hayatlarını sürdürebilmek için birçok beceriyi planlı veya plansız olarak yakın çevresiyle etkileşim sonucunda kendi kendilerine bir şekilde kolaylıkla öğrenebilmektedir. Fakat otizmlili bireylerin çevreyle olan etkileşimleri çok sınırlı olduğu için becerileri öğrenmede başkalarına bağımlı olabilmektedirler. Bağımsız bir şekilde çevrelerinde hareket etmeleri, akranlarıyla iletişim kurmaları, sorumluluk almaları zor olmamaktadır. Otizmlili bireylerin yaşamlarını daha anlamlı hale getirebilmek, yakın çevresiyle iletişim kurabilmelerini sağlamak, temel becerileri başkalarına bağımlı olmadan yapabilmelerini sağlamak ve kendilerini kolay ifade etmeleri için eğitim gerekli olduğu bilinmektedir. Ancak bütün bunların planlı ve düzenli bir eğitimle sağlanabileceği unutulmamalıdır.

Otizmlili olan bireylerin eğitiminde günümüz koşullarında bazı öğretmenler geleneksel yöntemleri tercih ederken, son zamanlarda çok farklı öğretim yaklaşımları da tercih edilebilmektedir. Bu nedenle, ülkemizde otizmlili çocukların eğitimi/öğretimi konusunda araştırmalar yapıp yeni uygulanabilir yöntemler geliştirilmelidir. Yöntemleri en iyi şekilde uygulayabilmek için somut nesnelere/materyallere ihtiyaç olduğu unutulmamalı ve materyallerin otizmlili bireylerin eğitiminde önemli yere sahip olduğu göz ardı edilmemelidir.

Bu araştırmada otizmlili olan bireylerin yaşamlarını anlamlı ve başkalarına bağımlılığını en aza indirmek için otizmlili çocukların eğitiminde kullanılan yöntem ve materyaller dikkate alınarak öğretmen görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tez danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Şükran ÖZ'e katkıları için teşekkür ederim. Araştırmanın planlanması, uygulanması ve raporlaştırılması sürecinde değerli katkılarıyla, sabrını, emeği ve vaktini hiçbir zaman esirgemeyen ve sürekli olarak daha iyi yapmam için yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mukaddes DEMİROK'a ve Yüksek lisans eğitim yaşantımda bana her zaman yol gösteren kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZCAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımda, eğitim yaşantımda, her zaman gece gündüz, sorgusuz sualsiz, maddi manevi bir an bile desteğini esirgemediğim yanımda olan, eşsiz insan, hayat arkadaşım, eşim sevgili Ali BALTAÇI'ya derin sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hayatımın en önemli parçası olan küçücük bedeni ve kocaman yüreği ile bana destek olmaya çalışan, bazı yetişkin insanların gösteremediği saygıyı gösterebilen, hayatımın anlamı koca yürekli biricik oğlum Mehmet Halil BALTACI'ya hayatımı ömrüne feda ederek sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatta başarılı olabilmem için maddi/manevi desteklerini esirgemeyen Selvi KALE, Gülseren YAKAR, Ekrem YAKAR, Cengiz BÜYÜKKAYA, Havva BÜYÜKKAYA, Sefa BÖRK, Kendi aileme, Eşimin ailesine ayrıca tüm güzel insanlara sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

**OTİZMİ OLAN ÇOCUKLARIN
EĞİTİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE MATERYALLERİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE BELİRLENMESİ**

Şenay BALTACI

**Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

Haziran, 2017 (93)

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Şükran ÖZ

Bu çalışmada, otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntem ve materyallere ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiş olan katılımcıları, otizimli öğrencisi olan 8 öğretmen oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Öğretmenlerin demografik özellikleri, öğretim yöntemleri, materyaller ve öğretmen görüşleri hakkında bilgi toplanmıştır. Verilerin analizinde açıklayıcı analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre katılımcı öğretmenlerin özel eğitimde kullanılan birçok öğretim yönteminin adları belirtmelerine rağmen yanlış kullandıkları bilgiler elde edilmiştir. Sonuç olarak öğretmenlerin yöntemler hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları bilgisine ulaşılmıştır. Bu öğretmenlerin öğretim yöntemleri hakkında daha fazla bilgi edilmeleri gerekli olduğu görülmektedir. Ayrıca

öğretmenlerin materyaller konusunda yeterince bilgili olmadıkları ve görev yaptıkları kurumlarının da materyaller ile yeterince donanımlı olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Otizm, eğitim yöntemi, materyaller (araç-gereçler), öğretmen görüşleri

ABSTRACT

METHODS AND MATERIALS USED IN EDUCATION
DETERMINATION BY TEACHER'S VISION CHILDREN WITH AN
AUTISM

Şenay BALTACI

Near East University
Atatürk Education Faculty
Special Education Department

Master Thesis

June, 2017 (Page Number:93)

Advisor: Assist. Assoc. Prof. Dr. Ayşegül Şükran ÖZ

In this study, it was aimed to determine teacher opinions about the methods and materials used in the education of children with autism. The study was conducted by qualitative research method. Participants determined according to the purposeful sampling method constituted 8 teachers who were autistic students. Semi-structured interview technique is used. Demographic characteristics, teaching methods, materials and teacher opinions of the teachers were collected. A descriptive analysis

approach was used in the analysis of the data. According to the results of the study, participant teachers' misconceptions were found despite the fact that many teaching methods used in special education specify names. As a result, teachers have been informed that they do not have enough information about the methods. It seems that these teachers need to learn more about teaching methods. In addition, the result is that teachers are not sufficiently knowledgeable about the materials and that the institutions they are working with are not well equipped with the materials.

Keywords: Autism, methods of education, materials (tools and equipment), teacher opinions

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	III
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	IV
ÖNSÖZ	V
ÖZET.....	VII-VIII
ABSTRACT.....	IX-X
İÇİNDEKİLER.....	XI-XV
TABLolar	XVI
KISALTMALAR.....	XVII-XVIII
BÖLÜM I	
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1-6
1.2.Araştırmanın amacı.....	6
1.3.Araştırmanın önemi.....	6-7
1.4. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar.....	8
BÖLÜM II	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1.Otizmin Tanımları.....	9
2.1.a). <i>Otistik bozukluk</i>	9
2.1.b). <i>Asperger sendromu</i>	9-10
2.1.c). <i>Atipik otizm</i>	10
2.1.d). <i>Çocukluk dezenteğatif bozukluğu</i>	10
2.1.e). <i>Rett sendromu</i>	10
2.2. Otizmi olan çocukların özellikleri:.....	11

2.2.a). Sosyal gelişiminde gerilik;	11
2.2.b). İletişim becerileri;	12
2.2.c). Sınırlı/yineleyici ilgi ve davranışlar;	12
2.2.d). Bilişsel / akademik becerileri ve sorunları;	12
2.3. Otizmi olan çocukların eğitimi;	13
2.4. Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntemler;	13
2.4.1. Uygulamalı davranış analizi;	14
2.4.1.a). Ayrık denemelerle öğretim ve yanlızsız öğretim;	14
2.4.1.b). Erken yoğun davranışsal eğitim;	14-15
2.4.1.c). Etkinlik çizelgeleri ile öğretim;	15
2.4.1.d). Replik silikleştirme ile öğretim;	15
2.4.1.e). Model olma ile (canlı model ve videoyla model) öğretim;	15
2.4.1.f). Fırsat öğretimi;	16
2.4.1.g). İşlevsel değerlendirme ve analiz;	16
2.4.1.h). Pecs;	16
2.4.1.ı) Sözel davranış;	16-17
2.4.1.j). Akran aracılı uygulamalar;	17
2.4.2. Teacch;	17
2.4.3. İlişki-temelli yöntemler;	17
2.4.4. Sosyal öyküler;	7-18
2.4.5. Kolaylaştırılmış iletişim (FC);	18
2.5. Otizmi olan çocukların eğitim materyalleri ve teknolojileri	18
2.5.1. Düşük düzeyde teknoloji kullanılan uygulamalar;	19
2.5.2. Orta düzeyde teknoloji kullanılan uygulamalar;	19
2.5.3. İleri düzeyde teknoloji kullanılan uygulamalar;	19-20
2.6. Otizmi olan çocukların eğitim ortamları	20
2.6.a). Kaynaştırma;	20
2.6.b). Özel eğitim sınıfı;	21

2.6.c). Otizmi olan çocukların eğitim merkezi (OÇEM);.....	21
2.6.d). Otizmi olan çocukların iş eğitim merkezleri;.....	21
2.7. Otizmi olan çocukların eğitimi ve öğretmen yeterlilikleri.....	21-22
2.8. KURAMSAL TEMELLER.....	22-23
2.9. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	23-24

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırmanın Modeli.....	25
3.2. Evren ve örneklem.....	25
3.3. Çalışma grubu.....	26
3.4. . Verileri toplama programı.....	26
3.5. Verilerin Toplanma Süreci.....	26
3.6. Araştırmanın Yapıldığı Yer	26
3.7. Görüşmelerin Yapılması.....	26
3.8. Görüşmeler.....	26-27
3.9. Verilerin analiz edilmesi.....	27-28

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	29
4.1 Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular.....	29-31
4.2. Öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları yöntemlere ilişkin bulgular.....	31
4.2.1. Katılımcılar tarafından sık kullanılan yöntemlere ilişkin bulgular.....	31-35
4.2.2. Katılımcılar tarafından nadiren/az kullanılan yöntemlere ilişkin bulgular.....	35-37
4.2.3. Katılımcılar tarafından bilinmeyen ve eğitimde hiç kullanılmayan yöntemlere ilişkin bulgular.....	37-38

4.3. Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallere ilişkin bulgular.....	39
4.3.1. <i>Akademik beceri gelişiminde kullanılan materyallere ilişkin bulgular...</i>	39-41
4.3.2. <i>Psikomotor becerilerini geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular.....</i>	42-42
4.3.3. <i>Öz bakım becerilerini geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular.....</i>	42
4.3.4. <i>Dil ve iletişim becerilerini geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular.....</i>	42
4.3.5. <i>Sosyal becerileri geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular.....</i>	43
4.4. Öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları materyallerin çocuğun gelişim alanına uygun olup olmadığına ilişkin bulgular.....	43
4.4.1. Materyallerin otizmi olan çocukların sosyal gelişim, davranış problemini azaltma veya yok etme, akademik beceriler ve dil-iletişim becerilerine ilişkin etkileri.....	44-45
4.4.1.a) . <i>Materyallerin Otizmi olan çocukların sosyal gelişimine etkileri.....</i>	45
4.4.1.b) . <i>Materyallerin Otizmi olan çocukların dil ve iletişim gelişimine etkileri.....</i>	45-46
4.4.1.c) . <i>Materyallerin Otizmi olan çocukların davranış problemine ilişkin etkileri.....</i>	46-47
4.4.1.d) . <i>Materyallerin Otizmi olan çocukların akademik beceri gelişimine etkileri.....</i>	47-48
4.4.2. Materyallerin otizmi olan çocukların eğitim ihtiyaçlarını, ilgilerini çekebilecek nitelikte ve gelişim özelliklerine uygunluğu.....	48-49
4.4.3. Öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencinin öğrenmesi ve kalıcı olması üzerinde etkileri üzerinde görüşleri...	49-51
4.5. Öğretmenlerin yöntem ve materyalleri eğitimde kullanma yeterliliklerine ilişkin bulgular.....	51
4.5.1. <i>Otizmi olan çocukların eğitiminde materyalleri kullanırken dikkat edilmesi gereken noktalar.....</i>	51-52
4.5.2. <i>Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin sınıfın fiziki şartlarına uygunluğu.....</i>	52-53
4.5.3. <i>katılımcıların Otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları materyallere ilişkin yeterlilikleri.....</i>	53-54

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	55
5.1.Tartışma ve sonuçlar:.....	55-60
5.2.Öneriler:.....	63
5.2.1.Uygulamaya yönelik öneriler:	63-64
5.2.2.İleri araştırmalara yönelik öneriler:.....	64-65
KAYNAKÇA.....	66-77
EKLER.....	78
EK 1. Öğretmen Demografik Bilgi Formu.....	78
EK 2. Eğitimde Kullanılan Yöntemlerle İlgili Bilgi Formu.....	79-81
EK 3. Materyallerle ilgili Bilgi Formu.....	82-91
EK 4. Görüşme Formu	92-93
EK 5. Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi.....	94

TABLÖLAR**Sayfa****No**

Tablo 1 Öğretmen Kişisel (Demografik) Bilgileri.....	29
--	----

KISALTMALAR

Akt.: Aktaran

APA: American Psychological Assaciation

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

DEHP: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

DSM: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El kitabı

FC: Kolaylaştırılmış İletişim

HANEN: Dil gecikmesi görülen çocukların ailelerine yönelik erken müdahale programı

ICD: Dünya Sağlık Örgütü

KÖ1: Katılımcı Öğretmen Bir

KÖ2: Katılımcı Öğretmen İki

KÖ3: Katılımcı Öğretmen Üç

KÖ4: Katılımcı Öğretmen Dört

KÖ5: Katılımcı Öğretmen Beş

KÖ6: Katılımcı Öğretmen Altı

KÖ7: Katılımcı Öğretmen Yedi

KÖ8: Katılımcı Öğretmen Sekiz

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OÇEM: Otizmli Çocukların Eğitim Merkezi

OÇİDEP: Otizmli Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

PC: Tablet

PECS: Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi

PEP-R: Psiko-Eğitimsel Profil Revize formu

TEACCH: Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped

UDA: Uygulama Davranış Analizi

WHO: World Health Organization

OTİZMİ OLAN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE MATERYALLERE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

BÖLÜM I

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumu ve amacı belirtilmiştir. Daha sonra Önemi hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından sınırlılıkları belirtilmiştir. Son olarak araştırma kapsamında adı geçen bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Her insan, içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olarak algılanmak, diğer insanlardan sevgi ve saygı görmek, ilgi, yetenek ve kapasite doğrultusunda eğitim almak, geçimini sağlayacak meslek edinmek, hiç kimseye bağımlı olmadan yaşamını güven içinde sürdürmek ihtiyacındadır. Bu, normal insanın ihtiyacı olduğu gibi yetersizlikten etkilenmiş insanın da ihtiyacı ve en doğal hakkıdır (Vural, 2004).

Anayasamız, herkes için eğitimde fırsat eşitliğini, yetersizlikten etkilenmiş bireylerin de toplumdaki diğer kişilerle aynı olanaklardan ve eğitim öğretimden eşit yararlanmasını vurgular (Şafak, 2013). Diğer taraftan yetersizlikten etkilenmiş çocukların tanılama sürecinin tıbbi ve eğitsel tanılama süreçlerine dayandığına ve Türkiye’de yetersizliği olan çocukların büyük çoğunluğunun, yetersizlik türüne göre açılmış ayrı Özel Eğitim okullarında, gündüzlü ya da yatılı olarak eğitim almakta olduğunu belirtmiştir. Ayrıca MEB (2006)’ da tanılama sürecini doktor raporuyla RAM (Rehberlik Araştırma Merkezi)’lara başvuran yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin standartlaştırılmış bağıl testlerle zekâ, kişilik ve uyumla ilgili durumlarına bakılmakta, son yıllarda hazırlanan modüllere göre de eğitsel değerlendirmeler yapıldığını, eğitsel değerlendirmeye göre yerleştiği belirtilmiştir (Diken, 2013).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde özel gereksinimi olan çocukları “Özel Eğitim Gerektiren Birey” terimi altında; “çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlamaktadır (MEB, 2006; Akt. Cavkaytar, 2014). Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye’de özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde (MEB, 2006) özel gereksinimi olan çocuklar şöyle sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırma;

- Zihinsel Yetersizlik (hafif, orta, ağır, çok ağır)
- İşitme Yetersizliği
- Görme Yetersizliği
- Ortopedik Yetersizlik
- Sinir Sisteminin zedelenmesi ile Ortaya Çıkan Yetersizlik
- Dil ve Konuşma Güçlüğü
- Özel Öğrenme Güçlüğü
- Birden Fazla Alanda Yetersizlik
- Duygusal Uyum Güçlüğü
- Süreğen Hastalık
- Otizm
- Sosyal Uyum Güçlüğü
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
- Üstün veya Özel Yetenek

Sınıflandırmada görüleceği gibi Özel Eğitim gerektiren bireylerin gereksinimleri ve özellikleri birbirinden farklılık göstermektedir. Diken (2013), Yetersizliği olan çocukların sınıflandırılması hakkında “Yetersizlikten etkilenmiş çocuklar yetersizlik gruplarına, gelişim şekillerine fonksiyonelliğine veya eğitim uygunluğuna göre çok farklı şekillerde sınıflandırılmaktadırlar” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca bu konuda Özgür (2013), belirttiği “Warnock raporunda Özel Gereksinimli bireyleri sınıflandırmanın onların eğitim gereksinimlerinin saptanıp bu gereksinimleri doğrultusunda eğitim alma temel haklarının güvenceye alınması amacıyla gerekli olduğunu ileri sürmektedir” ve aynı raporda onları sınıflandırmanın olumsuz yönleri üzerinde de durulması gerektiğini de ifade etmektedir. Bu

olumsuzluğa Warnock raporundan örnek verecek olursak; Örneğin, özel gereksinimli bireyler yerine kör, sağır, dilsiz, zihinsel engelli (deli) gibi olumsuz etiketlendirme durumlarıdır.

Türkiye'nin toplumsal yapısını göz önüne alındığımızda Özel Eğitime gereksinim duyan çocukların toplum tarafından yeterince tanındığını söyleyemeyiz. Yine bu konuda Sucuoğlu ve Kargın (2010), bu toplumda yaşayan bazı insanlar tarafından gerçek dışı önyargı ve inançların olduğunu belirtmişlerdir. Bunlardan bir tanesi de otizmi olan çocuklar oluşturmaktadır ve otizmi olan çocuklar için hiçbir şeyin yapılamayacağı inancı gelmektedir Özgür (2013).

Otizm, yaşamın ilk üç yılında ortaya çıkan gelişimsel yetersizlik olarak bilinmektedir. Çocukların eğitim yaşantılarını önemli derecede olumsuz etkilemektedir. Otizm özellikleri olan çocuklarda iletişim becerilerinde yetersizlik, takıntılı ve tekrarlayıcı davranışlar gösterme, çevrede veya günlük yaşamda oluşan değişikliklere karşı uyum sağlayamama ve belli nesnelere bağımlılık geliştirme olarak sıralanabilir. Fakat sıralanan bu özelliklerin tümünün otizimli bir bireyde bulunması gerekmemektedir. Bu özelliklerin derecesi, başlama zamanı vb. özellikler bireyden bireye farklılaşabilmektedir (Eripek, 2005).

Tekin-İftar, (2014) yapılan araştırmalarda otizmin toplumda yaklaşık 10.000 çocuktan 4'ünde görüldüğünü ifade etmektedir. Erkek çocuklarında kızlara oranla 4-5 kat daha fazla görüldüğünü belirtmiştir. Otizimli çocukların kardeşlerinde bu yetersizliğin görülme sıklığı olağan çocuklara oranla daha fazladır (Özgür, 2013). Otizmin nedenleri ve risk faktörleri olarak ailesel, çevresel ve nöro-biyolojik faktörler üzerinde durulmaktadır. Otizimli bireylerin %35'inin kaygı bozukluğu, depresyon, şizofreni, psikiyatrik sorunlar, ailesinde alkol ve madde bağımlılığı olan çocuklarda görülmektedir (Yosunkaya, 2013).

Otizm terimi uzun yıllardır kullanılmakta olan bir terim olmakla birlikte, son yıllarda otizm spektrum bozukluğu (Austism Spectrum Disorder; ADS) terimi de kullanılmaktadır (Şafak, 2013). Otizm spektrum bozukluğu, günümüzde zihinsel engelden sonra en sık rastlanan gelişimsel yetersizlik olarak bilinmektedir. Otizm eskiden zihinsel hastalık ve psikozlar grubunda değerlendirilmektedir. Fakat 1970

yılından beri gelişimsel bir bozukluk sınıfındadır. Bu türden bozukluklarda özel eğitim ilk müdahale şeklidir. Otizm sürekli bir tıbbi tedavi gerektirmez. Çünkü otizm hastalık değildir ve bir kez teşhis konulduktan sonra sorumluluk eğitim kurumlarına aittir. Eğitimsel müdahalenin ise sürekli olması gerekir (Turan, 2000). Otizm tanısının erken konması eğitim hizmetlerinin erken başlanması oldukça önemlidir (Avcıoğlu, 2015).

Özel eğitim, 30 Mayıs 1997 tarihli Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de “Özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özgür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2006).

OSB’si olan çocuklar için özel eğitim programları çocuk merkezli olmalı, iletişim ve sosyal becerilerine öncelikle yer verilmelidir (Ataman, 2009). Otizmi olan çocukların eğitimsel gereksinimleri birbirinden farklı olduğu için yapılan programlar her çocuğun gelişim özelliklerine göre hazırlanmalıdır (Güneş, 2005).

Programda otizmi olan çocukların yaşlılarını, diğerlerini gözlemlemeyi ve taklit etmenlerini sağlamak amacıyla taklit becerileri de yer almalıdır. Otizmi olan çocuklar için hazırlanan erken eğitim programlarının yararları içinde yer alan en önemli öğelerden bir tanesi, dili işlevsel olarak kullanan çocuklar için daha fazla olduğu, programların özellikle çocukların öğrenmelerini olumsuz etkileyen problem davranışlarının azalmasında etkili olduğu ifade etmektedir (Sadioğlu, Batu, ve Bilgin, 2012). Otizmi olan çocuklar, erken eğitim programlarının yaygınlaşması ile erken yıllardan itibaren yaşlılarıyla aynı eğitim ortamlarını daha fazla paylaşabilecekler; uygun eğitim ortamları ve gereksinimlerine odaklanan programlarla da topluma en üst düzeyde katılabileceklerdir (Ataman, 2009).

Otizmi olan çocukların eğitim programları kadar önemli olan bir diğer konuda bu çocuklarla çalışacak öğretmenlerdir. Bu çocuklarla çalışacak öğretmenlerin özel eğitim öğretmeni olması kadar bu çocuklarla çalışabilecek yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Özel yetişmiş ve bu çocukla uygulama deneyimi olan öğretmenler olması önemlidir. Çocuğun hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının (BEP)

uygulanmasından ve programın işleyişinden (çocuğun ilerlemeleri ya da gereksinimleri hakkında) diğer takım üyelerini haberdar etmek öğretmenin görevidir (Şafak, 2013).

Öğretmen eğitim ve öğretim yaptığı okullarda fiziksel ortam düzenleme üzerinde durması ve gerekli düzenlemelerin yapılması eğitimin kalitesini arttırmada etkili olacaktır. Fiziksel ortam otizmlili öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri ve öğretmeni ile etkileşimlerinin destekleyecek özellikleri taşımalıdır (Aydın, 2015). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitim ortamları ise; (a) kaynaştırma, (b) özel eğitim sınıfı, (c) otizmlili çocukların eğitim merkezi (OÇEM), (d) otizmlili çocukların iş eğitim merkezleridir (Diken, 2012).

Eğitim ortamlarında otizmlili olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntem ve materyaller de önemli yere sahiptir. Eğitim materyallerinin etkin olarak kullanılma amaçlarından bir tanesi, somut olması ve öğrencinin birden fazla duyu organına hitap etmesidir (Yanpar-Şahin ve Yıldırım, 2009). Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocukların sözel yönergelerden daha çok görsel desteklerin kullanılmasının daha faydalı olunacağı düşünülmektedir (Diken, 2013).

Otizmlili bireylerin eğitiminde kendisini ifade etmesine ve iletişim başlatmasına (örneğin, istek ve dileklerini ifade etmesi) yardımcı olan ve eğitim sürecinde resimli kartların kullanıldığı ve etkililiği hakkında bilimsel çalışmalar ile desteklenmiş uygulamalar arasında yer almaktadır McClannahan ve Krantz (1999); çeviri. Birkan (2011).

Otizmlili olan çocukların eğitimleri ile ilgili verilen bu bilgiler doğrultusunda, Otizmlili olan bireylerin eğitiminde kullanılabilecek bilimsel temelli yöntem ve materyallerin geliştirilmesi ve kullanımlarının yaygınlaştırılabilmesi için özel eğitim ve bilgi-iletişim teknolojileri alanındaki uzmanlar gibi farklı alanlardan birçok profesyonelin işbirliği içerisinde çalışmaları gerekmektedir.

Bu araştırma ile Türkiye’de Özel Eğitim alanında kullanılan yöntem ve materyaller ile ilgili var olan bilimsel bilgi birikimine katkıda bulunmak için hedeflenmiştir. Özel Eğitim alanında çalışan öğretmenlerin OSB’li çocukların

eğitiminde hangi yöntem ve materyalleri kullandıklarını ve ne düşündüklerini belirlenmesi araştırmanın temel problemidir.

1.2. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı; Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin OSB'si olan çocukların eğitimlerinde kullandıkları yöntem ve materyaller ile ilgili görüşlerini betimleyebilmektir.

Bu genel amaca ulaşabilmek için aşağıda araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1. OSB'li çocukların eğitimlerinde kullanılan yöntemlere ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
2. Öğretmenlerin OSB'li çocukların eğitimlerinde kullandıkları materyallere ilişkin görüşleri nasıldır?
3. Öğretmenlerin OSB'li çocukların eğitiminde kullandıkları materyallerin çocuğun gelişim alanına (sosyal, dil ve iletişim, öz bakım, psikomotor, akademik) uygunluğuna ilişkin görüşleri nasıldır?
4. Öğretmenlerin yöntem ve materyaller ile ilgili eğitim alma durumları nasıldır?

1.3. Araştırmanın önemi

Teknolojilerin etkin kullanıldığı günümüzde, eğitim faaliyetlerinin zorunlu olarak gelişmesi gerekmektedir. Özellikle otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin önemini arttırmaktadır. Otizmi olan çocukların eğitimde kullanılan sözel ipuçları yerine görsel uyaranlar öğrenmenin daha kolay ve kalıcı izli olması açısından çok önemli görülmektedir (Kırcaali-İftar, Kurt ve Ülke-Kürkçüoğlu, 2014). Otizmi olan çocukların, somut düşünme, mekanik hafıza (ezber) ve görsel ilişkileri anlama gibi güçlü yanları olmasına rağmen soyut düşünme, sosyal biliş, iletişim ve dikkat konularında zorluk yaşamaktadırlar (Tekin-İftar, 2014). Bu araştırma, öğretmenlerin ne tür materyalleri kullandıkları hakkında bilgi verdiği için önemli yere sahiptir.

Otizmi olan çocuklar diğer yetişkinlerden bağımlı olmadan yaşamaları için, yaşına uygun yoğun bir eğitim sürecinden geçmelerinin zorunlu olduğu görülmektedir. Bu eğitimi doğru ve planlı şekilde uygulayabilmek için özel eğitim yöntemlerinden faydalanmak gerekmektedir. Fakat bu alanda yeterince araştırma bulunmadığı için birçok yöntemler bilinmemekte ya da nasıl kullanıldığı hakkında öğretmenler yeterince eğitim alamadıkları için kullanamamaktadırlar. Bu araştırma OSB'li çocukların eğitiminde öğretmenlerin kullandıkları, bazı yöntemleri neden kullanmadıkları ve hiç bilmedikleri yöntemler hakkında bilgi verdiği için önemli görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yeterlilikleri hakkında bilgi verdiği için önemli görülmektedir.

Bu araştırma ile Türkiye'de bu alanda yapılacak olan araştırmalara sağlam bir zemin hazırlamak, bu yöntem ve materyallerin doğru şekilde aynı zamanda etkili olarak kullanılmasına temel oluşturmak için önemli görülmektedir. Özel eğitim alanında yetiştirilen öğretmen adaylarına ve özel eğitim uzmanlarına verilen lisans ve lisansüstü eğitim programlarında adaylara özel eğitim yöntemleri ve yardımcı teknolojiler, bilgisayar kullanımı, çeşitli materyaller ile ilgili önemli bilgilerin kazandırılması da bu uygulamaların paylaşılması açısından oldukça önemli görülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma,

- Osmaniye merkezde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde görev alan rastgele seçilmiş otizmi olan çocukların öğretmenleri ile,
- 2016-2017 eğitim öğretim yılı ile,
- Otizmi çocukların eğitiminde öğretmenlerin kullandığı eğitim/ öğretim yöntemleri ile,
- Otizmi çocukların eğitiminde öğretmenlerin kullandığı materyaller ile sınırlı tutulacaktır.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Otizm; yaygın gelişimsel bozukluklar grubunda, zihinsel yetersizlik ve özel gelişimsel bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Otizm yaşamın üç yaşından önce görülen iletişim, sosyal etkileşim çocuğun eğitsel performansını olumsuz yönde etkileyen gelişimsel bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Avcıoğlu, 2015).

1.5.2. Otizm Spektrum bozukluğu Olan Bireyler; doğuştan var olan aynı zamanda üç yaşına kadar olan süreçte başlayabilen İleri düzeyde ve karmaşık bir gelişimsel yetersizliktir (Birkan, 2009). Otizm spektrum bozukluğunda on sekizci ayın altında tanı koymak güvenilir olmamaktadır. Bazı sebeplerden, eğitim yetersizliklerinden ve bireysel özelliklerinden dolayı yaşlıları ile arasında anlamlı farklılık gösteren bireyler olarak ifade ediliri (Ardıç, 2014)

1.5.3. Eğitim; Kişinin bedeni, zihnî, duygusal, toplumsal yeteneklerini, davranışlarını en iyi şekilde ya da istenilen olumlu bir doğrultuda geliştirilmesi, yeni yetenekler, davranışlar ve bilgiler kazandırılması doğrultusundaki çalışmalardır (Akyüz, 2014).

1.5.4. Eğitim materyali; Ders veya etkinlik esnasında kullanılan araç gereçlerdir. Genellikle öğretmenler, en çok görsel aynı zamanda işitsel içerikli materyaller kullanmayı tercih etmektedirler (Cavkaytar, 2014). Ayrıca eğitim araçları içinde bulunduğumuz çağa uygun olarak seçilmelidir. Eğitim materyalleri öğretmenlerin en büyük yardımcısı olduğu için özenle (Seferoğlu, 2006).

1.5.5. Eğitim/Öğretim yöntemleri; Belirli bir strateji ışığında belirlenen bilgi, tutum ve beceri düzeyindeki davranışların kazandırılmasında kullanılan en kısa yoldur. Strateji, hedeflere ulaşmayı sağlayan oldukça genel anlamda izlenecek yöntemin seçimine yön veren yaklaşımdır (Akdoğan, Özyürek ve Güntekin-Akduman, 2016).

1.5.6. Özel Eğitim Öğretmeni; En bilinen anlamıyla öğretmen, öğreten ve eğiten kişidir. Günlük kullanımda çoğunlukla öğretmenlerin kendilerini eğitimci olarak tanımladıkları da görülmektedir. Eğiten kişi olan öğretmen kavramından yola çıkıldığında, eğiten kişi ile birlikte eğitime ve eğitim kavramları karşımıza çıkmaktadır (Aydın, 2015).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

Araştırmanın bu bölümünde kuramsal esaslar ve alan yazın incelenerek otizm kavramına, otizmi olan birey ve özelliklerine, özel eğitim yöntemlerine, özel eğitim materyallerine ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Otizmin Tanımları

Otizm 1943 yılında Amerikalı çocuk psikiyatristi Leo Kanner tarafından ilk olarak “Erken Çocukluk Otizmi” olarak adlandırılmaktadır. Kanner otizmlili bireyleri zihin yetersizliği gösteren diğer çocuklardan ayırmak için farklı anlamda kullanmıştır (Güneş, 2005). Kanner otizmlili bireylerin temel özelliklerini içe kapanık olarak belirtmektedir. Ayrıca Kanner otizmi Yunanca’da aut ve –izm sözcüklerinin birleşmesinden oluştuğunu ve kendine dönük anlamına gelen otizm (autism) olarak adlandırmıştır (Ataman, 2009).

Otizmi Amerikan Psikiyatri Birliği DSM-IV ve Dünya Sağlık Örgütü ICD-10 kitabında beş ayrı alt kategori başlığı altında yer almaktadır (American Psychiatric Association, 1994, World Health Organization, 1993). Bu alt kategoriler; (a) Otizm, (b) Asperger sendromu, (c) Atipik Otizm, (d) Çocukluk dezente gratif bozukluğu, (e) Rett Sendromu’dur (İftar-Tekin, 2014). Bunlar:

2.1.a). Otistik bozukluk;

Amerikan Psikiyatri Birliği, OSB içinde yer alan otistik bozukluk (otizm) tanısı için, otizmin belirtilerinden en az altısına çocuğun sahip olması koşulunu kabul etmektedir (Bodur ve Soysal, 2004). Belirtilerden en az ikisi sosyal etkileşim sorunları kategorisiyle, en az birer tanesi ise diğer iki kategoriyle (İletişim sorunları ve sınırlı/yineleyici ilgi ve davranışlar) ilişkili olmalıdır. Bunlara ek olarak, bu belirtilerden en az birinin 36 aydan önce ortaya çıkmış olması da gerekmektedir (Şafak, 2013).

2.1.b). Asperger sendromu;

Asperger sendromu iletişim sorunları alanında her hangi bir belirtiyeye rastlanmamasıdır. Asperger sendromunun önemli özelliğinden bir tanesi otizmden

daha hafif seyreden bir otizm spektrum bozukluğu olmasdır. Asperger sendromunda da sosyal etkileşimde sorunlar ile ilgi/davranış sınırlılıkları ve takıntıları görölmektedir. Ancak, bu sorunların biçimi ve düzeyi kişiden kişiye farklılıklar göstermektedir (Girli, 2007).

2.1.c). Atipik otizm;

Otizm'den ya başlangıç yaşı bakımından veya kriterlerin 3 grubunu içermeye yetersizliği bakımından ayrılan gelişimsel bozukluktur (Arslan ve İnce, 2015). Bu sadece 3 yaşından sonra oluşan anormal veya bozulmuş bir gelişme söz konusudur (Korkmaz, 2010). Atipik otizm sık olarak ağır mental geriliği olan kişilerde ve ciddi özellikli gelişimsel bozukluğu olan kişilerde görölür (Aydın, Kabakuş ve Erkoçoğlu, 2015).

2.1.d). Çocukluk dezenteğratif bozukluğu;

İki yaştan sonra başlamakla ve bozukluğun başlamasıyla, önceden edinilmiş beceriler hızla yitirilmektedir (Özkaya, 2013). Çocukluk dezenteğratif bozukluğu tanısı alan çoğu çocuğun zihinsel beceriler, ileri derecede zihin özörlü düzeyine kadar gerilemektedir. Bu çocuklar, birkaç yıl içinde, ileri düzeyde otizme sahip çocuklarla çok benzer hale gelmektedirler (Yanardağ ve Yılmaz, 2012). Çocukluk dezenteğratif bozukluğuna çok seyrek (yaklaşık 50 binde bir) rastlanmaktadır ve bu çocukların çoğunluğu erkektir (Ozonoff ve Rogers, 2003; Akt. Tekin-İftar, 2014).

2.1.e). Rett sendromu;

Sadece kız çocuklarında göröldüğu bilinmektedir. 7 ile 24. Aylarda ortaya çıkan bu sendromun en belirgin özellikleri, hali hazırda edinilmiş yeteneklerin gerilemesi, hızlı ve sesli bir biçimde nefes alıp verme, çiğneme hareketinin yetersizliği, otizm ve içe dönüklük gibi belirgin hareketler kişide görölür (Güneş, 2005).

2.2. Otizmi olan çocukların özellikleri:

İletişim becerilerinde yetersizlik olarak bilinmektedir. Ayrıca takıntılı ve tekrarlayıcı öğrenilmiş davranışlar sergileme, kişisel kimliğinin farkında olmaması nesnelere bağımlılık gösterebilir (Birkan, 2009). Sıralanan bu özelliklerin tümünün otizmi bir bireyde bulunması gerekmemektedir. Sıralanan bu özelliklerin derecesi, başlama zamanı vb. özellikler bireyden bireye farklılaşabilmektedir (Tekin-İftar, 2005).

Otizmi olan bireyler birbirlerinden bağımsız olarak çok farklılık gösteren bir gruptur. Her çocuk birbirinden hem yetersizliğin derecesi hem de sergiledikleri davranışlar açısından farklılık göstermektedir. Bazı çocuklar sessiz, sakin iken diğerlerinde tamamen farklı bir grup davranış (sürekli ağlama, yinelenen davranışlar, aşırı hareketlilik gibi) sergiledikleri görülmektedir (Sucuoğlu, 2012). Bu çocuklar, bazı özellikleri temel alınarak sınıflandırılmaya çalışılmış; bazı araştırmacılar, zihinsel becerilerinin düzeyi, otizm belirtilerin ortaya çıkış yaşı ya da belirtilerin sayısı/ derecesine göre gruplar oluşturmuşlardır (Ataman, 2009).

Otizm spektrum bozukluğu Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA) 2013 yılında yayımladığı Ruhsal Bozuklukları Tanı ve İstatistik Kitabı 5'e (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5 - DSM-5) göre, sosyal gelişiminde gerilik, iletişim becerilerinde sorun ve tekrarlayıcı davranışlardır. (DSM-5, 2013).

2.2.a). Sosyal gelişiminde gerilik;

Otizmi çocuklar yaşantılarında görülen göz teması kurma, gülümsemeye yanıt verme, adına tepki verme, bay bay yapma, cee oyunu gibi basit sosyal becerileri yerine getiremezler. Otizmi çocuklar dış dünyayı umursamaz görünürler. Örneğin 2 yaşında bir çocuk basit kurallı oyunu oynayabilir. 3 yaşında bir çocuk evcilik gibi kurgu oynayabilir. Ancak otizmi çocuklar bunları yapmada güçlük yaşarlar. İnsanlardan çok nesnelere ilgilenirler. Karşı tarafın duygularını anlama ve yorumlamada yoğun güçlük yaşarlar (Avşaroğlu, 2016).

2.2.b). İletişim becerileri;

Otizmi çocuklarda dil gelişimi akranlarına göre gerilik göstermektedir. Otizmi çocuklar iletişim becerilerinde hiç konuşamamaktan, etkili iletişim kurmaya kadar farklı özellikler göstermektedir. Etkili iletişim kurmada en çok görülen sorun ekolalidir (Ulutaşdemir, 2007). Ekolali konuşma çocuğun duyduğu sesleri, tekrar etmesi olarak tanımlanır. Normal gelişim gösteren bir çocukta beklenen bir yaşında anlamlı kelime, iki yaşta en az iki kelimelik cümle kurma otizmi çocukların önemli bir kısmında görülmez (Avcil, Baykara, Baydur, Münir Ve Emiroğlu, 2015). Otizmi çocukların birçoğunda hiç bir zaman konuşma becerisi gelişmez, yarısına yakını ise geç te olsa konuşma becerisi kazanır ancak konuşma becerileri diğer çocuklardan farklıdır (Avşaroğlu, 2016).

2.2.c). Sınırlı/yineleyici ilgi ve davranışlar;

Otizmi çocukların bir kısmında stereotipik hareketler adı verilen tekrarlayıcı davranışlar görülmektedir (Özer ve Özdemir, 2015). Stereotipik hareketleri şarkı söylemek, mırıldanmak, el çırpma sallanma, kulaklarını tıkama, parmaklarını şıklatmak gibi bunun yanında nesnelere yalanma gibi sınıflandırmak mümkündür (Eliçin, 2016). Bunlara ek olarak tekrarlayıcı ilgiler ve davranışlar yer alır. Örneğin otizmi çocuklar bazı oyuncaklara, mutfak araçlarına, kamyon, kepçe gibi iş makinelerine takıntı düzeyine ilgi gösterebilirler (Avşaroğlu, 2016).

2.2.d). Bilişsel / akademik becerileri ve sorunları;

Otizmi olan öğrenciler, farklı bilişsel ve eğitsel gereksinimler ve yeterlilikler gösterebilirken, çoğunda değişik düzeylerde zihinsel yetersizlikler görülmektedir. Hafızaya ilişkin olarak ezberlemede yaşanan güçlükler, otizmi olan öğrencilerin temel özelliğidir (Sucuoğlu, 2009). Otizmi olan çocuklar diğerlerin duygu ve düşüncelerini, onların yüz ifadelerini ya da davranışlarını anlayamamaktadır. Araştırmacılar dil öğrenme ile zihin kuramı arasında ilişki olduğunu, zihin kuramını kazanmış olan çocukların daha üst düzeyde sözel dil becerilerine ve daha esnek iletişim becerilerine sahip olduğunu açıklamaktadırlar (Ulutaşdemir, 2007).

2.3. Otizmi olan çocukların eğitimi:

Otizm Spektrum Bozukluğu henüz tıbbi olarak tedavi edilememektedir. Sadece, belirtilerin şiddetini ve çeşitli fizyolojik sorunları azaltarak veya ortadan kaldırarak özel eğitimden en üst düzeyde fayda alınmasını sağlayan ilaç kullanımı gibi çeşitli tıbbi uygulamalar söz konusu olduğu bilinmektedir (Irmak, Sütçü, Aydın ve Sorias, 2007). Ayrıca, hayvanlarla ya da sanat etkinlikleriyle yürütülen terapilerin bu bireylerin gelişimlerdeki etkilerine ilişkin bilimsel bir dayanak bulunmamaktadır. Ancak bu tür terapilerin normal gelişim gösteren bireylerdeki rahatlatıcı etkileri, OSB'li bireylerde de söz konusu olabilir. Dolayısıyla, bu tür terapiler eğitimlerin yanı sıra, günlük yaşam etkinliği olarak önerilebilir (Bryson, Rogers ve Fombonne, 2003; Heflin ve Alaimo, 2007; Kırcaali-İftar, 2007; Akt. Ataman, 2009). Yaşamını bağımsız bir şekilde sürdürebilen bireylere en güzel örneklerden biri Lovaas (2003) tarafından sunulan Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir üniversitede hayvan bilimi profesörü olan ve OSB tanısı olan Temple Grandindir. Bundan sonraki bölüm otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntem ve araç-gerece odaklanmaktadır. Önce, yöntemler daha sonra ise araç ve gereçler yer almaktadır (Bodur ve Soysal, 2004).

2.4. Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntemler;

Otizmi olan çocukların eğitiminde, kullanılan yöntem ve teknikler önemli yere sahiptir. Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocukların sadece sözel yönergelerle değil, görsel desteklere de gereksinim duymaktadırlar (Karasu, 2009). Yapılan çalışmalar sözel yönergelerle ya da ifadelerle birlikte görsel desteklerin (örneğin, resim kartların) kullanılmasının yararlı olduğunu belirtmektedirler.

Bu tez çalışması kapsamında yapılan literatür çalışmasında a) Uygulama Davranış Analizi (UDA) ve UDA temelli yöntemler, b) TEACCH, c) Sosyal Öyküler, d) kolaylaştırılmış iletişim, e) ilişki-temelli yöntemlerin otizmi olan bireylerin eğitiminde başvurulan yöntemlerden olduğunu ortaya koymuştur. Bir sonraki bölüm bu yöntemlerin kısa açıklamalarını sunmaktadır (Avcıoğlu, 2012).

2.4.1. Uygulamalı davranış analizi;

Davranışçı psikolojiye dayalı UDA; uygun olan davranışları artırmaya ve uygun olmayan davranışları azaltma amaçlı bir yaklaşımdır. UDA; bireylerin davranışlarının çevresel olaylar doğrultusunda öğrenilmiş tepkiler olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla, davranış ve davranışın öncesindeki ve/veya sonrasındaki çevresel olayların yeniden düzenlenmesiyle davranışların değişeceğini öne sürer (Cavkaytar, 2013). Uygulamalı davranış analizi çalışmaları altında gruplanmış olan davranışların nedenlerini analiz eden disiplindir. Klinik çalışmalar, örgütsel çalışmalar ve eğitim çalışmaları uygulamalı davranış analizi ilkelerinin etkili olarak kullanıldığı alanlardır (Özyürek, 2008). Eğitim çalışmalarında davranış analizi davranış kontrolü ve öğretim sürecinde kullanılır. Uygulamalı davranış analizinde sosyal açıdan önemli insan davranışları üzerinde çalışılır. Gözlenebilir ve ölçülebilir hedef davranışlar belirlenerek bu davranışlarda istendik yönde değişiklik hedeflenir. Bu süreçte davranışlar sürekli olarak kaydedilmesi gereklidir. Bu kayıtlar uygulama öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılır. Bu nedenle statik değil dinamik bir süreçtir. Bireyin performansı belirli aralıklarla değerlendirilerek uygulamanın etkinliği analiz edilir (Tekin-İftar, 2014) .

2.4.1.a). Ayrık denemelerle öğretim ve yanlısız öğretim;

Lovaas yöntemi olarak da bilinen ayrık denemelerle öğretim (DTT: Discrete Trial Teaching), bire-bir öğretim oturumunda art arda pek çok öğretim sunumu yapılmasıdır. Ayrık denemelerle öğretimin otizmli çocuklar için kritik beceri alanları olan taklit, eşleme ve sınıflama, alıcı dil, oyun, öz bakım vb. becerilerin kazandırılmasındaki etkililiği çeşitli deneysel araştırmalarla gösterilmiştir (NAC, 2009).

2.4.1.b). Erken yoğun davranışsal eğitim;

UDA'ya dayalı yöntemlerin birleşiminden çeşitli davranışsal sistemler oluşturulmuştur. Bu sistemler arasında en yaygın kullanılanlardan birisi olan EYDE; Ivar Lovaas (1981) tarafından, özellikle küçük çocuklara yönelik olarak geliştirilmiştir. Ayrık denemelerle öğretim ve doğal öğretim yöntemlerinden fırsat

öğretim gibi UDA yöntemlerini kullanan sistemin temel hedefi, çocukları kaynaştırma ortamlarında eğitim alacak düzeye getirmektir. Otizme özgü özel bir eğitim programının izlendiği eğitimler, oldukça yoğundur (haftada en az 20 saat). Uzman bir ekiple yürütülen eğitimlerin, ailenin, bir yaşam tarzı haline getirilmesi hedeflenmektedir (Lovas, 2003).

2.4.1.c). Etkinlik çizelgeleri ile öğretim;

Etkinlik Çizelgeleri ile öğretim öğretilecek beceri basamakları küçük parçalara ayrılır basamakları gösteren görsel çizelge hazırlanır. Çocuğun çizelgeleri takip ederek her bir basamağı yapması sağlanır (Birkan, 2013). Öğretim sırasında ipuçları kullanılmasında oldukça fayda vardır (Özen ve Ergenekon, 2011). OSB’li çocukların bağımsız olarak günlük yaşam ve öz bakım becerilerini yerine getirmesinde etkili olduğu bilinmektedir (Kırcaali-İftar, Ülke-Kürkçüoğlu, Çetin ve Ünlü, 2014).

2.4.1.d). Replik silikleştirme ile öğretim;

Otizimli bireylere sözel iletişim becerileri kazandırmayı işlevsel replikler ve uyaran ipucu silikleştirme teknikleri ile sağlanır (Eliçin ve Avcıoğlu, 2014). Çocuğun içinde yaşadığı replikler belirlenir, örneğin sabah kalktığında günaydın demesi gibi öncelikler belirlenir ve her repliğe göre yazılı veya ses kaydı oluşturulur (Avcıoğlu, 2012). Sunulan ipuçları sistematik şekilde silikleştirilir ve son aşamada tümüyle ortadan kaldırılır (Birkan, 2011). Kullanılan fotoğraf ya da resimde giderek daha az ayrıntıya yer vererek ya da sözcükler kullanılarak silikleştirilir (Güven ve Diken, 2014).

2.4.1.e). Model olma ile (canlı model ve videoyla model) öğretim;

Öğretimi belirlenen davranışın bir model tarafından yerine getirilirken çocuğun bu davranışı bir model eşliğinde yerine getirmesidir (Akmanoğlu ve Kurnaz, 2014). Öğretilmesi belirlenen becerilen planlanır ve bir çiftlik hayvanıyla oyun oynama videoları izletilebilir (Gül ve Vuran, 2010). Çocuğa yönlendirmeler yapılabilir ve fiziksel yardım uygulanabilir (Diken ve Acar, 2012).

2.4.1.f). Fırsat öğretimi;

Fırsat öğretimi (Incidentalteaching), çevre düzenlemesi yapılarak art arda denemelere yer verilerek uygulanan bir öğretimdir (Kuran, 2009). Fırsat öğretiminde, iletişim girişimi iletişim ortağı tarafından kabul edilmeli ve çocukta üst düzey iletişim davranışı beklenerek yapılır (Eliçin ve Avcıoğlu, 2014). Fırsat öğretiminde yer alan belli başlı UDA teknikleri şekil verme, ipucu sunma, ipucunu silikleştirme ve pekiştirmedir (Güzel-Özmen, 2005).

2.4.1.g). İşlevsel değerlendirme ve analiz;

İşlevsel değerlendirme ve analiz, davranış sorunlarını belirlemek ve uygun davranışı kazandırmaktır (Sağlam ve Yüksel, 2007). Davranış sorununun içeriği istediğini elde etmek veya başkalarının ilgisini çekmek için istenmeyen etkinlikten kaçmak olarak bilinmektedir (Özşenol, Işıksan, Ünay, Aydın, Akın ve Gökçay, 2003). OSB'li bireylerde sık rastlanan bu tür davranış sorunlarını yok etmek veya en aza indirmek için pekiştireçler kullanılarak bu tür teknikler kullanılmaktadır (Sönmez ve Diken, 2010).

2.4.1.h). Pecs;

PECS, yöntemi ABD'de Andy Bondy ve Lori Frost tarafından 1980 yılında görsel iletişim aracı olarak geliştirilmiştir (Bondy ve Frost, 2002). Görsel iletişim aracında nesne eşleme ve resim öğretilir. OSB'li çocuklar ilerleme gösterdiklerinde bu beklentiyi yapmaları beklenir fakat birçoğu bunu yapmakta zorlanır (Odluyurt, Değirmenci, Adalıoğlu ve Kapan, 2015). Resimleri birbirinden ayırt etmek veya bir araya getirerek cümleler kurmaya yarayan iletişim sistemidir (Akçin, Teyyare ve Mandan, 2014).

2.4.1.ı) Sözel davranış;

OSB'li çocuklarda iletişim becerisi kazandırmak amacıyla kullanılmaktadır (Sazak-Pınar ve Güner-Yıldız, 2013). Sözel davranış uygulaması istek bildirmek için planlama yapılarak hedefler belirlendikten sonra uygulanır (Güzel-Özmen, 2005). Bu yöntemin amacı otizmi olan çocukların alıcı dil düzeyini belli düzeye gelmesi

sağlayarak ve ifade edici dil becerileri ile çalışmalar yapılarak başlamaktır (Irmak, Sütçü, Aydın ve Sorias, 2007).

2.4.1.j). Akran aracılı uygulamalar;

Özel gereksinimleri olmayan akranların, doğal ortamlarda sosyal etkileşimi artırarak, otizmlili çocuklara yeni beceriler öğretmeleri için kullanılan stratejilerdir. Bu stratejilerin kullanılabilmesi için akranlara otizmlili arkadaşları ile nasıl etkileşim kuracakları sistematik olarak öğretilir (Şenel, 2009). Akran aracılı stratejiler okul öncesi ve ilköğretim dönemindeki otizmlili çocuklara özellikle akademik, sosyal ve iletişim becerilerini öğretmek için kullanılan ve bilimsel dayanakları olan stratejilerdir (Tümeğ ve Sazak-Pınar, 2016).

2.4.2. Teacch;

1970'li yıllarda Eric Schopler tarafından ABD'nin Kuzey Karolayna eyaletinde yapılandırılmış ve geliştirilmiş öğretim olarak bilinen yöntemdir (Girli, 2007). Teacch yönteminde OSB'li çocukların ilgi alanları ve becerileri göz önüne alınır (Doğangün, 2008). Çocuğu çevreye değil, çevreyi çocuğa uygun hale getirilir ve ortam düzenlemesi yapılarak kullanılır (Mesibov, Shea ve Schopler, 2005).

2.4.3. İlişki-temelli yöntemler;

Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların iletişim, sosyal etkileşim ve çocukların zorlandıkları alanları olumlu etkileyeceği öne süren bir yöntemdir (Ada, Çiçek ve Kaynakyeşil, 2013). Etkileşime dayalı olmakla birlikte Denver Model şeklinde türleri bulunmaktadır (Pekçağlıyan, Bütün, Talaş ve Özsüllü, 2015).

2.4.4. Sosyal öyküler

Carol Gray tarafından 1991 yılında geliştirilen sosyal öyküler, başta sosyal beceriler olmak üzere pek çok becerinin öğretiminde kullanılmaktadır. Birey için belirlenen hedef beceriye ilişkin belirli kurallar çerçevesinde kısa bir sosyal öykü yazılmaktadır. Bireye belirli zamanlarda bu öykü okunarak, hedef davranış geliştirilmeye çalışılmaktadır (Özdemir, 2007). Sosyal öyküler kullanacak bireyin bakış açısından yazılır ve kişiye uyarlanır. Genellikle durum, davranış ya da uygun

sosyal ipuçları ile durumlara ilişkin istendik tepkileri içermektedir (Karaaslan ve Kutlu, 2010).

2.4.5. Kolaylaştırılmış iletişim (FC)

OSB’li çocuklarda sözel iletişim kurmaya yarayan iletişim yöntemidir (Girli, 2007). Bu yöntemin kullanılabilmesi açısından çocukların okuma yazma bilmeleri gerekmektedir (Ekiz, Şahin ve Camadan, 2014). Yapılan çalışmalarda bu yöntemle çocuklarda anlamlı cümleler üretebildiği görülmektedir (Özer ve Özdemir, 2015). Amerikan Psikologlar Birliği (APA) yöntemin bilimsel olmadığı hakkında görüş yayınlamıştır. Bu yüzden günümüzde fazla bir araştırma yapılmasına gerek olmadığı düşünülmektedir (Şener ve Özkul, 2013).

Bu araştırma kapsamı dışında otizmi olan bireyler için eğitim yöntemi dışında terapi yöntemleri de kullanılmaktadır. Örneğin, “*Duyusal bütünleştirme (SI: Sensory Integration) terapisi, Müzik Terapisi, Drama Terapisi, İşitsel Bütünleştirme Terapisi, Hayvan Terapileri, Sanat Terapisi*” yöntemleri gibi. Ayrıca OSB’li bireyler için çeşitli tedavi yöntemleri de kullanılmaktadır. Örneğin, “*Psikiyatrik Tedavi Yöntemi, Alternatif ve Destekleyici Tedavi Yöntemleri, Mantar Tedavisi, Hiperbarik Oksijen Tedavisi (HBOT)*” gibi yöntemlerin kullanıldığı tohum otizm vakfi tarafından belirtilmektedir <http://www.tohumotizmportali.org/>.

2.5. Otizmi olan çocukların eğitim materyalleri ve teknolojileri

Eğitim materyalleri, zihinsel etkinliklere yardımcı olan görsel araç gereçlerdir (Diken, 2013). Otizmi olan çocukların soyut düşünmede zorlandıkları için görsel araç gereçlerle birlikte desteklenmesinin yararlı olduğu bilinmektedir (Ersöz, ve Ceylan, 2014). OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan başlıca eğitim materyalleri fotoğraflar, slaytlar, bilgisayarlar, televizyon gibi birçok materyaller başta gelmektedir (Yıldız, 2010). Görsel eğitim materyalleri çocukların dikkatini çekmek için yardımcı olmaktadır (Eliçin, Yıkılmış ve Cavkaytar, 2015). Eğitim materyallerinin en etkin kullanılma amaçları, somut olması ve öğrencinin birden fazla duyu organına hitap etmesini sağlamaktır (Yanpar-Şahin ve Yıldırım, 2009).

2.5.1. Düşük düzeyde teknoloji kullanılan uygulamalar;

Teknoloji/materyaller daha çok görsel desteğin yoğun kullanıldığı sistemlerdir (Akgül, 2016). Bu sistemde elektronik güç gerektirmeyen resim, fotoğraf gibi görsellerin kullanıldığı araçların sunulmaktadır (Kırcaali-iftar, 2003). Fazla maliyet gerektirmeyen teknolojilerin kullanıldığı McClannahan ve Krantz tarafından geliştirilen etkinlik çizelgeleridir (Birkan, 2013). Otizmi olan bireylerin günlük yaşam becerileri ve toplumsal becerilere uyum sağlamada ipucu niteliğinde etkinlik çizelgeleri hazırlanılarak sıraya uymaları sağlanabilir (Diken, 2013).

Otizmi olan bireylere kaliteli bir yaşam sunmak ve onların yaşadıkları sorunları en aza indirmek için bu tür farklı materyallerden yararlanmakta fayda olduğu düşünülmektedir (Yıkılmış ve Ozbey, 2009). Otizmi olan bireylerin en belirgin yaşam alanı olan iletişim becerilerinin geliştirilmesi için düşük düzeyde teknolojiler kullanılmasında fayda sağlayacağı bilinmektedir (Odluyurt, Değirmenci, Adalıoğlu ve Kapan, 2015).

2.5.2. Orta düzeyde teknoloji kullanılan uygulamalar;

Otizmi olan bireylerde iletişim becerileri ve dili anlama becerileri kazandırmak için kullanılmaktadır (Tekin-İftar, 2014). Bu teknolojilere örnek verecek olursak en başta ses kayıt cihazı ve ses çıkışı sağlayan araçlar (kasetçalar) gelmektedir (Stokes, 2008; Akt.Çuhadar, 2008). OSB'li çocukların problem davranışlarının azaltılmasında sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde orta düzey teknolojilerden yararlanılmaktadır (Stokes, 2008). Diğer bir ses kayıt cihazı olan Language Master'dır. Resimler cihazdan geçirilerek ses çıkışı sağlanarak uygulanır. Ayrıca etkinlik çizelgeleriyle birlikte de kullanılabilir (McClannahan ve Krantz,1999. Çeviri. Birkan, (2010).

2.5.3. İleri düzeyde teknoloji kullanılan uygulamalar;

Otizmi olan bireylerin eğitiminde kullanıldığı fazla maliyet gerektiren teknolojik araçlar bulunmaktadır. Bilgisayarlar, donanımlar, yazılımlar kameralar gibi yüksek teknoloji içeren araçlar örnek verilebilir (Diken ve Acar, 2012). Otizmi çocuklarda istenmeyen davranışı yok etmek veya en aza indirmek için, ayrıca akademik

beceriler kazandırabilmek ve öz bakım becerileri kazandırmak için kullanılmaktadır (Tekin-İftar, 2014).

Yardımcı teknolojilerin kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalar otizmi olan çocukların eğitimlerinde bilgisayar kullanımının çocukların dikkat sürelerinin arttırılmasında, motor becerilerinin geliştirilmesinde, akademik becerilerin kazandırılmasında, davranış problemlerinin azaltılmasında, sosyal becerilerinin geliştirilmesinde ve serbest zaman ve oyun becerilerinin kazandırılmasında etkili olduğunu göstermektedir (Yıldız, 2010).

2.6. Otizmi olan çocukların eğitim ortamları

Otizmi bireylerin öğrenmedeki başarısını etkileyen en önemli etkilerin başında öğretmen ve sınıf atmosferi gelmektedir (Sadık ve Dikici-Sığırtmaç, 2016). Öğretmen sınıfta çıkabilecek olumsuzlukların önlemi önceden almalı veya olumlu atmosfer yaratabilme yetisine sahip olmalıdır (Eripek, 2012). Öğrenci için gerekli düzenlemeler yapılmalı önlemler almalı ve materyaller hazırlamalıdır (Aydın, 2015).

Öğretmen fiziksel ortam düzenlemesi üzerinde durması eğitimin olumlu sonuç vermesi adına önemli görülmektedir. Ayrıca sınıf ortamı otizmi olan öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri ve öğretmeni ile etkileşimlerinin destekleyecek özellikleri taşınmalıdır (Güven ve Tufan, 2010). Diken (2012)'de, "Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitim ortamları ise; (a) kaynaştırma, (b) özel eğitim sınıfı, (c) otizmi çocukların eğitim merkezi (OÇEM), (d) otizmi çocukların iş eğitim merkezleridir" diye belirtmiştir.

2.6.a). Kaynaştırma: Milli Eğitim Bakanlığının özel eğitim alanında sunduğu hizmetlerin başında kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları gelmektedir (Girli ve Atasoy, 2014). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 23. Maddesine göre kaynaştırma yoluyla eğitim; "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetler de sağlanarak yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır" şeklinde tanımlanmaktadır (Çitil, 2013).

2.6.b). Özel eğitim sınıfı: Özel gereksinimli bireylerin, kendilerine benzer özelliklere sahip akranlarıyla birlikte olduğu ve gereksinimlerine uygun programlar ile fiziksel düzenlemelerin yapıldığı ortamdır (Aydın, 2015).

2.6.c). Otizmi olan çocukların eğitim merkezi (OÇEM): Zorunlu öğrenim çağındaki otizmi çocuklar için özel eğitim kurumlarıdır. Her çocuk için bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlanan bu kurumlarda grup eğitimine uyum sağlayamayan çocuklar için haftada toplam 10 saatten az olmamak üzere eğitim alırlar (Tekin-İftar, 2014).

2.6.d). Otizmi olan çocukların iş eğitim merkezleri: Özel gereksinimli olan bireylerin bağımsız yaşama hazırlanmasında ve onları hayata hazırlamak için eğitim-öğretim sağlanmaktadır. İş bireyin üretici konuma geçmesinin yanı sıra kendini daha iyi hissetmesine ve toplum içinde kabul görmesine yardımcı olan bir etmendir (Eliçin ve Avcıoğlu, 2014). Özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşama geçişle ilgili en önemli sorunlardan biri meslek sahibi olmamak, başka deyişle diplomalı, belgeli bir meslek sahibi olmamak ve uzun süreli, kalıcı istihdam edilememektir (Cavkaytar, 2013). Bu yüzden iş eğitim merkezleri özel gereksinimli çocukları yetenekleri doğrusunda meslek edinmelerine veya bağımsız olarak kendilerini yapabilmelerine destek verebilmek için açılmıştır (Tokuç ve Ekuklu, 2009).

2.7. Otizmi olan çocukların eğitimi ve öğretmen yeterlilikleri:

Avcıoğlu (2015)'de, Otizmin eskiden zihinsel hastalık ve psikozlar grubunda değerlendirildiğini, fakat 1970 yılından beri gelişimsel bir bozukluk sınıfında olduğunu ve bu türden bozukluklarda özel eğitim ilk müdahale olduğunu söylemiştir. Korkmaz (2010)'da, Otizmin sürekli bir tıbbi tedavi gerektirmediğini, çünkü otizm hastalık olmadığını ve bir kez teşhis yapıldıktan sonra sorumluluk eğitim kurumlarına ait olduğunu belirtmiştir. Özbey (2005)'de, Eğitimsel müdahalenin ise sürekli olması gerektiğini ve otizm tanısının erken konması eğitim hizmetlerinin erken başlanması oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Otizmi olan çocukların eğitilmesi için ayrı ayrı hazırlanmış ve gereksinimlerine göre bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanmalıdır (Güleç-Aslan, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2009).

Şafak (2013)'de, otizmi olan çocukların eğitim programları kadar önemli olan bir diğer konuda bu çocuklarla çalışacak öğretmenlerin olduğunu vurgulamıştır. Bu çocuklarla çalışacak öğretmenlerin Özel Eğitim öğretmeni olması kadar bu çocuklarla çalışabilecek yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin özel yetişmiş ve bu çocukla uygulama deneyimi olan öğretmenler olması gerekli olduğunu belirtmiştir. Ergül, Baydık ve Demir, 2013)'de, Çocukları eğitmek ve öğretim yapmak kadar aile ile okul arasında köprü kurma görevinin de var olduğunu belirtmişlerdir. Ailenin çocukların eğitiminde önemli rol oynadığını, bu nedenle aileyi yaptığı çalışmalara katmak ve desteklerini almak da öğretmenin görevi olduğunu söylemişlerdir. .

2.2. Kuramsal temeller;

Bebko ve arkadaşlarının (1987) çalışmalarında, anne-babalar ve profesyoneller ortak bir biçimde, otizmi çocukların dil gelişimindeki sorunları bilişsel tutarsızlıklarını en ciddi ve en stresli olarak yorumlamışlardır. Ayrıca aileler, çocukların bilişsel tutarsızlıklarının kendilerinde hayal kırıklığı yarattığını bildirmişlerdir. Aileler beklentileri ile ilgili kimi zaman hayal kırıklığı yaşarken, kimi zaman doyum sağlamaktadırlar. Oysa otizmi çocuğun göreceli olarak daha tutarlı beceri seviyeleri, ailelerin daha net bir beklenti grubunu oluşturmalarına olanak sağlayabilmektedir.

Koegel ve arkadaşları (1992) ise; otizmi çocukların anne-babalarının, çocukların geleceği, bilişsel bozukluk düzeyi, bağımsız olarak işlerini yerine getirebilme yeteneği ve toplumda kabul görebilmesi ile ilgili çok yoğun kaygılarının olduğunu gözlemişlerdir. Otizm, çocukların çoğunun tüm yaşamını ciddi bir biçimde bozan, kronik bir hastalıktır (Tunalı ve Pover, 1993). Otizmi çocukların aileleri için bu gerçeğin fark edilmesi yanında sosyal destek ve uygun servislerin azlığı da önemli bir sıkıntı yaratmaktadır (Morgan, 1988).

Bookman ve Morgan (1988) literatür taraması sonucunda, otizmi çocukların anne-babalarının duygusal yönden önemli ölçüde etkilendiğini ve sıklıkla depresyon, kaygı, tükenmişlik duyguları yaşadıklarını bildirmiştir. Gelişimsel engeli olan çocuk, babalardan çok annelerin ruh sağlığına daha büyük etki yapmaktadır. Bu bulgu

(1994), annelerin bir ebeveyn olarak daha fazla yük taşıdıklarını ve kişisel gelişimlerinde daha fazla sınırlamalar yaşadıklarını ve sağlıklarının daha bozuk olduğunu ortaya koyan bulguları ile uyumlu görülmektedir (Kazak ve Marvin, 1984). Otizmlili çocukların anne-babalarının yaşadığı kaygı ya da depresyonla, bazı değişkenler arasındaki ilişkiler çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir.

Milgram ve Atzil (1988)' göre yaşam doyumu, kişinin ruh sağlığının bir göstergesidir. Babadan gelen yardım, annenin taşıdığı ağır yükten dolayı, yüksek olan psikiyatrik hastalıklara yakalanma riskini azaltmada büyük önem taşımaktadır.

2.3. İlgili araştırmalar;

İlgili araştırmalar incelendiğinde otizmlili çocukların özelliklerinin ve farklı alanlarındaki eğitimlerin önemli yere sahip olduğunu görmekteyiz. Yapılan incelemeler sonucunda otizmlili çocukların eğitiminde kullanılan teknolojiler haricinde materyallere ilişkin hiçbir araştırmaya rastlanılamamıştır. Sadece farklı alanda bir benzer çalışma bulunmaktadır (Avcıoğlu, 2012). Oysa Otizmlili bireylerin, somut düşünme, mekanik hafıza (ezber) ve görsel ilişkileri anlama gibi güçlü yanları olmasına rağmen soyut düşünme, sosyal biliş, iletişim ve dikkat konularında zorluk yaşamaktadırlar (Tekin-İftar, 2014). Yapılan araştırmalar sonucunda otizmlili çocukların eğitiminde materyaller önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Otizmlili çocukların özellikleri ve farklı alanlardaki eğitimleri hakkında bazı araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Avcıoğlu (2012), Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin araç-gereç kullanımına ilişkin görüşlerini incelediği nitel çalışmasında 20 kişilik zihin engelli sınıf öğretmeni ile çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma sonucunda görsel araçlarla eğitimin desteklendiği, konuları somutlaştırdığı en önemlisi de yaparak yaşayarak öğretim imkânı sağladığı, öğrencilerin dikkatini çektiği için dersi kolaylaştırdığı, öğretmenlerin birçok yükünü hafifletmesi gibi sonuçlar elde edildiği ve araç gereçlere ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur.

Çuhadar (2008), Otizmlili çocukların eğitiminde yardımcı teknolojilerin kullanımı çalışmasında; Otizmlili bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak, becerilerini geliştirmek için teknolojilerden yararlanmış. Teknolojileri gelişimsel yetersizlik

gösteren bireylerin becerilerini geliştirmesi ve arttırması için araç gereçler kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Çalışmasında daha çok OSB'li bireylerin eğitiminde kullanılan araç gereçlere yer vermiştir. Türkiye'de bu tarz çalışmaların önemi ve gerekli olduğu için yer verilmesi üzerinde tartışmıştır.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümde modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ile araştırmada izlenen yol ve veri çözümleme teknikleri açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın modeli:

Bu araştırma niteliksel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Ekiz (2013), “Nitel araştırmaların, üzerinde araştırma yapılan kişilerin sahip oldukları deneyimlerden yararlanma, duygu ve düşüncelerini anlayabilme bakımından tercih edilen bir araştırma tekniği olduğu bilinmektedir” şeklinde belirtmiştir. Nitel araştırmalarda, araştırma problemine yönelik mümkün olduğunca ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplamaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bu araştırma, betimsel niteliktedir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

3.2. Evren ve örneklem:

Osmaniye merkezde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan 8 farklı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Öğretmenler seçkisiz örneklem yolu ile belirlenecektir.

3.3. Çalışma grubu:

Osmaniye il merkezinde Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev alan öğretmenlerden sekiz tanesi seçkisiz örneklem yolu ile çalışma grubuna alınmıştır. Katılımcı öğretmenlerin 3 tanesi bayan, 5 tanesi erkektir. Ayrıca bu öğretmenlerin eğitiminden sorumlu oldukları otizmi olan öğrencilerinin olması şartı aranmıştır.

3.4. Verileri toplama programı:

Veriler Nisan 2016 ile Mayıs 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler Katılımcı öğretmenlerin uygun olduğu zamanlarda yapılmıştır. Görüşmeler hafta içi günlerde gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanma Süreci

Verilerin toplanması, niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler kullanılan görüşme protokolü ekler bölümünde görülebilmektedir.

3.6. Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma konusu belirlendikten sonra araştırmacı tarafından Otizmli Çocukların Eğitiminde Kullanılan Yöntemler ve Materyallere İlişkin Öğretmenlerin Görüşlerini saptamak için Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Başkanlığından gerekli izin belgesi alınmıştır. Araştırmacı belirlenen Özel eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi yöneticilerini arayarak gün, saat ve yeri belirleyerek görüşme için randevu almıştır. Görüşmeler Özel Eğitim Kurumlarında ve öğretmenlerin kendi sınıflarında gerçekleştirilmiştir.

3.7. Görüşmelerin Yapılması

Görüşme soruları belirlendikten sonra bir sıraya konmuş ve soruların belirlenen sırayla sorulması kararlaştırılmıştır. Soruların sorulması sırasında öğretmenlerin anlamadıkları sorular olduğunda kendilerine yönlendirici olmayacak şekilde açıklama yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından katılımcıların kendi isimleri kullanılmıştır. Daha sonra da her bir katılımcıya kodlama yapılmıştır.

3.8. Görüşmeler:

Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından ve bire-bir olarak yapılmıştır. Her görüşme öncesinde araştırmacı, görüşme yapacağı öğretmene araştırmanın otizmi olan çocuğun eğitiminde kullandıkları yöntemler ve materyallere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapıldığını belirtmiştir. Bu nedenle öğretmenlerin görüşlerini

çok açık bir dille, çekinmeden aktarmalarının araştırmanın niteliği ve araştırmacı için önemli olduğunu vurgulamıştır. Görüşmeleri ses kayıt cihazı ile kaydedileceği ve kayıtların sadece araştırmacı tarafından dinleneceği ifade edilmiştir. Fakat katılımcılar buna müsaade etmemişlerdir. Görüşmeler farklı günlerde olmak üzere iki oturumda gerçekleştirilmiştir. Birinci oturumda öğretmenlerin eğitiminden sorumlu olduğu otizmi olan öğrencisinin olduğu saptandıktan sonra öğretmenlerin bilgileri alınmıştır ve eğitimde kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri alınmıştır. İkinci oturum bu öğrencilerin eğitimlerinde kullandıkları materyallere ve öğretmenlerin kendi yeterliliklerine ilişkin görüşleri alınmıştır. Her bir görüşme ortalama 30-50 dakika arasında sürmüştür. Görüşme oturumlarının her birinin farklı günlerde sağlanmasına dikkat edilmiştir. Bununun amacı ise görüşmeler uzun olacağı için hem katılımcıyı bunaltmamak hem de katılımcı tarafından görüşme sorularının bir birbirine karıştırılmamasına dikkat edilmek ve aynı zamanda katılımcının vereceği cevapların kısa olmamasını olabildiğince önlemek için organize edilmiştir.

3.9. Verilerin analiz edilmesi:

Görüşmeler yapıldıktan sonra elde edilen ham veriler sıralı hale getirildi ve bilgisayar ortamında yazıya döküldü. Okuyucular için kodlama yapılarak anlamlı hale getirildi. Elde edilen verilerden ilk önce öğretmenlerin bilgileri tablo haline getirildi. Ardından öğretmenlerin otizimli çocukların eğitimlerinde kullandıkları yöntemlere yer verildi. Daha sonra öğretmenlerin eğitimde kullandıkları materyallere yer verildi. Son olarak öğretmen görüşlerine yer verildi.

Verilerin analizi araştırmacı tarafından bağımsız bir şekilde yapılarak güvenilirlik sağlanmaya dikkat edildi. Tüm veriler iyice okunarak kategorilere ayrıldı. Her bir kategorilerden temalar oluşturuldu. Temalar, kendileriyle görüşülen kişilerin görüşme sırasında kullandıkları ifadelerinden oluşabildiği gibi araştırmacının alan bilgisine ve verilerde yer alan bilgilere dayanarak oluşturuldu. Daha sonra benzer temalar birleştirilerek anlamlı hale getirildi. Bu aşamada araştırmacı her bir temaya birer başlık verdi. Daha sonra öğretmenlerin konuşmalarından alıntılar yapılarak veriler düzenlendi. Bu işlem yapılarak elde edilen başlıklar araştırmanın temalarını, alt başlıklar ise alt-temalarını oluşturdu.

Temaları ve alt-temaları oluşturduktan sonra alanından bir akademik uzman, bir eğitimci ve araştırmacı tarafından veriler tek tek incelenerek temalar gözden geçirildi. Üzerinde çalışan akademik uzman, eğitimci ve araştırmacı arasında uzlaşma sağlandıktan sonra tema ve alt-tema oluşturma işlemine devam edildi ve geri kalan tüm verileri bu şekilde tamamlandı.

Çalışma tamamlandıktan sonra yapılan çalışmaların kontrol edilmesi için ikinci bir akademik uzmanın görüşüne başvuruldu. İkinci akademik uzman yapılan çalışmayı gözden geçirerek tema ve alt-temaları anlamlı hale getirdi. Bu aşama da bittikten sonra veri analizi tamamlanmış ve araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır. Temaların altlarında yer alan bulgular da birleştirilen temalara uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

BÖLÜM IV BULGULAR

Bu araştırmanın genel amacı; otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntem ve materyalleri öğretmen görüşlerine göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda katılımcı öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bulgulara, Öğretmenler tarafından otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntemlere ilişkin bulgulara, Öğretmenlerin OSB’li çocukların eğitiminde kullandıkları materyallerin/araç-gereçlerin türlerine ilişkin bulgulara, Öğretmenlerin OSB’li çocukların eğitiminde kullandıkları materyallerin çocuğun gelişim alanına uygunluğuna ilişkin görüşlerine, Öğretmenlerin yöntem ve materyalleri/araç-gereçleri kullanma ve kendi yeterliliklerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

4.1.Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular:

Tablo 1. Öğretmen Kişisel (Demografik) Bilgileri:

Öğretmenler	Yaş	Cinsiyet	Özel Eğitim Dışı Meslek Deneyimi	Alanında Meslek Deneyimi	Eğitim Durumu	Mezun Olunan Fakülte	Mezun Olunan Bölüm	Toplam Öğrenci Sayısı	Otizmi Olan Öğrenci Sayısı	Otizmi Olan Kız Öğrenci Sayısı	Otizmi Olan Erkek Öğrenci Sayısı
1. KÖ1	30	K	-	7	Lisans	Eğitim Fakültesi	Okul Öncesi Öğretmenliği	30	20	9	11
2. KÖ2	33	K	-	10	Lisans	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	20	10	3	7
3. KÖ3	62	E	26	4	Yüksekokul	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	26	7	3	4
4. KÖ4	61	E	25	10	Yüksekokul	Açık Öğretim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	23	3	-	3
5. KÖ5	39	E	-	7	Lisans	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	19	6	3	3
6. KÖ6	42	E	-	20	Lisans	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	7	6	3	3
7. KÖ7	37	E	-	9	Lisans	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	20	3	1	2
8. KÖ8	26	K	2	2	Lisans	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	40	3	2	1

KÖ1: 30 yaşında bir kadındır. Eğitim Fakültesinin Okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezundur ve lisans derecesine sahiptir. Özel eğitim dışında herhangi alanda bir deneyiminin olmadığı, Özel eğitim alanında ise 7 yıldır görev yaptığını beyan etmiştir. Bir öğretmen olarak KÖ1 aile katılımının eğitimdeki yerine büyük önem vermektedir. KÖ1'in bu güçlü inancı "Ben aileyi derse alıyorum. Çoğu kişi derse almasalar da ben aileyi dersimin büyük parçası olarak görüyorum. Eğitim de nasıl bir yol izlediğimi gösteriyorum. Kendilerinde bunu evde tekrar etmesini istiyorum. Gezmeyi unuttun diyorum. Bir sonraki derste çocuğunuz bunu pekiştirerek gelmesi şart diyorum. Bana göre sadece burada alınan eğitim yetersiz kalıyor" ifadesinde de açıkça görülmektedir. KÖ1 eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 30, otizmi olan öğrenci sayısının 20, 9 tanesinin kız, 11 tanesinin erkek olduğunu söylemiştir.

KÖ2: 33 yaşında bir kadındır. Eğitim Fakültesinin Sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur ve lisans derecesine sahiptir. Özel eğitim dışında herhangi alanda bir deneyiminin olmadığını, Özel eğitim alanında ise 10 yıldır görev yaptığını söylemiştir. Eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 20, otizmi olan öğrenci sayısının 10, 3 tanesinin kız, 7 tanesinin erkek olduğunu ifade etmiştir.

KÖ3: 62 yaşında bir erkektir. Yüksek okulun Sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Özel eğitim dışında sınıf öğretmeni olarak 26 yıldır görev yaptığını, emekli olduktan sonra, Özel eğitim alanında ise 4 yıldır görev yaptığını beyan etmiştir. Eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 26, otizmi olan öğrenci sayısının 7, 3 tanesinin kız, 4 tanesinin erkek olduğunu söylemiştir.

KÖ4: 61 yaşında bir erkektir. Yüksek okul ve Açık öğretim fakültesinin Sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Özel eğitim dışında sınıf öğretmeni olarak 25 yıldır görev yaptığını, emekli olduktan sonra, Özel eğitim alanında ise 10 yıldır görev yaptığını beyan etmiştir. Eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 23, otizmi olan öğrenci sayısının 3 ve 3 tanesinin erkek olduğunu söylemiştir.

KÖ5: 39 yaşında bir erkektir. Eğitim fakültesinin Sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Özel eğitim dışında herhangi bir alanda deneyiminin olmadığı, Özel eğitim alanında ise 7 yıldır görev yaptığını beyan etmiştir.

Eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 19, otizmi olan öğrenci sayısının 6, 3 tanesinin kız, 3 tanesinin erkek olduğunu söylemiştir.

KÖ6: 42 yaşında bir erkektir. Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Özel eğitim dışında herhangi bir alanda deneyiminin olmadığı, Özel eğitim alanında ise 20 yıldır görev yaptığını beyan etmiştir. Eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 7, otizmi olan öğrenci sayısının 6, 3 tanesinin kız, 3 tanesinin erkek olduğunu söylemiştir.

KÖ7: 37 yaşında bir erkektir. Eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Özel eğitim dışında herhangi bir alanda deneyiminin olmadığı, Özel eğitim alanında 9 yıldır görev yaptığını beyan etmiştir. Eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 20, otizmi olan öğrenci sayısının 3, 1 tanesinin kız, 2 tanesinin erkek olduğunu söylemiştir.

KÖ8: 26 yaşında bir kadındır. Eğitim fakültesinin Sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Özel eğitim dışında sınıf öğretmeni olarak 2 yıl ve Özel eğitim alanında da 2 yıldır görev yaptığını beyan etmiştir. Eğitiminden sorumlu olduğu öğrenci sayısının 40, otizmi olan öğrenci sayısının 3, 2 tanesinin kız, 1 tanesinin erkek olduğunu söylemiştir.

4.2. Öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları yöntemlere ilişkin bulgular:

Araştırmaya konu olan katılımcı öğretmenlerin yöntemlere ilişkin bulguları üç ana temadan oluşmaktadır. Birinci ana tema bütün katılımcılar tarafından bilinen ve eğitimde sık sık kullanılan yöntemlere ilişkin bulgular, ikinci tema katılımcılar tarafından bilinen ve eğitimde nadiren/az kullanılan yöntemlere ilişkin bulgular, üçüncü ana tema ise Katılımcılar tarafından bilinmeyen ve eğitimde hiç kullanılmayan yöntemlere ilişkin bulgular organize edilip incelenmiştir.

4.2.1. Katılımcılar tarafından bilinen ve eğitimde sık sık kullanılan yöntemlere ilişkin bulgular: Birinci tema, iki alt başlık altında incelenmiştir. Birinci alt tema UDA' ya odaklanırken, ikinci alt tema UDA' dan yola çıkarak ortaya konmuş diğer yöntemlere ilişkin öğretmen görüşlerini belirtilmektedir.

4.2.1.a). UDA (uygulamalı davranış analizi) yöntemi: Araştırma kapsamında görüşülen öğretmenlerin hepsi en sık kullandıkları yöntemin UDA (Uygulamalı Davranış Analizi) olduğunu ifade ettiler. UDA yöntemini ne amaçla kullandıkları sorulduğunda katılımcılar birçok farklı sebep söylediler. Katılımcı öğretmenler UDA (Uygulamalı Davranış Analizi) yöntemini genellikle anekdot kaydı tutmak, gözlem yapmak, değerlendirme yapmak, beceri analizi yapmak, çocuğu test etmek ve aileye bilgi verebilmek için kullandıklarını dile getirdiler. Bu söylenenlerin dışında KÖ1 UDA yöntemini farklı amaçla sık kullandığını açıklamıştır “Anekdote kaydı tutuyorum. Bu benim ve çocuk açısından çok önemli. Aynı zamanda aileleri eğitime bir şekilde katmam gerekiyordu. Günlük aile bizden çocukları hakkında bilgiler bekliyor. Her ne kadar da ilgiliymiş gibi görünseler de ben zannetmiyorum yeterince evde ilgilendiklerini. Ama benim aile ile bir şeyler konuşmam mutlaka gerekli olduğu için bana kolaylık sağlıyor.” Şeklinde açıkladı. Burada KÖ1 UDA yöntemindeki kayıtları aile ile bilgi paylaşımında bulunabilmek için bir köprü niteliğinde kullandığı görülmektedir.

KÖ2 Uygulamalı Davranış Analizi’ni kullanma amacını daha çok etkin gözlem yapmak, kayıt tutmak ve tuttuğu kayıtları derecelendirmek için kullandığını açıkladı. Çocuk ilk geldiğinde nasıldı gün geçtikçe olumlu ilerliyor mu?, yoksa olumsuz mu? İlerliyor diye değerlendirdiğini ayrıca kendisini de değerlendirdiğini, çocuk üzerinde ne kadar etkili olabildiğini görebilmesine yardımcı olduğunu belirtti. Ayrıca diğer öğretmenlerden KÖ8, KÖ3 ve KÖ4 ise, “Çocuğu öncesi ve sonrası diye değerlendirmek için kullanıyorum. Çoğunlukla pekiştireç olarak kullanıyorum” şeklinde ifade ettiler.

KÖ7 ve KÖ5 çocuğu test etmek ve beceri analizi yapabilmek için kullandıklarını belirttiler. KÖ5 bunu şöyle dile getirdi. “Kullanıyorum. Çocukların neyi, ne kadar öğrettiğime ilişkin tahmin edici bilgi veriyor. Örneğin, ellerimizi yıkamak için musluğun nasıl açıldığını önce gösteriyorum. Sonra birlikte yapıyoruz. Daha sonraları ise bağımsız yapabilmesine bakıyorum. Çocuğun davranışlarını test etmek için sık kullanıyorum” şeklinde belirtti.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda her bir öğretmenin UDA’yı farklı amaçlarda kullandıkları görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin

büyük kısmının UDA sistemini bir bütün olarak uygulamaktan ziyade, bu yöntem içindeki bazı bileşenleri seçip kullandıkları anlaşılmıştır.

4.2.1.b). UDA (uygulamalı davranış analizi) temelli yöntemler:

Bu bölümde katılımcı öğretmenlerin hepsinin otizmi olan çocukların eğitiminde kullanmayı tercih ettikleri UDA temelli yöntemlere yer verilmektedir.

4.2.1.b.1). Etkinlik çizelgeleri: Etkinlik çizelgesi denilince genellikle, içerinse çocuklara ait bilgilerin bulunduğu (ders programı ve çalışma sayfalarını içeren) bir dosyayı tarif etmektedirler. Katılımcı öğretmenlerin hepsi bu yöntemi çocukların kendilerine ait bilgilerinin olduğu dosya şeklinde hazırladıklarını ve kullandıklarını ifade ettiler. Kullanan katılımcılardan KÖ1 her çocuk için içinde çocuğun aile görüşme formu, hastane raporu örneği vb. gibi dokümanların bulunduğu aylık dosya hazırladığını söyledi.

4.2.1.b.2). Model olma ile (canlı model ve videoyla model) öğretim: Model Olma ile (Canlı Model ve Videoyla Model) Öğretim denilince öğretmenler bunu hem canlı hem de sembolik modelleri kullandıklarını ifade etmektedirler. Model Olma'yı öğretmenler çocukların farkındalıklarını arttırmak, taklit becerileri kazandırmak için kullandıklarını söylemişlerdir.

Katılımcılardan KÖ2, KÖ3 ve KÖ4 çocukların taklit becerilerini geliştirmek için kendilerinin veya video izleterek model oluşturduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, KÖ3 öğretmen “Çocuğa rehber olabilmek için çoğunlukla kendim, bazen de video izleterek model oluşturuyorum” şeklinde belirtti. KÖ5 ise çocuğa farkındalık kazandırmak için sık kullandığını söyledi. KÖ5 “sık kullandığım yöntem diyebilirim. Çünkü çocukların farkındalığını artırıyor. Örneğin, çocuklara hayvan taklitleri yaptırıyorum. OSB’li çocukların hayvanların hareketlerinin birbirinden farklı olduğunun ve seslerinin değişik olduğunun farkında olmalarını sağlıyor” şeklinde açıkladı.

KÖ6 ve KÖ7 çocuğun yakın çevresindeki kişilerden olumlu veya olumsuz olarak etkilendiği ve kendisine model olarak seçtiği için bu yöntemi sık kullandıklarını belirttiler. Örneğin KÖ6 “Evet, çok sık kullandığım yöntemlerden

birisidir. Öğrenci yakın çevresindeki kişilerden etkilendiği için, kendisine model olarak farkında olmadan bir kişi veya birkaç kişiyi seçebiliyor. Bu tip çocuklar olumlu veya olumsuz olsun fark etmeksizin birbirlerinden çabuk etkilenip bir süre sonra etkilendiği kişinin bir veya birçok davranışlarını sergilemeye başladıklarını görebiliriz. Bu yüzden, model olma yöntemini sık kullanıyorum. Planlı ve çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde davranış sergiliyorum. Bunu aynı seans içerisinde birçok defa tekrarlıyorum ve başka günlerde de yer veriyorum. Etkili olduğumu söyleyebilirim” şeklinde ifade etti.

4.2.1.b.3). Sözel davranış yöntemi: Bu yöntemi kullanan katılımcılardan KÖ1, KÖ3, KÖ6, KÖ7 ve KÖ8 çocuğa komut vermek için kullandıklarını, KÖ4 ve KÖ5 ise hem komut hem de dersinin tamamı olduğu için sık kullandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan KÖ2 iletişim için kullandığını belirtti. KÖ2 öğretmen “Evet, kullanıyorum. Daha çok iletişim becerisi kazandırmak maksadıyla kullanıyorum. Planlı bir şekilde iletişimi başlatıyorum. Devamını art arda sıralıyorum. Örneğin, çocuğa telefonu vereceğimi söylüyorum. Birde sesli müzik- oyun vs. açtığımda ilgisini hemen çekiyor. Bende konuşmayı başlatıyorum devamını çocuğun ettirmesini sağlıyorum” şeklinde ifade etmiştir.

4.2.1.b.4). Sosyal öykü yöntemi: Bu yöntemi kullanan katılımcılardan KÖ4, KÖ6, KÖ7, KÖ3 ve KÖ2 çocuklardan okuma yazma bilmeyenler için genellikle görsellerle ve resimlerle oluşturarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, KÖ2 öğretmen “Evet, kullanıyorum. Okuma yazma bilenlerle basit cümlelerle oluşturuyorum. Bilmeyen çocuklarımla sadece resimlere bakarak oluşturuyorum. Geçen gün otizmi olan çocuklarımdan kod ismi Fatoş olsun. Görsel okuma kitabımdan bir sayfa açtım. Fatoş bak kızım ne görüyorsun hadi söyle dedim. Baktım ses yok tek tek resimden bir tanesini sordum. Ocakta tencere var dedim. Bana makarna var dedi. Sonra kim pişiriyor makarnayı dedim anne dedi vs. böylece mutfak resminden öykümüzü oluşturmaya başlamış olduk” şeklinde ifade etti. Katılımcılardan KÖ8 hikâye kitaplarından okuyarak sosyal öykü oluşturduğunu ifade etmektedir. KÖ8 “Evet, sık kullanıyorum. Hikâye kitaplarından hikâyeler okuyorum” şeklinde söyledi.

Sosyal öyküler yöntemini KÖ1 ve KÖ5 nadiren kullandıkları yöntemlerden olduğunu söylediler. KÖ1 ve KÖ5 sosyal öyküler yöntemini çocuğunun davranış problemini azaltmada kullandıklarını ifade etti. KÖ1 “Ben bunu hikâye kitaplarından yararlanarak veya davranış sorunu ortadan kaldırmak için kendim üretiyorum. Resimler çiziyorum ve hikâyeleştiriyorum” şeklinde söyledi. KÖ5 ise “Davranış problemini azaltmada tercih ediyorum. Hikâye kitaplarından yararlanarak kullanıyorum” şeklinde açıkladı.

4.2.2. Katılımcılar tarafından bilinen veya eğitimde nadiren/az kullanılan yöntemlere ilişkin bulgular:

Araştırmaya konu olan, katılımcılar tarafından bilinen ve nadiren/az kullanılan yöntemleri analiz ettikten sonra tema 2. ve tema 2. nin alt başlıklarında ayrıntılı olarak incelenmektedir.

4.2.2.a). Ayrık denemelerle öğretim ve yanlışsız öğretim: Araştırma kapsamında katılımcıların kullandıkları UDA temelli yöntemler arasında Ayrık Denemelerle Öğretim ve Yanlışsız Öğretim’de yer almaktadır. Bu yöntemi KÖ6 ve KÖ7 az kullandıklarını ifade etmişlerdir. KÖ bu yöntemi az kullanma nedenini şu şekilde dile getirmiştir. “Bireysel eğitim dersi verdiğim için çocukla bire bir eğitimim sırasında art arda sorular yöneliyorum. Komut veya materyal veriyorum. Çocuğun bana cevap vermesini bekliyorum. Verdiği doğru cevaplarını ödüllendiriyorum. Yanlış verdiği cevapları düzeltiyorum. Cevap vermediği durumlarda ipuçları yöneliyorum” şeklinde açıklamıştır. KÖ8 bu yöntemleri nadiren de olsa kullandığını söylemiştir. Çocukların çok değişken olduğu için yöntemlere bağlı kalmadığını ve fazla ihtiyaç duymadığı için nadiren kullandığını açıklamıştır.

4.2.2.b). Fırsat öğretimi: Araştırma kapsamında edinilen bilgilerden bir tanesi de Fırsat öğretiminin öğretmenlerin az kullandıkları yöntemlerden biri olduğudur. Bu yöntemi, katılımcılardan KÖ2 ve KÖ5 çocuğun ilgisini çekebilecek şekilde fırsatlar sunarak az kullandıklarını dile getirmişlerdir. KÖ5 “Nadiren/az kullanıyorum. Çocuğa öğrenmesi için fırsatlar sunuyorum. Yapacağım etkinliğe göre çocuğun ilgisini çekebilecek materyalleri çocuğun görebileceği ve ulaşabileceği yerlere koyuyorum, Örneğin otizimli çocuğa araba kelimesini öğreteceğim zaman; çocuk

sınıfa geldiğinde pilli, ışıklı ve ses çıkaran arabanın düğmesini açıyorum. Çocuğun ilgisini çekiyorum. Her fırsatı değerlendirmeye çalışarak kullanıyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan KÖ3 fırsat öğretim yöntemini nadiren/az kullanıyorum. Çocuğun ilgisini çekebilecek materyaller veya müzikle uyarı vererek derse başladığını belirtti. KÖ7 ve KÖ6 çocuğun kendileri ile iletişime geçmesini sağlamak için nadir olarak kullandıklarını ifade ettiler. KÖ6 bu yöntemi kullanma nedeni olarak “Çocuğun benimle iletişime geçmesini sağlıyorum. Nasıl mı? Sınıfı düzenleyerek başlıyorum. Özellikle çocuğun ilgisini çekebilecek materyalleri çocuğun ulaşamayacağı yerlere koyuyorum ki benimle iletişime geçip benden istemesini sağlıyorum. Bazen de çocuk beni yok sayıp bütün dikkatini materyale yoğunlaştırıyor, bu sırada elinden alıp ulaşamayacağı yere koyuyorum. İlk başta çocuk ağlıyor, fakat ben tamam sakin ol vereceğim ama beni dinle diyorum. Çocuğun beni dinlemesini sağlayana kadar vermiyorum” şeklinde açıkladı.

4.2.2.c). İşlevsel değerlendirme ve analiz yöntemi: Katılımcılar arasında yaygın olarak kullanılmayan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. KÖ2 çocuğun davranışındaki problemi belirlemek için ve davranışa yönelik aynı işlevde olan olumlu davranışı kazandırmak için nadiren/az kullandığını söyledi. Aynı zamanda davranış problemi olan çocuk için kullandığı yöntem olarak belirtti.

KÖ6 ve KÖ7 bu yöntemi nadiren de olsa çocuğun davranış sorunlarını belirlemek ve çözüm önerileri getirebilmek için kullandıklarını açıkladılar. KÖ6 “Evet, ara sıra kullanıyorum. Çocuğun davranış sorunlarını belirlemek ve çözüm önerileri getirebilmek için kullanıyorum” şeklinde açıkladı.

4.2.2.d). Teacch: Katılımcılardan KÖ6 ve KÖ7 TEACCH yöntemini nadiren de olsa çocuğun ilgisini ve isteklerini belirlemek için kullandıklarını ifade ettiler. KÖ7 kullanma nedeni olarak “Evet kullanıyorum. Çocuğun ilgilerini isteklerini belirliyorum. Çevreyi çocuğa göre düzenleyerek eğitimimi uyguluyorum” bu şekilde açıkladı.

4.2.2.e). İlişki-temelli yöntem: Katılımcılardan KÖ2 yöntemi kendisini çocuğa kabul ettirmek ve çocukla duygusal bir bağ kurmak için nadiren/az kullandığını

söylemiştir. KÖ2 “Evet, kullanıyorum. Benim eğitimimde önceliklerimden biri diyebilirim. Çocukla duygusal bir bağ kurmaya yani kendimi bir nevi OSB’li çocuğa kabul ettirmeye ve benim onu sevdiğimi bildirmeye çalışıyorum. Olmazsa olmazlardan birisidir diyebilirim” şeklinde ifade etti.

4.2.3. Katılımcılar tarafından hiç bilinmeyen ve eğitimde kullanılmayan yöntemlere ilişkin bulgular: Bu bölüm beş alt temadan oluşmaktadır. Üçüncü tema araştırmaya katılan 8 öğretmen tarafından hiç bilinmeyen ve/veya bilinse dahi hiç kullanılmayan yöntemleri içermektedir.

4.2.3.a). Erken yoğun davranışsal eğitim yöntemi: Bu yöntem katılımcılar tarafından hiç kullanılmamaktadır. Erken Yoğun Davranışsal yöntemi katılımcı öğretmenlerin hepsi hiç kullanmadıklarını ifade ettiler. KÖ7 ve KÖ2 bu yöntemi kullanmama gerekçesi Erken yaşlarda ve evde uygulanması gereken yöntem olduğu için okulda uygun bulmadıklarını söylediler. KÖ6 ise “Bu genelde çocuğun kendi evinde uygulanan yöntem olduğu için bunu kullanmıyorum. Eğitimimde evlere gitmeyi tercih etmiyorum. Bu yüzden kullanmıyorum” şeklinde ifade etti. KÖ8 bu yöntemi bildiğini fakat ihtiyaç duymadığı kullanmadığını belirtti.

4.2.3.b). Replik silikleştirme ile öğretim yöntemi: Genellikle katılımcılar ilk defa duydukları ve bilmediklerini için hiç kullanmadıklarını ifade ettiler. KÖ2 “Kullanmadım. Çünkü bunu ilk defa duyuyorum. Gerekte var mı, bilmiyorum. Bu konuda bir şey diyemeyeceğim” şeklinde açıkladı. KÖ1 “Ah ah maalesef. Siz bu yöntemleri söyledikçe benim moralim bozuluyor. Üzgünüm ama galiba sadece bu benim suçum değil. Hizmet içi eğitim şart olduğuna inanıyorum” şeklinde belirtti.

4.2.3.c). Pecs yöntemi: Araştırma kapsamında hiç kullanılmayan yöntemlerden bir tanesi de PECS yöntemidir. Katılımcılardan KÖ3, KÖ4, KÖ5 ve KÖ8 hiç duymadıkları ve bilmedikleri için kullanmadıklarını ifade ettiler. KÖ7 ve KÖ6 bunun bir iletişim sistemi olduğunu söyledi. KÖ7 kurumumuzda olmadığı için kullanamıyorum şeklinde açıklarken, KÖ2 “Resim Değiş-Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi olarak biliyorum. Elimizde olmadığı için kullanmıyorum” şeklinde söyledi. KÖ1 “Kullanma şansım yok. Bu alet elimizde yok bu yüzden kurumun alacağını hiç sanmıyorum. Maddi açıdan pahalı gelen ne varsa sakın ha biz bunu alamayız.

Başımıza iş açmayın veli (öğrencilerin ailesi) duymasın deniliyor. Bize de susmak kalıyor. Sonuçta patron onlar” şeklinde açıkladı.

4.2.3.d). Akran aracılı uygulama yöntemi: Katılımcılardan KÖ1 ve KÖ3 bilmedikleri için kullanmadıklarını belirttiler. KÖ5 ve KÖ4 kullanmadıklarını ifade ederken, KÖ2 ve KÖ8 kullanmıyorum bu konuda fikrim yok şeklinde açıkladılar. KÖ6 ve KÖ7 ise “Kullanmıyorum. Çocuğun model alabileceği akranını belirleyip önce onu eğitmek gerekiyor. Çocuk bir seans için geliyor. Zaten o anda akranı ile denk gelme sorunu oluşuyor. Gerekte görmüyorum” şeklinde ifade ettiler.

4.2.3.e). Kolaylaştırılmış iletişim (FC) yöntemi: Araştırma kapsamında hiç kullanılmayan yöntemlerden bir tanesi de Kolaylaştırılmış İletişim (FC) yöntemidir. Katılımcılardan KÖ7 kullanmadığını ifade ederken, KÖ5, KÖ2, KÖ8, KÖ3 ve KÖ1 bu yöntem hakkında hiçbir fikirlerinin olmadığını ve bilmedikleri için kullanmadıklarını ifade ettiler. Diğer bir katılımcı olan KÖ4 “Kullanmadım. İhtiyacım olmuyor. Çünkü ben belli öğrenciler için haftada 2 gün geliyorum. Onlar içinde ihtiyaç yok diyebilirim” şeklinde açıklarken, KÖ6 “Kullanmıyorum. Pek gerekli bulmuyorum. Diğer yöntemlerle bunu azda olsa işime yarayacak kadar sağlıyorum” şeklinde ifade etti.

Araştırma kapsamında katılımcılar bu yöntemler dışında kullandıkları başka yöntemlerin olup olmadığı konusunda düşüncelerini şu şekilde açıklamışlardır. Katılımcılardan KÖ2 “Ben bunları yeterli olarak görüyorum. Sebebine gelince içinde bulunmuş olduğumuz çevre diyebilirim. Çevreden kastım. Kurum sahiplerimizdir. Yeterince bizlere destek olmuyorlar. Onlar için ön planda kurumun eğitim yeri olduğunu unutup ticarethane olarak görmeleridir. Maalesef acı ama gerçek, bize söz düşmüyor” şeklinde ifade etti. Katılımcı öğretmenlerden sadece KÖ8 haricinde bütün katılımcı öğretmenler kullandığım başka yöntem yok şeklinde ifade ederken, KÖ8 bu yöntemlerin dışında, Anlatım yöntemi, Gösterip yaptırma yöntemi, Eğitsel oyun yöntemi, Gösteri yöntemi, Probleme dayalı öğretim yöntemini de kullandığını belirtti.

4.3. Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallere ilişkin bulgular:

Araştırmacı tarafından özel gereksinimli çocukların eğitiminde genellikle ne tür materyallerin kullanılabileceği araştırılırken “Zihinsel Engellilerin Eğitiminde Kullanılan Materyaller (Meb)”de rastlanılmıştır. Daha sonra açık uçlu sorular şeklinde oluşturulmuş ve katılımcıların görüşleri alınmıştır. Bu görüşler analiz edildikten sonra beş ana halinde organize edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan materyal çeşitlerini, *1’de* Akademik beceri gelişiminde kullanılan materyalleri, *2’de* Psikomotor beceri gelişiminde kullanılan materyalleri, *3’de* Öz bakım beceri gelişiminde kullanılan materyalleri, *4’de* Dil ve iletişim becerileri gelişiminde kullanılan materyalleri, *5’de* sosyal becerileri geliştirmede kullanılan materyaller olarak incelemektedir. Bunlar aşağıda sırası ile sunulmaktadır.

4.3.1. Akademik beceri gelişiminde kullanılan materyallere ilişkin bulgular:

Araştırma kapsamında öğretmenler akademik beceri gelişiminde materyalleri yazma, okuma, matematik ve kavram öğretimi için kullanılan materyaller olarak belirtmişlerdir. Yazma materyali olarak en çok tercih edilen materyaller sırası ile belirtilmektedir. Bütün katılımcılar tarafında ortak olarak kullanılan materyal “yazma için özel defter” olduğu belirtilmektedir. Daha sonra ki sıraları ise, İlk yazı kalemi, Bilgisayar, Renkli kalemler, Renkli kâğıtlar sırayı almaktadır. KÖ6 bu söylenenlerin dışında daha çok çizgileri olan kâğıtları kullanmayı tercih ettiğini belirtti. KÖ7 ise bütün öğretmenlerin kullandıklarının aynısını, farklı olarak “Tablet (PC)” kullandığını belirtti. KÖ8 sadece bilgisayar” kullandığını ifade etti. Katılımcılar yazılı metin oluştururken tercih ettikleri malzemeleri şöyle sıralamışlardır. KÖ1, KÖ2, KÖ3, KÖ5, KÖ7 ve KÖ8 “Kelime kartları, Bilgisayar” kullandıklarını belirttiler. KÖ4 ve KÖ6 “Kelime kartları ve Bilgisayar dışında Kelime listesi” kullandıklarını belirttiler.

Katılımcı öğretmenlerden KÖ3, KÖ4 ve KÖ8 Okuma materyali olarak sadece bilgisayarı tercih etmektedirler. KÖ1 ve KÖ5 “Fosforlu işaretleme kalemi, Ses kayıt cihazı, Bilgisayar, İpad” tercih ettiklerini söylediler. KÖ2 ise bunların dışında Telefon” kullandığını ifade etti. KÖ7 farklı olarak Tablet PC” tercih ettiğini ifade ederken KÖ6 ise bütün hepsini kullandığını ayrıca Ses kayıt cihazı” olarak belirtti.

Araştırma konu olan öğretmenlerden KÖ1, KÖ5 ve KÖ6 matematik eğitiminde “Abaküs, Cevap kartı/tahtası, Bilgisayar programları, Renkli çubuklar, Renkli bocuklar” bu materyalleri tercih etmişlerdir. KÖ7 “Cevap kartı/tahtasını” tercih etmediğini diğerlerini tercih ettiğini ve kullandığını söyledi. KÖ2 tercihi ise “Abaküs, Bilgisayar programları, Renkli çubuklar, Renkli boncuklar” bu materyallerden yana olmuştur. KÖ3, KÖ4 ve KÖ8 matematik eğitiminde tercihlerini sadece “Abaküs ve Bilgisayar programları” bu materyallerden yana kullanmışlardır.

Katılımcı öğretmenlerin OSB’li çocukların eğitiminde kavram öğretimi becerilerini kazandırmak için ve kendilerine kolaylık sağlamak amacıyla kullandıkları materyalleri şu şekilde gruplamaktadırlar. Kavram setleri, kitaplar, kavram haritaları, eşleştirme kartları, maketler, sıralama blokları, ahşap puzzle’lar olarak gruplandırmaktadırlar. KÖ1, KÖ2, KÖ7, KÖ5 ve KÖ6 “Çıktı alınmış yazılı program, Resimli ders programı, Renklere göre kodlanmış dosyalar, Ses kaydı olarak öğrenciye verilen malzemeler (öğrenciye yönerge veren), Bilgisayar programları, Tablet” olarak bildirmişlerdir. KÖ3 “Tablet” dışında hepsini kullandığını bildirirken, KÖ8 ve KÖ4 ise sadece “Bilgisayar programları” nı kullandıklarını söylediler.

Katılımcı öğretmenler tarafından bir başka materyal grubu olarak bildiren “Kavram Setleri” dir. Öğretmenlerden KÖ1, KÖ2, KÖ5 ve KÖ6 “Hayvanlar, Eşyalar, Taşıtlar, Renkler, Şekiller, Mevsimler, Sayılar, Zaman çizelgesi, Giysiler, Müzik Aletleri” kullandıklarını bildirdiler. KÖ3 ise bu öğretmenlerin kullanmış oldukları materyallerden sadece “Müzik Aletleri” ni kullanmadığını ifade etti. KÖ4 de bu materyallerin içinden sadece “Zaman çizelgesi” ni kullanmadığını söyledi. Diğer katılımcı olan KÖ7 ve KÖ8 OSB’li çocukların eğitiminde “zaman çizelgesi” haricinde hepsini kullandıklarını bildirdiler.

Öğretmenlerden KÖ4 haricinde bütün katılımcılar OSB’li çocukların eğitiminde kullandıkları “Kavram Kitapları, Ünite Kitapları-Dergileri, Resimli Hikâye Kitapları” nı materyal olarak gördüklerini bildirdiler. KÖ4 ise bu kitap türlerinden “Kavram Kitapları ve Resimli Hikâye Kitapları” nı kullandığını söyledi.

Katılımcılardan KÖ1, KÖ2, KÖ5, KÖ6, KÖ7 ve KÖ8 Kavram haritalarından “Hayvanlar, Eşyalar, Taşıtlar, Renkler, Şekiller, Mevsimler, Sayılar, Giysiler, Besin

Maddeleri”ni kullandıklarını söylediler. KÖ4 ise bunlardan sadece “Renkleri” kullanmadığını belirtti. KÖ3 kavram haritalarından mevsimler ve sayıları kullandığını bildirirken materyal konusunda kurumlarının sıkıntı yaşadığını belirtti.

Katılımcı öğretmenlerden KÖ1, KÖ2, KÖ3 ve KÖ6 eşleştirme kartları olarak Uzun-Kısa, Büyük-Küçük, Kalın-İnce, Az-Çok, Altıda-Üstünde, İçinde-Dışında, Önünde-Arkasında, Yakında-Uzakta, Tane, Sayılar, Renkler, Şekilleri kullandığını söyledi. Katılımcı öğretmenlerden KÖ5 ve KÖ7 sadece büyük-küçük, az-çok, sayılar, renkler, şekilleri kullandıklarını söylediler. KÖ4 ve KÖ8 ise büyük-küçük, az-çok, sayıları kullandığını diğerlerini kullanmadığını bildirdiler.

Araştırmaya konu olan katılımcı öğretmenlerin hepsi kurumlarında sadece “Vücudumuz ve Hayvanların” maketlerinin bulunduğunu ve kullandıklarını belirttiler.

Öğretmenlerden KÖ3 kurumlarında sırlama bloklarından “Uzun-Kısa, Büyük-Küçük, Kalın-İnce” olduğunu bildirdi. KÖ1, KÖ2, KÖ6, KÖ7 ve KÖ8 “Uzun-Kısa, Büyük-Küçük” olduğunu söylediler. KÖ4 ve KÖ5 ise sadece “Büyük-Küçük” olduğunu ifade ettiler.

Katılımcı öğretmenlerden KÖ1, KÖ2, KÖ5 ve KÖ6 ahşap puzzle olarak “Meyveler, Sebzeler, Taşıtlar, Hayvanlar, Vücudumuz, Nesnelere, Tak-Çıkar, Şekil Kutusu” bulunduğunu söylediler. KÖ7 ve KÖ8 bu materyallerden sadece taşıtları kullanmadıklarını ifade ettiler. KÖ4 ise Sebzeler ve Vücudumuzu kullanmadıklarını bildirdiler. KÖ3 OSB’li çocukların eğitiminde “Meyveler, Sebzeler, Nesnelere, Tak-Çıkar, Şekil Kutusu” bu materyalleri kullandığını söyledi.

4.3.2.Psikomotor becerilerini geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular:

Katılımcı öğretmenler OSB’li çocukların eğitiminde ince ve kalın motor becerileri geliştirmeye katkı sağlamak amacıyla kullandıkları materyallerin çeşitlerini şu şekilde açıklamışlardır. KÖ1, KÖ2, KÖ5 ve KÖ6 Bul-Tak, Legolar, Küpler, Boncuklar, Toplar, Makaralar, Kuleler, Oyun Hamurları, Tak-Çıkar, Bowling, Yer Minderleri, Boyama Kitapları, Çizgi Kitapları, Kâğıtlar, Boyaları kullandıklarını açıkladılar. KÖ7 bu materyallerden sadece Bowling’i kullanmadığını bildirdi. KÖ4

ise bu materyallerden Makaralar, Kuleler ve Bowling'i kullanmadığını söyledi. KÖ3 kullandıkları, KÖ4'ün kullanmadıkları ile aynı sadece Boncukları da kullanmadığını ekledi. KÖ8 ise “Boncuklar, Toplar, Makaralar, Kuleler, Bowling, Çizgi Kitapları” bu materyalleri kullanmadığını diğerlerini kullandığını açıkladı.

4.3.3. Öz bakım becerilerini geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular:

Normal bireyler ve özel gereksinimli bireyler için günlük yaşam ihtiyaçlarını karşılamalarında oldukça önemli olan konu kişisel temizlik ve bakımdır. Bu bakımdan OSB'li çocukların öz bakım becerilerini geliştirmede materyallerin önemi saymakla bitmeyeceği bilinmektedir. Katılımcı öğretmenler aşağıda materyallerin öneminden değil fakat öz bakım becerilerini geliştirmede faydalandıkları materyallerin türlerini belirtmişlerdir. KÖ1, KÖ2 ve KÖ8 Beceri Küpü, Fermuar, Giysiler, Mutfak Seti, Bez (toz bezi), Peçete, Kâğıt havlu, Temizlik malzemeleri, sabun gibi materyalleri kullandıklarını söylediler. KÖ4, KÖ5, KÖ6 ve KÖ7 diğer materyallerin dışında Gerçek mutfak araç-gereçleri olduğunu bildirdiler. KÖ3 sadece ellerinde Beceri Küpü, Fermuar ve Bazı giysiler olduğunu söyledi.

4.3.4. Dil ve iletişim becerilerini geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular:

İletişim, dil ve konuşma becerileri, otizmli (OSB'li) çocukların en temel yetersizlik gösterdiği alanlardandır (Heward, 2013). OSB'li çocukların iletişimini başlatma, sürdürme, jest ve mimik kullanma gibi becerileri yerine getirmekte güçlük yaşarlar. Bunun yanı sıra Eliçin, (2016)'ne göre çeşitli etkinlikleri diğerleri ile paylaşma, ilgilendiği nesneyi işaret etme, diğerine nesne gösterme gibi davranışları sergilemekte zorlanırlar. Bu kapsamda OSB'li çocukların eğitiminde katılımcı olan KÖ1, KÖ2, KÖ4, KÖ5 ve KÖ6 tarafından Kitaplar, Öykü Kitapları, Tekerleme Kitapları, Kavram Kitapları, Bilgisayar Ve Eğitim CD leri, Müzik Aletleri, Marakaslar, Davul, Tef, Kuklalar, Kavram Araç Setleri, Flaş Kartlar, Oyuncaklar tercih edilmektedir. Katılımcı olan diğer öğretmenler KÖ3, KÖ7 ve KÖ8 bu materyallerin içinden Tekerleme Kitapları, Müzik Aletleri, Marakaslar, Davul, Tef Ve Flaş Kartlarını kullandıklarını belirttiler.

4.3.5. Sosyal becerileri geliştirmede kullanılan materyallere ilişkin bulgular:

Otizmi çocuklar yaşantılarında görülen göz teması kurma, gülümsemeye yanıt verme, adına tepki verme, bay bay yapma, cee oyunu gibi basit sosyal becerileri yerine getiremezler. Otizmi çocuklar dış dünyayı umursamaz görünürler. Örneğin 2 yaşında bir çocuk basit kurallı oyun oynayabilir. 3 yaşında bir çocuk evcilik gibi kurgu oyunları oynayabilir. Ancak otizmi çocuklar bunları yapmada güçlük yaşarlar. İnsanlardan çok nesnelere ilgilenirler. Karşı tarafın duygularını anlama ve yorumlamada yoğun güçlük yaşarlar (Avşaroğlu, 2016). Oysa bireyin yaşamı boyunca, toplumsal kurallara, geleneklere, örf ve adetlere uygun bir biçimde yaşamını sürmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra en önemlisi birlikte yaşadığı insanlarla uyum içerisinde yaşaması gerekmektedir. Maalesef OSB’li çocuklar bunu yerine getirmekte ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Eğitimciler bu alanda büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu araştırmaya konu olan katılımcılar ise OSB’li çocukların eğitiminin daha kolay ve kalıcı olması adına aşağıdaki materyalleri kullanmayı tercih etmişlerdir. KÖ1, KÖ2, KÖ5, KÖ6, KÖ7 ve KÖ8 Kum Havuzu, Teyp ve şarkı Kasetleri, Legolar, Uygulama evi (mutfak, banyo, yatak odası), Bahçe-park etkinlikleri kullandıklarını söylemişlerdir. KÖ4 Kum havuzu ve Legoları tercih etmiştir. KÖ3 ise sadece Legoları kullandığını belirtti.

4.4.Öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları materyallerin çocuğun gelişim düzeyine uygun olup olmadığına ilişkin bulgular:

Öğretmenlerin eğitimde kullandıkları materyallerin otizmi çocukların gelişim düzeyine uygunluğu hakkında bilgi edinmek amacı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Elde edilen ham veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edildikten sonra otizmi çocukların gelişim düzeyine uygunluğunu, davranış problemini azaltma veya yok etme, akademik becerileri ve dil-iletişim hakkında temalar oluşturulmuştur. Bu temalar aşağıda sırası ile incelenmek üzere organize edilmiştir.

4.4.1. Materyallerin otizmi olan çocukların sosyal gelişim, davranış problemini azaltma veya yok etme, akademik beceriler ve dil-iletişim becerilerine ilişkin etkileri:

Bu tema, dört alt başlık altında incelenmiştir. Birinci alt temada materyallerin OSB’li çocukların sosyal gelişimine etkileri, ikinci alt temada OSB’li çocukların dil ve iletişim gelişimine etkileri, üçüncü temada bu çocukların davranış problemine ilişkin etkileri ve dördüncü temada ise materyallerin OSB’li çocukların akademik beceri gelişimine etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri incelenmektedir.

Araştırma kapsamına konu olan katılımcı öğretmenler materyallerin otizmi olan çocukların gelişim düzeyine ilişkin etkilerini, çocuğun var olan potansiyeli ortaya çıkarma, olumlu davranışları arttırmaya yönelik etkisinin desteklendiğini, materyallerin çocukların algılamasına büyük önem taşıdığını söylediler.

Katılımcılardan KÖ2 tarafından nesnenin gerçeğinin olması, nesneye dokunabilmesi çocuk açısından önemli olduğunu ifade edilmektedir. Ayrıca KÖ2 nesnenin adı söylendiğinde çocuğun nesnelere karıştırmadan doğru bir şekilde eşleştirmeler yapabildiğini hatta zamanla nesnenin aradan çıkıp çocuğun soyut olarak algılamasına katkı sağladığını ifade etmektedir.

KÖ3 ise her materyalin bir öğretmen kadar faydalı olduğunu ifade etti. Bunu en iyi Ali KÖ5 şu şekilde açıkladı. KÖ5’e göre etkileri saymakla bitmez. Çocuğun öğrenmesini kolaylaştırdığını, çocuğun öğrendiklerinin kalıcı olmasında etkisinin büyük olduğunu, öğrencisinin ilgisini çektiği için derse geçişini kolaylaştırdığını, öğretmenlerin etkinlikleri yapmalarında kolaylık sağladığını kısaca bir öğretmenin sağ kolu olarak düşündüğünü ifade etti.

KÖ6 ise son derece paha biçilemez biçimde etkili olduğunu ve eğitimin önemli parçası olarak gördüğünü belirtti. Aynı zaman KÖ7 otizmi olan öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırdığını ve kalıcı olmasını sağladığını ifade etti. Ayrıca KÖ6 öğrencinin sosyal gelişimi, davranış problemini azaltma veya yok etmesi, akademik becerileri, dil-iletişim açısından söylemek gerekirse materyallerin öğrencinin tüm gelişim alanları üzerinde büyük etkisinin olduğunu ifade etti. Materyalsiz bir eğitimi yok saydığını, materyalsiz daha kolay, daha çabuk ve kalıcı izli öğretim diyen

öğretmen arkadaşlar varsa saygı duyduğunu, fakat bugüne kadar hiç karşılaşmadığını söyledi. Tek kelime ile materyallerin eğitime katkısının paha biçilemez olduğunu ifade etti.

4.4.1.a) . Materyallerin OSB’li çocukların sosyal gelişimine etkileri: Araştırma kapsamına konu olan katılımcı öğretmenler materyallerin otizmi olan çocukların sosyal gelişim düzeyine ilişkin etkilerini şu şekilde açıkladılar.

KÖ1 sosyal gelişimine etkili olabilmek için, görsel materyallerin olması gerektiğini ifade etti. Aynı şekilde KÖ2 çocuğun sosyal gelişiminde görsel materyallerin etkili olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, KÖ2 çocuğa birlikte oyun oynayalım mı? Diye söylediğinde çocuğun kendisini algılayamadığını, çünkü oyun kelimesinin sadece sözde kaldığını, Oysa oyunu materyallerle oynadıklarında daha etkili olduğunu ve çocukta kalıcı öğrenme sağlamış olduğunu ifade etti.

KÖ3 ve KÖ4 sosyal gelişimde çocuğa model olma, video izleme veya oyun yoluyla öğretilmesini daha etkili olabileceğini söylediler. KÖ5 materyallerin sosyal çevreye uyum sürecinde etkili olduğunu ifade etti.

KÖ6 ise materyallerin çocukların sosyal ilişkilerinde daha etkili olduğunu belirterek şu şekilde ifade etmektedir. “Çocukların bizimle bazı paylaşımlarda bulunması veya hayatı algılamaları gerekiyor. Bunu en iyi materyaller aracı ile sağlarız. Çocuğun ilgisini çekebilmemiz için ve kendimizi çocuğa sevdirmenin yoludur. Diyebilirim” şeklinde açıkladı. KÖ8 açısından, materyaller çocukların iletişim kurmasını desteklemektedir. Arkadaşlarıyla uyumlu olması için eğitsel oyunlar oynanmalıdır. Aynı zamanda nezaket kurallarını öğrenmesinde katkı sağlayacağını Örneğin, selamlaşma, sırasını bekleme, konuşurken göz kontağı kurma ve vedalaşma şeklinde açıkladı.

4.4.1.b). Materyallerin OSB’li çocukların dil ve iletişim gelişimine etkileri: Araştırma kapsamına konu olan katılımcı öğretmenler materyallerin otizmi olan çocukların Dil ve İletişim gelişimi açısından etkilerini şu şekilde açıkladılar.

Katılımcılardan KÖ5 tarafından materyallerin çocuk ile iletişime geçmenin sırrı olduğunu kabul edilmektedir. Aynı zamanda KÖ5 iletişim konusunda

materyallerin çocuğu en verimli şekilde konuşturma aracı olduğunu söyledi. “...Hatta hiç konuşamayan çocuk bile materyali görünce istediğini bir şekilde ifade ediyor, eline alıyor, inceliyor, benimsiyor hatta eve giderken vermek istemiyor” şeklinde ifade etti.

KÖ8 materyallerin dil ve iletişim açısından oldukça önemli olduğunu, çünkü çocuklar istemediği sürece iletişime geçilemeyeceği, fakat materyaller yardımı ile iletişime geçmenin daha kolay ve etkili olduğunu ifade etti.

KÖ6 her türlü ve sağlıklı iletişime girmenin anahtarı materyallerdir. Çocuk hiçbir materyale özellikle sesli ve görsel materyale hayır demez. Bizlere bu fırsatlardan akıllıca yararlanmak düşer şeklinde belirtti.

Bir başka katılımcı olan KÖ2 klasik alternatif iletişimlerde alıcı dil becerilerinin kazanılmasına önem verildiğini belirtti. Cümle kurma aşamasında sözcükler eğitimci tarafından ifade edildiğini, ancak çocuğun tekrarlama, için ısrar edilmediğini, sembol temelli iletişimde materyallerle birlikte hem görsel eşlemeye hem de işitsel eşlemeye önem verildiğini ve nesnel sözel ifadelerle desteklendiğini belirtti. Bu bakımdan temel amaç görsel algı olduğundan materyaller gerçekten önemli olduğunu ifade etti.

4.4.1.c). Materyallerin OSB’li çocukların davranış problemine ilişkin etkileri:

Araştırma kapsamına konu olan katılımcı öğretmenler materyallerin otizmi olan çocukların Davranış Problemine ilişkin etkilerini şu şekilde açıkladı. KÖ2 davranış değiştirme durumlarında tepkinin bedeli dediği bir uygulamasının olduğunu ifade etti. KÖ2 tepkinin bedeli uygulamasını sembol geliştirme ile birlikte uyguladığını, çocuğun kazandığı sembolleri, ödülleri uygun olmayan davranışlarda geri aldığını belirtti. KÖ2 bu uygulamada materyallerin önemli olduğunu vurguladı.

KÖ5 materyallerin önemi saymakla bitmeyeceği, çocuğun ilgisini çekebilecek materyali keşfedip o materyal sayesinde susturmayı denemekte fayda olduğunu ifade etti. KÖ6 “Benim bir tane otizmi olan öğrencimin sürekli tükürme alışkanlığı vardı. Öyle böyle değil, sınıfın her yerine hatta suratıma bile tükürdüğü olmuştur. Bir ders boyunca belki en az 15 defa tükürdüğü oluyordu. Fakat çok sevdiği ve hatta sınıfa getirdiği arabası vardı. Ailesi ile anlaşıp okula gelirken getirmesini istedim. Derse

arabası ile gelirdi. Her tükürme davranışını sergilediğinde arabasını elinden alırdım ve vermezdim. Israrla almak isterdi. Sürekli ağlardı. İlk zamanlar ağladığında veriyordum. Tükürme davranışını devam ettirdiğinde ağlasa dahi vermedim. Her tükürdüğünde aldım. Arabasını alma nedenini açıklardım. Böylelikle azalttım. Şu anda yok diyebilirim. Tekrar yaparsa almaya devam edeceğim” şeklinde belirtti. Katılımcılardan KÖ8 öğretmene göre davranış problemini azaltma da hem görsel hem işitsel materyallerin çocuğun ilgisi daha kolay çekebileceği için etkili olduğunu ifade etti.

4.4.1.d). Materyallerin OSB’li çocukların akademik beceri gelişimine etkileri:

Araştırma kapsamına konu olan katılımcı öğretmenler materyallerin otizmi olan çocukların Akademik beceriler açısından etkilerini saymakla bitmediğini ifade ettiler. Bunların başında materyaller öğrenmenin kalıcı ve hızlı olmasını sağladığını belirttiler.

KÖ5 materyaller Öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve kâğıt kalem gibi materyaller olmasaydı akademik becerilerden yazı yazabilme becerisini kazandıramayacağını ifade etti. Yani materyalsiz eğitim bir yana yaşam bile olmayacağını belirtti.

Bir başka katılımcı olan KÖ1 akademik beceri öğretiminde materyallerin önemini şöyle açıklamaktadır. “Evet, bu alanda materyaller çok işime yarıyor, Çünkü ben çocuğa yazı yamayı öğreteceksem mutlaka kalemimin ve kâğıdımın olması gerekiyor. Yani bu alanda benim materyalim kalem ve kâğıttır. Ben çocuğa kalem kâğıt olmadan kalemi elinin başparmağın ve işaret parmağınla tutarsın diğer parmaklarını kapatırsın diyemem. Sonra yukarı-aşağı sağa-sola oynatarak yazarsın demiş olsam ne kadar etkili olabilirim acaba? Bunun etkili olmasını bırakalım olması mümkün bile değil ise Materyalsiz eğitimde mümkün değildir” şeklinde belirtti.

KÖ2 akademik beceri gelişiminde materyallerin önemini şu şekilde açıkladı. “otizmi olan çocukların dünyaları ve algılama biçimleri çoğu kez olağan üstü bir boyutta bize yansıyor. Ben bu özel çocukların etkin bir destekleme ile harika yetenekte başarılarına imza atabileceklerini düşünüyorum. Bunun için, onların o gizil güçlerini ortaya çıkaracak materyallere, organize edilmiş güzel bir çevreye ihtiyaçları

var. Akademik becerileri böylece yetkin hale gelebilir diye düşünüyorum” şeklinde belirtti.

4.4.2. Materyallerin otizmi olan çocukların eğitim ihtiyaçlarını, ilgilerini çekebilecek nitelikte ve gelişim özelliklerine uygunluğu:

Katılımcılar materyallerin otizmlı çocukların eğitimin ihtiyaçlarını tamamen olmasa da kısmen karşıladığını açıkladılar. KÖ5 görsel olarak çocukların ilgilerini çektiğini, işitsel olarak yetersiz kaldığını ifade etti. Materyallerin çocukların gelişim özelliklerine de uygun bulunduğunu belirtirken şu şekilde açıkladı. Kurumlarındaki materyallerin çocukların kullanabileceği özellikte olduğunu, yüksek teknolojilerin ağırlıklı olduğu materyallerin olmadığını söyledi. Aynı zamanda teknolojik açıdan ellerinde sadece bilgisayar, fotokopi makinesi, tablet PC, akıllı telefonlar bulunduğunu belirtti. Ayrıca KÖ5 “Elbette ki farklı çok güzel teknolojilerin olmasını isterdim. Açıkçası bizim işimizi kolaylaştırırdı hem de çocukların kolay öğrenmesine katkı sağlar ve eğitimi daha kalıcı hale getirir” şeklinde ifade etti.

Katılımcılardan KÖ7 materyallerin somut olduğunu için çocukların bir şekilde ilgisini çektiği burada önemli olan öğrencilerin dikkat sürelerinin olduğunu vurguladı. Materyallerin hem görsel hem de işitsel içerikli olduğu zaman çocukların dikkat sürelerinin daha uzun olduğunu açıkladı. Ayrıca KÖ7 materyallerin çocukların gelişim seviyelerine uygun olduğunu söyledi. Aynı zamanda ne olursa olsun her zaman için eğitimde materyallerin çeşitliliğinden yana olduğunu, materyallerin olmadığı zamanlarda kendimi yetersiz bulunduğunu belirtti.

Katılımcılardan KÖ2 kurumlarında bulunan materyallerin çocukların gelişim özelliklerine uygun bulunduğunu fakat sayı olarak yeterli olmadığını ifade etti. KÖ2 bunu şu şekilde açıkladı. “Kurumumuzda bulunan materyalleri çocukların gelişim özelliklerine uygun buluyorum fakat parça sayı olarak tam anlamıyla yeterli değil. Sayıca fazla öğrencimiz olduğu için pek çok materyali dönüşümlü olarak kullanıyoruz. Ayrıca materyallerin çocukların bütün duyu organlarına hitap etmesi gerektiğini düşünüyorum, fakat şu anda bütün duyu organlarına hitap edebilecek materyale karşılaşmak mümkün değil. Oysa otizmi olan çocukların birçok özelliği dikkate alınarak yeni materyaller geliştirilmesi şart diyorum. Ben materyal üreten bir

firma olsaydım şöyle bir materyal üretmeyi denerdim. Örneğin elma, materyal olarak öyle bir olmalı ki, bildiğimiz elma görünümlü, çocuk görsel olarak algılamalı, eline alıp dokunmalı, kokusu elma kokusu olmalı, ağzına götürdüğünde elma tadı gelmeli, yalnız çocuk ısırduğunda koparılamayacak nitelikte olan bir materyal süper olurdu diye düşünüyorum. Buda benim hayalim diyelim. Aynı zamanda böyle bir materyal çocukların her zaman ilgisini çekebilir diye düşünüyorum. Kurumumuza gelince materyallerin çoğu zaman Otizmi olan çocukların ilgisini çektiğini söyleyebilirim. Fakat her zaman materyallerin renkli, süslü, piyasada albenili olarak ifade edilen türden olmasına gerek yok diyorum. Çünkü önemli olan zaman geçirmek, çocuğu oyalamak değil, eğitimsel bir yönünün bulunmasıdır. Bu manada materyallerimizin eğitim ihtiyacına nispeten yetebilecek ölçüde olduğunu söyleyebilirim” şeklinde ifade ederken çocukların ilgi ve yeteneklerine dönük olarak her zaman daha fazlasına ihtiyaçları olduğunu açıkladı.

4.4.3. Öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin öğrencinin öğrenmesi ve kalıcı olması üzerinde etkileri üzerinde görüşleri:

Yapılan araştırmalarda OSB’li çocukların iletişime geçme, paylaşma, grupla oyun oynama, yüz ifadelerini taklit etme ve kullanma, iletişim, duygu paylaşımı ve dil kullanımı gibi birçok beceriyi "materyaller" ile kazanılabileceği söylenmektedir. Aynı bağlamda bireyin kendine olan güveni sağlayabilmesi, akranları ile bir şeyleri paylaşabilmesi, yeni kavram ve objeleri tanıyıp öğrenebilmesi gibi birçok yeteneği yine bu tür materyaller eşliğinde geliştirebildiği araştırmalar ile gösterilmiştir. Örneğin, Bayram (2006) çalışmasında, “Özel eğitime muhtaç çocuklarda, özellikle otizmlilerle yapılan araştırmalarda, normal ve gerçek dünya modelleri yerine bu çocukların görsel -hareketli veya hareketsiz medyadan özellikle de video veya televizyondan izleyerek birtakım davranışları model aldıklarını söyledi. Bu bilgiler ışığında katılımcılar otizmlilerle çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin önemini 3 başlık altında sınıflandırmışlardır. Bunlar, canlı veya göreceli (görsel) olmalı, dikkat uyarıcı veya ilgi çekici olmalı, kalıcı veya anlamlı olmalıdır.

4.4.3.a). Canlı ve göreceli (görsel) olmalı: Araştırmada yer alan 8 katılımcıdan 8 tanesi de “Çocuk gözü ile görmeli, algılamalı ve dokunarak hissetmelidir” demektedir. Katılımcılar görsellikle ilgili vurguladıkları özellikler şöyle sıralanabilir;

KÖ1 Canlı olarak ve yakından görme fırsatı yok ise mutlaka maketi olmalıdır. Eğer bu da yoksa resmi mutlaka olması gerektiğini ifade etti. KÖ8 Çocuğun gözü ile görmeden algılamasını mümkün olmadığını düşünmektedir. KÖ8 bunu şu örneği ile açıklamaktadır “Hadi çocuğum ineğin taklidini yapalım; mööö. mööö nedir. Eğer çocuk hayatında hiç ineği görmemişse. Mööö ’nün çocuk için ne anlamı olur acaba hiç düşündük mü? Bana göre hiçbir anlamı olmaz. Çünkü çocuk önce inek nedir? Neye benziyor? Acaba bizim gibi iki eli, iki ayağı var mı? Gibi düşüncelerin açıklanması daha sonra mööö ’nün anlamı olmalıdır diyebilirim. Materyaller olmadan yöntemleri uygulamam imkânsız diyorum” şeklinde açıklarken, KÖ3 ise bunu “hayvanları tanıtacağım zaman canlı gösterme olasılığım olmadığı için bilgisayardan animasyon içerikli, etkinliğimi açıyorum. Köpeğin üzerine tıkladığımda hem hareket ediyor hem de ses çıkarıyor. Buda benim işimi kolaylaştırıyor ve aynı zamanda çocuğun öğrenmesini sağlıyor” şeklinde ifade etmektedir.

4.4.3.b). Dikkat uyarıcı veya ilgi çekici olmalı: Araştırmada yer alan 8 katılımcıdan 6 tanesi materyallerin çocuğun dikkatini çekebilecek özelliğe sahip olması gerektiği vurgulamaktadır. Katılımcılardan KÖ2 materyallerin dikkat uyarıcı ve ilgi çekici özelliğe sahip olduğunda iletişim için bir köprü görevi sağladığını düşünmektedir. Aynı şekilde katılımcılardan KÖ5 eğitimde çocuğun ilgisini çekmede materyalin önemli olduğunu vurgulamakta ve doğru materyal kullanılmadan uygulanan yöntemin veya eğitimin etkisinin olmayacağına inandığını açıkladı.

4.4.3.c). Kalıcı ve anlamlı olmalı: Tüm katılımcılar çocuklar kendileri için anlamlı olan bir beceri veya bilgiyi daha kolay öğrenecekleri konusunda hemfikir olmuşlardır. Araştırmada yer alan 8 katılımcıdan 8 tanesi de materyallerin anlamlı olması gerektiğini söylemektedirler. KÖ8 öğrenme ortamını daha etkili hale getirmek, materyaller kullanarak öğretim çeşitliliği ve öğrencinin kalıcı öğrenmesini sağlamak için önemli olduğunu ifade etmektedir. KÖ6 ise öğrenmeyi kolaylaştırmak, kalıcı olmasını sağlamak daha doğrusu öğrenmeyi anlamlandırmak için materyallerin yöntemleri uygulamada etkisinin çok büyük olduğunu, yöntemleri materyalsiz uygulamanın imkânsız olduğunu ifade etmektedir. KÖ7 materyallerin öğrenme süresinde etkili olduğunu, öğrenme süresini kısalttığını, kalıcı olmasını sağladığını ve

kendisinin çocuğa doğru ve kolay öğretmesinde etkili olduğunu, Çocuğun öğrenmesini kolaylaştırdığını ve eğitim sırasında öğretimi eğlenceli hale getirdiğini ifade etmektedir. KÖ4 ise öğretmenlerin materyaller olmasaydı kesinlikle ne yaparlarsa yapsınlar bu kısa zamanda asla çocuğa faydalı olamayacaklarını. Hatta hiçbir zaman faydalı olamayacaklarını ifade etmektedir. Aynı zamanda KÖ4 özellikle hem görsel hem işitsel materyallerin eğitim üzerinde büyük bir etkisi olduğunu çocuğun daha kolay, kalıcı ve doğru olarak öğrenmesi için olanak sunduğunu vurguladı.

4.5. Öğretmenlerin yöntem ve materyalleri eğitimde kullanma yeterliliklerine ilişkin bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcı öğretmenler otizmi olan çocukların eğitiminde materyalleri kullanırken dikkat edilmesi gereken noktalar, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin sınıfın fiziki şartlarına uygunluğu ve otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları materyallere ilişkin yeterlilikleri hakkında görüşleri incelenmektedir.

4.5.1. Otizmi olan çocukların eğitiminde materyalleri kullanırken dikkat edilmesi gereken noktalar:

Katılımcı öğretmenler otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları materyallerin kolay ve kullanılabilir nitelikte olduğu için nelere dikkat edebileceklerini bildiklerini, fakat çocuğun materyaller ile kendisine veya öğretmene zarar verdiği zamanların olduğunu, özellikle otizmi olan çocukların kendilerine zarar verdiklerini belirttiler. Bunu her ne kadar da önlemeye çalışsalar bile bir anlık olduğu için önleyemediklerini bu yüzden çocuğun gelişim alanlarını göz önünde bulundurarak materyalleri seçip olası tehlikeleri aza indirmek için önlem almaya çalıştıklarını söylediler.

KÖ1 öğrencinin yaşını, özür grubunu, algı düzeyini, öğrencinin ihtiyacını bildiği halde öğrencinin materyali yere attığını, bazen de kendisine zarar verdiğini ve bu konular da yetersiz kaldığını söyledi. KÖ2 materyalleri eğitimde kullanırken çok dikkat edilmesi gerektiğini vurguladı. Materyallerin çocuğa fiziki zarar vermesi dışında eğitiminde dikkat edilmediği takdirde karmaşıklığa yol açabileceğini belirtti.

KÖ2 Sembol temelli iletişim programı kullanırken gözden kaçırdığı durumlarda çocuklarla ilerleme kaydedemediğini, çocukların resim ayırt etme aşamasından kaldığını, hatta çoğu bir üst aşamaya geçemediğini söyledi.

Katılımcılardan KÖ5 materyaller konusunda ciddi bir sorun yaşamadığını söylerken kafasına yediği birkaç materyallerin olduğunu belirtti. KÖ5 bunu şu şekilde açıkladı. OSB’li çocukların dikkat süreleri normal çocuklardan daha az olduğu için bir süre sonra materyalden sıkılıyor ve neresi olursa olsun fırlatıyor bende bu sıralarda kaza kurbanı olabiliyorum. Bu çocukların anlık tepkileri olduğu için ve ne zaman ne yapacakları belli olmadığı için bunu önceden ayarlamam mümkün değil şeklinde açıkladı. KÖ8 bu konuda düşüncelerini dikkat edeceğim ne varsa ediyorum şeklinde belirtti. Aynı zamanda KÖ8 “Eğer çocuk küçükse çocuğun makasla bir şeyler yapmasına izin vermiyorum. Gelişim dönemlerine uygun materyallerle çalışıyorum. Bizim en ufak bir dikkatsizlik şansımız yok. Çünkü bu çocukların ne yapacakları belli değil, aynı zamanda neyin kendilerine zarar verebileceğini düşünemiyorlar” şeklinde açıkladı.

4.5.2. Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin sınıfın fiziki şartlarına uygunluğu:

Katılımcı öğretmenler ellerinde bulunan materyallerin sınıfların fiziki şartlarına uygun bulduklarını söylediler. Elleriinde bulunan materyallerin ebatlarını küçük olması, fazla teferruatlı olmaması, en önemlisi ise ellerinde çok iyi ve büyük materyallerin olmadığını için bu konuda sıkıntı yaşamadıklarını ifade ettiler.

Öğretmenlerden KÖ1 materyaller fazla dikkat çekici olmasa da ellerindeki imkânlar doğrultusunda da yetinmeye çalıştığı için bu materyallerin sınıfın fiziki şartlarına uygun bulunduğunu ayrıca ayrıntılı veya ileri teknoloji gerektiren materyaller olmadığı için uygun olduğunu söyledi.

KÖ2 materyallerin sınıfın fiziki şartları dışında sınıf açısından sıkıntılarını olduğunu belirtti. KÖ2 bu konudaki sıkıntısını şu sözleriyle açıkladı. “Kurumumuzdaki bireysel eğitim sınıfları yalnızca otizmlili çocuklara tahsis edilmiş değil, farklı zihinsel engel durumlarındaki çocuklarımız ile birlikte dönüşümlü olarak kullandığımız alanımızdır. Bu nedenle yeterli buluyorum diyemem. Eğitim günü

saati geldiğinde otizimli öğrencim için sınıfı çocuğunun ilgi ve ihtiyacına göre her defasında bir düzenleme yapıyorum. Eğitimi daha verimli hale getirebilmek adına elimden gelen şimdilik bu kadar. Bana kalırsa otizimli çocuklar için eğitim sınıfı ve materyallerinin düzenlendiği ayrı bir oda olması daha iyi olurdu. Ama nerde diyebilirim. Bu durum çok uzak görünüyor. Çünkü kurum sahipleri para ve harcama konusunda pek fazla yanaşmıyorlar” şeklinde açıkladı.

KÖ3 bu konuda düşüncelerini şu şekilde açıklama gereği duyduğunu belirtti. KÖ3 “Evet, uygun buluyorum. Çünkü uygun olmayan materyaller elimizde yok. Gerçi materyal sıkıntısı da yaşıyoruz buda bir gerçek. Şunu da söyleme gereği duyuyorum. Bu kurumu ben devrettim fakat hiçbir ilerleme yok. Ben ne aldysam onlardan bazıları var. Birçoğu kayıp olmuş durumda. Çok şükür iyide kazanıyorlar ama yeni bir yatırım yapmak veya eğitimin kalitesini arttırmak adına hiçbir yenilik yok. Üzgün olduğumu söylemekten başka bir şey gelmiyor elimden” diye açıkladı.

Diğer bir katılımcı olan KÖ8 ise “Evet, uygun buluyorum. Çünkü materyal seçiminde zaten sınıfın boyutu, seçilen malzeme, materyaller öğrencinin problem durumuna ve öğrencinin gelişim düzeyine uygunluğu göz önüne alınarak seçiliyor. Sınıfa uygun olmayan materyalleri zaten sınıfa alamıyorum. Örneğin, bahçedeki büyük salıncağı sınıfa almam mümkün değil. Sınıfa ebatları küçük olan yani maketler veya resimler vs. alıyorum. Onlar idare ediyorum. Bunun da ne kadar doğru olduğunu düşünmek lazım. Açıkçası materyaller konusunda sıkıntılar var diyebilirim. Bu sıkıntıları açmama gerek yok tek kelime ile yöneticilere bağlıyız diyebilirim” şeklinde açıkladı.

4.5.3. katılımcıların Otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları materyallere ilişkin yeterlilikleri:

Genellikle öğretmenler materyalleri eğitimde kullanmak için ayrı bir eğitim almadıklarını açıkladılar. Öğretmenlerden KÖ2 iki günlük bir eğitimle STİP uygulayıcısı ünvanlı bir sertifika aldığını söyledi. Uzman kişi tarafından STİP materyalleri eşliğinde birebir uygulamalarda bulunduğunu, bu eğitiminde özel eğitimde veya otizimli çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin hemen hemen hepsini kapsadığını açıkladı. Aynı zamanda KÖ2 ve diğer öğretmenlerden KÖ1,

KÖ3, KÖ4, KÖ5, KÖ8 materyalleri kullanmak için değil, sınıf öğretmeni olduğu için hizmet içi eğitim kursuna gittiğini belirtti. Bu konuda KÖ3 şu şekilde açıklamada bulundu. “Benim alanım sınıf öğretmenliğidir. Zihin engelliler alanı için hizmet içi eğitim kursuna gittim” şeklinde ifade etti. KÖ4 ise “Hayır, almadım. Fakat ileri teknoloji içeren materyaller olsaydı kurumumuzda kesinlikle eğitim alırdım. Kurumumuzda bilgisayar ve fotokopi makinesi var ama bunun için her hangi bir eğitim. Almadım. Öğretmen arkadaşlarım vasıtasıyla öğrendim” şeklinde açıkladı. Ayrıca KÖ6 ve KÖ7 otizmi olan çocukların eğitiminde materyalleri kullanmak için ayrı bir eğitim değil fakat okulda lisans eğitimlerinde edindikleri bilgi, ders kapsamında aldıkları eğitim, öğretmen arkadaşlarından öğrendikleri bilgiler ile yetindiklerini, her hangi bir eğitim almalarını gerektirecek materyallerin kurumda olmadığını belirttiler. KÖ6 “ Hayır almadım. Okul eğitimimde öğrendiklerimle yetiniyorum. Zaten Eğitimini almam gereken bir materyalde yok ortada. Fakat olurda bir gün olursa tabii ki almak isterim” şeklinde belirtti.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmakta ve konu ile ilgili ileriki yıllarda yapılacak araştırmalara yönelik öneriler bulunmaktadır.

5.1.Tartışma ve sonuçlar:

Otizmi olan bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak, başkaları ile olumlu iletişim kurmak, hayatlarını anlamlı ve başkalarına bağımlı kalmadan sürdürebilmeleri için iyi bir özel eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Bilimsel olarak yapılan birçok araştırmalar bunu göstermektedir. Bunlardan bir tanesi Eliçin ve Avcıoğlu, (2014)' nun yapmış olduğu çalışmadır. çalışmalarında otizmlili çocukların ilişki kurma, iletişime geçme, duygusal ifadeleri tanıma, yüz ifadelerinden duyguları anlamlandırma alanlarında önemli derecede yetersizlikleri olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu ve buna benzer birçok araştırmadan da anlaşılacağı gibi otizmi olan bireylerin eğitimlerinin önemli olduğu bilinmektedir.

Bu araştırma beş ana başlık altında incelenmiştir. 1. Özel eğitim öğretmenlerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgileri, 2. Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntemlerden hangilerini tercih etmekte ve bu yöntemler hakkında düşünceleri, 3. Özel eğitim öğretmenlerini otizmi olan çocukların eğitiminde hangi materyalleri tercih ettikleri, 4. Öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde kullandıkları materyallerin çocuğun gelişim düzeyine uygunluğu ve 5. Öğretmenlerin yöntem ve materyalleri kullanmalarına ilişkin yeterlilikleri hakkında bilgiler incelenmektedir.

Araştırma kapsamında otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntem ve materyallerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi yapılmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev alan 8 tane özel eğitim öğretmenin otizmi olan öğrencilerinin olması şartı aranarak görüşleri alınmıştır. Araştırmaya dâhil olan öğretmenlerin 3 tanesini kadın, 5 tanesini erkek oluşturmuştur. Katılımcıların 6 tanesi lisans eğitimi, 2 tanesi yükseköğretim mezundur. Fakat bu 2 tanesinin biri açık

öğretim fakültesinden, diğeri eğitim fakültesinden mezundur. Ayrıca bu katılımcıların bir tanesi okul öncesi öğretmenliği eğitimini alırken, diğer 7 tanesi sınıf öğretmenliği bölümü eğitimini almıştır. Katılımcıların yaş ortalamaları 26 ile 62 arasında değişmektedir. Özel eğitim deneyimleri 3 yıl ile 20 yıl arasındadır. Öğretmenlerin otizmi olan öğrencileri en az 3 ile 20 arasında farklılık göstermektedir. Burada en önemli noktalardan bir tanesi katılımcıların alan dışından olması her bir öğretmen hizmet içi eğitim sertifikası ile özel eğitim alanında görev yapıyor olmasıdır. Özel eğitim alanından mezun sayısının yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada daha sonra öğretmenlerin otizmi olan çocukların eğitiminde sık kullanmayı tercih ettikleri yöntemler, öğretmenlerin nadiren/az kullanmayı tercih ettikleri yöntemler ve öğretmenler tarafından bilinmeyen veya eğitimde hiç kullanılmayan yöntemler sorularak elde edilen bulgulara sırası ile yer verilmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin hepsi tarafından OSB’li çocukların eğitiminde sık kullanmayı tercih ettikleri yöntemler; UDA yöntemi ve UDA temelli yöntemlerden ise etkinlik çizelgeleri, model olma ile (canlı model ve videoyla model) öğretimi, sözel davranış yöntemi ve sosyal öykü yöntemidir. Katılımcıların hepsi bu yöntemleri kullandıkları söyleşiler de hepsinin kullanma amaçları bulgular sonucunda ortaya çıkmaktadır. Örneğin UDA’yı Anekdote kaydı tutmak, gözlem yapmak, değerlendirmek, beceri analizi yapmak için kullandıkları sonucuna ulaşılmaktadır. UDA’yı bir bütün olarak değil sadece bileşenlerini kullandıkları görülmektedir. “Anekdote kayıtları tutuyorum, kaba değerlendirme ile beceri analizleri yapıyorum ve önce ne yapmam gerekenleri belirliyorum daha sonra çocuğa göre eğitim uyguluyorum” şeklindeki KÖ7 bu sözleri en iyi örnek olmaktadır. Oysa UDA’yı Tekin-İftar (2014) şu şekilde açıklamıştır. “Bireylerin gözlenebilenen aynı zamanda ölçülebilenen hedef davranışları seçilir ve bu davranışlarda istendik yönde değişiklikler hedeflenir. Bu süre içerisinde davranışların kaydedilmesi gerekmektedir. Bu kayıtlar ise uygulama öncesi, sırası ve sonrası olarak yapılmalıdır. Daha sonra bireyin performansı belirli aralıklarla değerlendirilerek uygulamanın etkinliği analiz edilmelidir” Şeklinde dile getirmiştir. Birçok çalışmada UDA hakkında geniş bilgilere yer verilmektedir. Örneğin, Horner, RH, Carr, EG, Strain,

PS ve ark. J Autism Dev Disord (1997) deki “*Özel Eğitimde Kanıta Dayalı Uygulamayı Belirlemek İçin Tek-Konulu Araştırmanın Kullanımı*” çalışmasında, Scott, M.Myers, Chris Plauche Johnson (2007) “*Otizm Spektrum Bozukluklarıyla Çocukların Yönetimi*” çalışmasında da UDA hakkında hemen hemen Tekin-İftar ile aynı ifadelerde bulunmuşlardır.

Bütün katılımcıların en çok kullanmayı tercih ettikleri dikkat çeken UDA temelli yöntemlerden biri “Etkinlik Çizelgesi” dir. Birkan (2013) yaptığı çalışmasında geniş yer vermiştir. Etkinlik çizelgesini hakkında pek çok ifadelerde bulunmuştur. Bunlardan bir tanesi otizmi olan bireylerin eğitiminde kullanılan etkili ve bilimsel yöntem olduğudur. Birkan’a göre bu çizelgelerde, bireyleri belirlenmiş etkinliklere bağımsız olarak gerçekleştirmeye yönlendiren fotoğraflar, resimler ya da sözcükler bulunmaktadır. Bireye bu çizelgeleri nasıl kullanacağı UDA ilkelerine dayalı olarak öğretilir. Pek çok beceri için uygun olan bu yöntemle bireyin problem davranışları azalmakta ya da ortadan kalkmaktadır. Yapılan bilimsel çalışmaların ortak ifadeleri “etkinlik çizelgeleri” hakkında bu cümlelerden ibarettir.

Katılımcılar genellikle etkinlik çizelgelerini bir dosya veya çalışma kâğıtları olarak düşünmekte ve kullanmaktadır. Bu sonuç KÖ5 in şu sözlerinden anlaşılmaktadır. “Etkinliklerin çıktısını veya fotokopisini çıkarıyorum ve kullanıyorum” ifadeleri ile otizmlili çocukların eğitiminde yöntem olarak kullanılan etkinlik çizelgesi ile aynı olmadığı MacDuff, Krantz ve McClannahan (1993) yılında yapmış oldukları “*Otistik Çocukların Foto Grafik Aktivite Programlarını Kullanmalarını Öğretmek: Karmaşık Tepki Zincirinin Bakımı ve Genelleştirilmesi*” çalışmalarından anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada yer alan öğretmenlerin kullandıkları “etkinlik çizelgesi” değil, “etkinlik sayfaları” dır. Sonuç olarak bütün katılımcılar bildiklerini ve kullandıklarını söyleseler de bilimsel olarak bahsedilen “etkinlik çizelgesi” ile “etkinlik sayfası”nın aynı olmadığı görülmektedir.

Katılımcılar tarafından nadiren/az tercih edilen UDA temelli yöntemlerden ayrık denemelerle öğretim ve yanlışsız öğretim, fırsat öğretimi, işlevsel değerlendirme ve analiz yöntemi, teach yöntemi ve ilişki temelli yöntem

oluşturmaktadır. Bu yöntemlerin en başında ayırık denemelerle öğretim ve yanlışsız öğretim yer almaktadır. Bu yöntem, Smith (2001) yılında yapmış olduğu çalışmada şu şekilde bahsetmiştir. “Ayrık deneme eğitimi (DTT), çocukların öğrenmesini güçlendirmek için talimatları bireyselleştirmek ve basitleştirmek için kullanılan bir yöntemdir” Smith bu yöntemin otizmi olan çocukların en önemli öğretim yöntemlerinden olduğu ifade etmektedir. Bu alanda yapılan birçok bilimsel çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların da ortak noktası öğretimde olumlu etkisinin olmasıdır.

Araştırmada yer alan katılımcılardan çoğunun nadiren/az da olsa kullanmadıklarını bulgularda görülmektedir. Bir öğretmen “Çocuğa komut veya materyal veriyorum. Çocuğa soru yöneltiyorum ve bana cevap vermesini bekliyorum. Verdiği doğru cevapları ödüllendiriyorum. Yanlış verdiği cevapları düzeltiyorum. Cevap veremediği durumlarda ipuçları yönelterek çocuğun cevap vermesini sağlıyorum” şeklinde ki ifadesi bu yöntemin bu katılımcı öğretmen tarafından bilindiği ve uygulandığını görülmektedir. Katılımcılardan bir tanesi zaman kaybı olarak gördüğü için kullanmadığını ifade ederken aslında bu yöntemi bilmediği söylediği şu sözlerinden anlaşılmaktadır. “Ben bireysel ders öğretmeniyim. Çocuğu sınıfa aldım. Masaya oturturdum, art arda aynı anda birden çok sunum veya kavram öğretmem mümkün değil bu yüzden kullanma gereği duymuyorum” şeklindeki ifadesi ile bilimsel olarak yapılan ayırık denemelerle öğretim ve yanlışsız öğretim ile farklı yöntemlerdir. Sonuç olarak çoğu öğretmenler tarafından bilinen bir yöntem olmadığı görülmektedir.

Katılımcı öğretmenler tarafından dikkat çeken yöntemlerden bir tanesi de fırsat öğretimidir. Öğretmenlerden beş tanesi kullandığını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerin fırsat öğretimini doğru olarak kullandıkları bulgulardan anlaşılmaktadır. Örneğin, bir öğretmenin ifadesi doğrultusunda yöntemi bildiği görülmektedir. “Sınıfı düzenleyerek başlıyorum. Özellikle çocuğun ilgisini çekebilecek materyalleri çocuğun ulaşamayacağı yerlere koyuyorum ki benimle iletişime geçip benden istemesini sağlıyorum” şeklindeki ifadesi ve bilimsel araştırmalardaki ifadelerin aynı olması doğru bilindiği ve kullanıldığı sonucunu

vermektedir. Ayrıca bu beş katılımcı dışında bir öğretmende bildiğini fakat kendisini yordduğu için kullanmak istemediğini bulgularda açık olarak belirtmiştir. Diğer katılımcı öğretmenlerde bu yöntemi duymadıklarını ve bilmedikleri için kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu da demek oluyor ki katılımcı öğretmenlerin ifadelerine göre herkes tarafından bilinmediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kullanılan bir başka yöntem de teacch yöntemidir. Mesibov ve Shea (2010) yılındaki çalışmalarında teacch yöntemini sınıfı otizmlili bireyin bireysel farklılıkları doğrultusunda düzenlenerek yapılması gerekli olduğunu vurgulamışlardır.. Bu araştırmada ise üç katılımcı haricinde bilinmediği için kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca katılımcının şu sözleri ile ulaşılmıştır. “ilk defa duyuyorum. Bu yüzden bunun hakkında hiçbir fikrim yok ve yorum yapamayacağım” şeklinde sözlerinde de anlaşılmaktadır. Bu yöntemin katılımcılar fazla bilinmeyenlerden olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Katılımcılar tarafından hiç kullanılmayan ve bilinmeyen yöntemler incelenmiştir. Bu yöntemler, erken yoğun davranışsal eğitim yöntemi, replik silikleştirme ile öğretim yöntemi, pecs yöntemi, akran aracılı uygulama yöntemi ve kolaylaştırılmış iletişim (FC) yöntemi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmayı oluşturan katılımcıların replik silikleştirme ile öğretim yöntemini hiç duymadıkları ve bilmedikleri bulgularda yer alan ifadelerinden de anlaşılmaktadır. Diğer adı geçen yöntemleri katılımcıların niçin bilmediği ve kullanmadıkları daha açık bir şekilde bulgularda yer verilmektedir. Bu yöntemler arasında en dikkat çekilmesi gereken yöntemlerden biri olan pecs dir. Çünkü bazı katılımcıların verdiği ifadeler doğrultusunda bildikleri fakat ellerinde olmadıkları için kullanamadıklarını elde edilen veriler sonucunda görülmektedir. Biraz pahalı olduğu için kurumun sahiplerinin buna sıcak bakmadığı anlaşılmaktadır. Bu gibi durumlar da yöntemi bilmenin yetmediği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya konu olan bir başka önemli bilgide eğitimde kullanılan materyallerdir. Avcıoğlu (2012), yapmış olduğu araştırmasında, eğitim ortamının en önemli öğelerinden bir tanesinin de, eğitimde araç-gereçlerin kullanılmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Çalışmasında özellikle görsel ve işitsel araç- gereçlerin ön plana çıktığını görülmektedir. Bu araştırmada ise katılımcı öğretmenlerin OSB’li

çocukların beceri alanları dikkate alınarak materyalleri hangi alanlarda ve niçin tercih ettiklerini ortaya çıkartılmıştır.

Öğretmenlerin eğitimde kullandıkları materyallere ilişkin görüşleri otizmi olan çocukların beceri alanları dikkate alınarak beş ana temada incelendiği bulgularda görülmektedir. Çalışmada yer alan beceri alanları ise, akademik, psikomotor, öz bakım, dil-iletişim ve sosyal becerileridir.

Katılımcı öğretmenlerin OSB'li çocukların beceri gelişimlerini desteklemek için kullandıkları materyalleri elde edilen bulgular sonucunda ortaya çıkarmıştır. Bu materyallerin kolay elde edilebilen, fazla maliyet gerektirmeyen, kırtasiyeden alınan, günlük yaşamda kullanılan, fazla emek harcanmayan temel materyaller olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, akademik beceri gelişimi desteklemek için renkli kalemler, renkli kâğıtlar, silgi, defter v.b maliyeti düşük kolay elde edilebilen materyallerin yanında bilgisayar, tablet (PC), telefon, ses kayıt cihazı gibi teknolojik materyalleri de kullandıkları sonucu da elde edilmektedir.

Psikomotor beceri gelişimini desteklemek için yine fazla emek ve masraf gerektirmeyen materyallerin olduğu dikkat çekmektedir. Genellikle öğretmenlerin birbiri ile aşağı yukarı aynı materyalleri kullandıkları görülmektedir. Bunun sebebi ise öğretmenleri kendilerinin emek harcayarak oluşturdukları araç-gereçler değil, fazla maliyet gerektirmeyen satın alınan belli başlı materyallerin olmasıdır. Örneğin, bul-tak, Legolar, küpler, boncuklar, toplar, tak-çıkart ve bowling gibi materyalleri kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öz bakım beceri gelişimini desteklemek için tercih ettikleri veya elde edebildikleri araç-gereçler ise, fermuar, giysiler, mutfak seti (çatal, kaşık, tabak, tencere, bardak, ocak vb.), toz bezi, peçete, kâğıt havlu, temizlik malzemeleri gibi materyalleri kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

OSB'li çocukların en çok problem yaşadığı alanlardan bir tanesi de iletişim problemidir. Öğretmenlerin dil ve iletişim becerilerini desteklemek için kullandıkları araç-gereçler öykü kitapları, tekerleme kitapları, kavram kitapları, bilgisayar, eğitim CD leri, kuklalar vb. dir. Otizimli çocuklar yaşlarında görülen göz teması kurma, gülümsemeye yanıt verme, bay bay yapma, cee oyunu gibi basit sosyal becerileri yerine getirmede zorlanmaktadırlar. Katılımcı öğretmenlerin OSB'li çocuğun sosyal

gelişim alanına destek sağlamak için kum havuzu, teyp ve şarkı kasetleri, uygulama evi, bahçe-park araç-gereçlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda eğitimde ileri derecede fayda sağlanabilinecek araç-gereçlerin olmadığı görülmektedir. Günümüzde teknoloji gerektiren etkili araç-gereçlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Sadece maliyet boyutunu geçtikten sonra elde edilebilmesi eskisi kadar zor olmadığı halde neden kullanılmadığı tartışılmalıdır.

Bu araştırmada elde edilen bulgular sonucunda bütün kurumlarda bilgisayarın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgisayar planlı ve doğru bir şekilde kullanıldığı takdirde OSB'li çocukların eğitiminde oldukça önemli yere sahip olduğu yapılan araştırmalarda sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bilgisayarın otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılmasında çocukların dikkat sürelerini arttırdığını, motor becerilerini geliştirdiğini, akademik becerileri kazandırmada kolaylık sağladığını, sosyal becerileri geliştirmesinde ve davranış problemlerini azaltmalarında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada Bell, Potter ve Walsh (2006) yılında yapmış oldukları çalışmada bilgisayarın otizmi olan çocukların gelişim (dil, sosyal, problem çözme, akademik beceri vb.) alanlarda etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak materyallerin otizmi olan çocukların eğitiminde önemli olduğu görülmektedir.

Katılımcı öğretmenlerin görüşleri neticesinde materyallerin OSB'li çocukların üzerinde olumlu etkisinin olduğunu sonucu elde edilmektedir. Gerçek nesnenin olması gerektiğini ve çocuğunun ona dokunmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların öğrenmelerini kolaylaştırdığını ve kalıcı olmasını sağladığı ifade etmişlerdir. Bir öğretmenin görüşü ise, materyallerin eğitimde paha biçilemez derecede etkili olduğu ve materyalsiz eğitimi yok sağdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlere göre otizmi olan çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitimde kullandıkları materyallerin önemli yere sahip olduğunu bulgular neticesinde görülmektedir. Öğretmenlerin ellerinde bulunan materyallerin çocukların eğitim ihtiyaçlarını tamamen olmasa da bir kısmını karşıladığı elde edilen veriler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin vermiş olduğu ifadelerde materyallerin çocukların ilgisini azda olsa çektiğini anlaşılmaktadır. Fakat teknolojilerin olmasının daha faydalı olabileceğini düşünmektedirler. Katılımcılardan KÖ5 düşüncesini şu şekilde

açıklamaktadır. “çok farklı güzel teknolojilerin olmasını isterdim. Açıkçası bizim işimizi kolaylaştırırdı. Çocukların kolay öğrenmesine katkı sağlar ve eğitimi kalıcı hale getirirdi” şeklindeki vermiş olduğu ifadede teknolojilerin önemli olduğu sonucu çıkmaktadır.

Araştırmada yer alan önemli bir konuda öğretmenlerin eğitim esnasında materyalleri kullanırken dikkat etmesi gereken bazı durumlar olduğudur. Otizmi olan çocuklar materyallerle kendilerine veya öğretmene zarar verebilecekleri unutulmamalıdır. Örneğin, materyali öğretmene atma, kendisine vurma, küçük materyalleri ağzına alma, kesici araç-gereçler ile kendisine zarar verebilme vb. dir.

Bu araştırmada ise OSB’li çocukların öğretmenlerine hafif derecede bazen zarar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç KÖ1 in şu sözlerinden anlaşılmaktadır. “Öğrencinin yaşını, özür grubunu, algı düzeyini, öğrencinin ihtiyacını vb. bildiğim halde, bazen yetersiz kalıyorum. Öğrenci materyali yere attığı, bana attığı hatta kendisine zarar verdiği de oluyor. Bu konular da ne yapacağımı bilmiyorum” şeklindeki ifadesi çocukların ne zaman ne yapacaklarının belli olmadığı için bu konuda hiçbir şey yapılamayacağı sonucu çıkmaktadır.

Katılımcı öğretmenlerden bir tanesi hariç eğitimde materyalleri kullanabilmek için eğitim almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bir öğretmen ise STİP uygulayıcısı ünvanlı bir sertifika aldığını ifade etti ve otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan materyallerin hemen hemen hepsini kapsadığını belirtti. Genellikle öğretmenlerin okulda aldıkları eğitim dışında materyallere ilişkin her hangi bir eğitim almadıkları ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin materyaller için değil hizmet içi eğitim aldıkları bulgular sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları söz konusudur. Bu araştırma sadece Osmaniye il merkezinde bulunan 8 tane özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile, Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış öğrencisi olan öğretmenler ile, OSB’li çocukların eğitiminde kullanılan yöntemlerin hepsi değil katılımcıların ön görüşmede belirttikleri bilgiler doğrultusundaki ve araştırmacının eklediği birkaç yöntemler ile sınırlı kalmıştır.

5.2.Öneriler:

Araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

5.2.1.Uygulamaya yönelik öneriler:

1. Otizmi olan çocukların eğitimde kullanılan hem yöntemler hem de materyalleri içeren bu araştırma Türkiye’de ilk kez yürütülmüştür. Dolayısıyla bu araştırma sonraki uygulamalarda bir kılavuz olarak kullanılabilir.
2. Bu araştırmanın daha genellenebilir olması için farklı illerdeki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğretmenler ile yapılabilir.
3. Üniversitelerin ilgili bölümlerinin Otizmi olan çocuklara yönelik özel eğitim yöntemleri ve materyallerini içeren uygulamalara yönelik lisans ve lisansüstü derslerinde yer vermeleri önerilebilir. Öncelikle özel eğitim bölümleri olmak üzere, psikoloji, psikolojik danışmanlık, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği bölümleri özel eğitim yöntemleri ve materyalleri içeren ayrı derslerin açılması önerilebilir.
4. Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin özel eğitim yöntemlerini eğitimde doğru şekilde kullanabilmesi için, üniversitelerin ilgili bölümleri dışında eğitimin sürekli olması gerekmektedir. Öğretmenlerin özel eğitim yöntemlerini ayrı bir hizmet içi eğitim olarak almaları gerekli olduğu görülmektedir. Yöntemlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının olması önerilebilir.
5. Özel kurumlarda özel eğitim alanından mezun en az bir tane öğretmen olması gerekli olduğu görülmektedir. Ayrıca otizmi olan çocuklara ev programları oluşturabilecek ve ailelerle bu alanda çalışabilecek özel eğitim alanında yüksek lisans yapmış uzmanların olması gerekli olduğu görülmektedir. Ayrıca kurum müdürlerinin her hangi bir bölümden mezun değilde özel eğitim alanından ve en az master yapmış olması gerekli olduğu görülmektedir. Bu alanda özel eğitim daire başkanlığına çalışmalar yapmaları önerilebilir.

6. Özel kurumlarda otizmi olan çocukların eğitimlerinde kullanılabilinecek orta veya ileri teknoloji kapsayan hiçbir araç-gereçlerin olamadığı görülmektedir. Bu alanda yapılan birçok çalışmada araç-gereçlerin önemli olduğu görülmektedir. Milli eğitim veya özel eğitim daire başkanlığının materyaller konusunda en az belli bir standart getirilmesi önerilebilir.

7. Özel eğitim kurumlarını takip edebilmek ve bu alanda gerekli çalışmalar yapılabilmesi adına İllerdeki Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunda özel eğitim alanında yüksek lisans almış yöneticiler görevlendirilebilir.

8. İllerdeki özel eğitim kurumlarının uygun şekilde yürütülüp, özel gereksinimli çocuklara uygun ders içeriğinin uygulanıp uygulanmadığına ilişkin Milli Eğitim Bakanlığınca denetlemeler yapılabilmesi için özel eğitim alanından yüksek lisans yapmış uzmanlar görevlendirilebilir.

5.2.2. İleriki araştırmalara yönelik öneriler:

1. Bu ve benzeri araştırmalar, hem nitel hem de nicel araştırma yaklaşımlarının birlikte kullanılması yoluyla farklı illerde de yürütülerek bu konuda ülkemizi temsil edici veriler toplanması önerilmektedir.

2. Otizmi olan çocukların eğitimlerinde yöntemler sürekli ve doğru şekilde kullanıldığı takdirde kalıcı ve kolay öğrenme sağlanabilmekte. Dolayısıyla çocuğun tüm yaşamı düşünüldüğünde eğitimde yöntemlerin kullanılması önemli olduğu için bu alanda daha çok araştırmalar yapılması önerilmektedir.

3. Uygulama güvenilirliğinin sistematik olarak değerlendirildiği benzer araştırmalar gerçekleştirilebilir.

4. Yöntemlerle birlikte materyaller eşliğinde ülkemiz koşullarında bu tür uygulamaların etkinlik ve verimliliğine yönelik araştırmalar yapılabilir.

5. Bu araştırma, otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntem ve materyallere ilişkin özel eğitim kurumlarında gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, araştırma bulgularının genellenebilirliğini arttırmak amacıyla, benzer araştırmalar, farklı

ortamlarda (OÇEM vb.), farklı özellikleri olan çocukların eğitimlerini içeren farklı araştırmalarla yinelenabilir.

KAYNAKÇA:

- Ada, S., Çiçek, B., & Kaynakyeşil, G. (2013). Çevrimiçi Sosyal Ağ Sitesi Kullanımını Etkileyen Motive Edici Faktörler Üzerine Bir Araştırma. In *Academic Informatics Conference, Antalya*.
- Akçin, N., Teyyare, B., & Mandan, S. (2014). Bağımsız Otistik Çocuklar Eğitim Merkezinde Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi. *Firat University Journal Of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2).
- Akdoğan, Y., Özyürek, A. Ve Güntekin-Akduman, G. (2016). *Öğrenme Ve Öğretme Teknikleri*. (2.Basım). Ankara. Vize Yayıncılık.
- Akgül, E. M. (2016). Otizm, Teknoloji Ve Özel Eğitim Öğretmen Adaylarına Dair. *Fsm İlmî Araştırmalar İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (8), 25-34.
- Akmanoğlu, N., & Kurnaz, E. (2014). Otizmliler Çocukların Eğitiminde Yeni Eğilimler: Videoyla Kendine Model Olma Ve Etkileri. *Özel Eğitim Dergisi*, 15(2), 63-77.
- Akyüz, Y. (2014). *Türk Eğitim Tarihi*. (26. Basım). Ankara: Pegem Akademi
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders (5th Ed.)*. Washington, Dc: Author.
- Ardıç, A. (2014). *Bireysel Farklılıklar*. Ankara. Vize Yayıncılık.
- Arslan, E., & İnce, G. (2015). The Effects Of 12 Weeks Exercise Program On The Level Of Gross Motor Skill Of The Children With Atypical Autism. *International Journal Of Sports, Exercise And Training Science*, 1(1), Orjinal-Makale.
- Ataman, A. (2009). *Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.

- Avcioğlu, H. (2012). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Araç-Gereç Kullanımına İlişkin Görüşleri. *International Journal Of New Trends In Arts, Sports & Science Education - 2012, Volume 1, Issue 2. Copyright © International Journal Of New Trends In Arts, Sports & Science Education* 118
- Avcioğlu, H. (2012). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklara Sosyal Beceri Kazandırmada İşbirliğine Dayalı Öğrenme Ve Drama Yöntemlerinin Etkililiği. *Eğitim Ve Bilim*, 37(163).
- Avcioğlu, H.(2015). *Özel Gereksinimi Olan Bireylerin Değerlendirilmesi*.(4. Basım). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Avcil, S., Baykara, B., Baydur, H., Münir, K. M., & Emiroğlu, N. İ. (2015). 4-18 Yaş Aralığındaki Otistik Bireylerde Sosyal İletişim Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik Ve Güvenilirlik Çalışması. *Turk Psikiyatri Derg*, 26, 56-64.
- Avşaroğlu, S. (2016). *Çocuk Ve Ergenlerde Gelişimsel Ve Davranışsal Bozukluklar*. (2.Basım).Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aydın, A. (2015). *Özel Eğitim Sınıflarında Sınıf Yönetimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aydın, H., Kabakuş, N., & Erkoçoğlu, M. (2015). Atipik Rett Sendromu Ve Otizm Birlikteliği. *Sakarya Tıp Dergisi*, 5(4).
- Bebko J. M., Konstantareas M. M. Ve Springer J. (1987) Parent And Professional Evaluations Of Stress Associated With Characteristics Of Autism. *Journal Of Autism And Developmental Disorders*, 17: 565-76
- Birkan, B. (2009). Otizmi Olan Çocuklar Ve Eğitimi. G. Akçamete, (Ed.), *Genel Öğretim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim* İçinde (503-520). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Birkan, B. (2011). Otizimli Çocuklara Konuşma Becerilerinin Öğretimi: Replikli Öğretim,'. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 57-69.

- Birkan, B. (2013). Etkinlik Çizelgeleri: Otizmlili Çocuklara Bağımsızlık, Sosyal Etkileşim Ve Seçim Yapmayı Kazandırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(01), 061-076.
- Bodur, Ş., & Soysal, A. Ş. (2004). Otizmin Erken Tanısı Ve Önemi. *Sted*, 13 (10), 394-398.
- Bondy, A., & Frost, L. (2002). *A Picture's Worth: Pecs And Other Visual Communication Strategies In Autism. Topics In Autism*. Woodbine House, 6510 Bells Mill Rd., Bethesda, Md 20817.
- Bookman, A., & Morgen, S. (Eds.). (1988). *Women And The Politics Of Empowerment* (P. 33). Philadelphia: Temple University Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.A., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 16. Baskı. Ankara: Pegem Akademi
- Cavkaytar, A. (2013). *Özel Eğitim*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. (2014). *Özel Eğitiminde Uygulamalı Aile Eğitimi*.(2.Basım). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Çitil, M. (2013). *Yasalar Ve Özel Eğitim*.(2.Basım). Ankara. Vize Yayıncılık
- Çuhadar, S. (2008). *Otistik Çocukların Eğitiminde Yardımcı Teknolojilerin Kullanımı*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engellilerin Eğitimi Abd. Eskişehir.
- Diken, İ. H., & Acar, Ç. (2012). Otistik Bozukluk Gösteren Çocuklara Video Model Öğretim Uygulamalarıyla Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(4).
- Diken, İ.H. (2012). *Erken Çocukluk Eğitimi*.(2. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Diken, İ.H. (2013). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim*. (7.Basım). Ankara: Pegem Akademi.

- Doğangün, B. (2008). Özel eğitim gerektiren psikiyatrik durumlar. *Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi*, 62, 157-174.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Ekiz, D., Şahin, Z. D., & Camadan, F. (2014). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otizmlili Çocuklarla İletişim Yollarının İncelenmesi. *Turkish International Journal Of Special Education And Guidance & Counselling (Tijseg) Issn: 1300-7432*, 3(1).
- Eliçin, Ö. (2016). Otizmi Olan Bireylerin Eğitimlerinde Robot Kullanılarak Yürütülen Araştırmaların Gözden Geçirilmesi.
- Eliçin, Ö., & Avcıoğlu, H. (2014). Otizmi Olan Çocuklara Duyguları Ayırt Etme Becerisi Kazandırmada Replik Silikleştirme İle Yapılan Öğretimin Etkililiği. *Eğitim Ve Bilim*, 39(171).
- Eliçin, Ö., Yıkılmış, A., & Cavkaytar, A. (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara İşlevsel Okuma Becerilerinin Kazandırılmasında Tablet Bilgisayar Aracılığı İle Sunulan Programın Etkililiği. *Sosyal Bilimler Arastirmalari Dergisi*, (13).
- Ergenekon, Y. (2012). Teaching Basic First-Aid Skills Against Home Accidents To Children With Autism Through Video Modeling. *Educational Sciences: Theory And Practice*, 12(4), 2759-2766.
- Ergül, C., Baydık, B., & Demir, Ş. (2013). Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Ve Öğretmenlerinin Zihin Engelliler Öğretmenliği Lisans Programı Yeterliklerine İlişkin Görüşleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 499-522.
- Eripek, S. (2005). *Özel Eğitim*. (4. Basım). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesislerinde Basılmıştır.
- Eripek, S. (2005). Özel Gereksinimi Olan Çocuklar Ve Özel Eğitim. *Özel Eğitim (Ss. 1-15) İçinde*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, (1411).

- Eripek, S. (2012). *İlköğretimde Kaynaştırma*. (3.Basım). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesislerinde Basılmıştır.
- Ersöz, A., & Ceylan, M.(2014). Bilişim Teknolojilerinin Otizm Spektrum Bozukluğunun Tedavisinde Kullanımı.
- Girli, A. (2007). Asperger Sendromlu Ve Yüksek İşlevli Otistik Çocukların Eğitimden Yararlanma Düzeyleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2007, 8 (2) 23-43
- Girli, A., & Atasoy, S. (2014). Otizm Tanılı Kaynaştırma Öğrencilerine Uygulanan Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Sosyal Beceri Programının Etkililiğinin İncelenmesi.
- Gül, S. O., & Vuran, S. (2010). Sosyal Becerilerin Öğretiminde Video Model Yöntemiyle Yürütülen Araştırmaların Analizi. *Educational Research*, 29, 143-155
- Güleç-Aslan, Y., Kırcaali-İftar, G. & Uzuner, Y. (2009). Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı (Oçidep) Ev Uygulamasının Bir Çocukla İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 10 (1):1-25.
- Güneş, A. (2005). *Otizm Ve Otistik Çocukların Eğitimi*. İzmir: İlayda İzmir Yayınevi
- Güven, D., & Halil Diken, D. (2014). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Sosyal Beceri Öğretim Müdahaleleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 15(1).
- Güven, E., & Tufan, E. (2010). Kaynaştırma Sınıflarında İşbirlikli Öğrenme Yöntemi İle Müzik Dersleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 557-57.
- Güzel-Özmen, R. (2005). Otistik Bir Çocuğa Dil Öğretimi. *Eğitim Ve Bilim*. 2005. Cilt 30. Sayı 138 (18-27)

- Horner R. Don. (1977). Competency-based approach to preparing teachers of the severely and profoundly handicapped: Perspective I I Sontag,, Editor ; Judy Smith, Nick Certo, associate eds. *Educational Programming for The Severely and Profoundly Handicapped*. CEC. Reston, Va.
- Irmak, T. Y., Sütçü, S. T., Aydın, A., & Sorias, O. (2007). Otizm Davranış Kontrol Listesinin (Abc) Geçerlik Ve Güvenirliğinin İncelenmesi.
- Johnson, C. P., & Myers, S. M. (2007). Identification and evaluation of children with autism spectrum disorders. *Pediatrics*, 120(5), 1183-1215.
- Kanner, L. (1943). Autistic Disturbances Of Affective Contact. *Nervous Child*, 2, 217-250.
- Karaaslan, A. G. Ö., & Kutlu, M. (2010). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerde Sosyal Öykü Kullanımı: Alanyazın Taraması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2).
- Karasu, N. (2009). Özel Eğitimde Delile Dayalı Yöntemlerin Belirlenmesi: Tek Denekli Çalışma Analizleri Ve Karşılaştırmaları. *Journal Of Turkish Educational Sciences*, 7(1).
- Kırcaali-İftar, G. (2003). *Otistik Özellik Gösteren Çocuklara İletişim Becerilerinin Kazandırılması*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G., Kurt, O. Ve Ülke-Kürkçüoğlu, B. (2014). Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kırcaali-İftar, G., Ülke-Kürkçüoğlu, B., Çetin, Ö., & Ünlü, E. (2014). Otizmli İki Çocukla Yoğun Gündüz Tuvalet Eğitimi: Sistematik Uygulama Ve İzleme Başarısını Garantiler.
- Koegel,, R.L., Schreibman, L., Loos, L.M., Dirlich-Wilhelm, H., Dunlap, G., Robbins F.R., Ve Plienis, A.J. (1992) Consistent Stress Profiles İn Mothers Of

Children With Autism. *Journal Of Autism And Developmental Disorders*. 22 (2):205-216

Korkmaz, B. (2010). Otizm: Klinik Ve Nörobiyolojik Özellikleri, Erken Tanı, Tedavi Ve Bazı Güncel Gelişmeler. *Turkish Pediatrics Archive/Turk Pediatri Arsivi*, 45.

Kuran, K. (2009). Mikro Öğretimin Öğretmenlik Meslek Bilgi Ve Becerilerinin Kazanılmasına Etkisi/The Effect Of Micro Teaching On Teachers' Gaining Of Knowledge And Skills. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11).

Lovaas, O. I. (1981). *Teaching Developmentally Disabled Children: The Me Book*. University Park Press.

Lovaas, O. I. (2003). *Teaching Individuals With Developmental Delays: Basic Intervention Techniques*. Austin, Texas: Pro-Ed.

Macduff, G.S., Krantz, P.J., & McClannahan, L.E. (1993). Teaching Children With Autism In Use Photographic Activity Schedules: Maintenance And Generalization Of Complex Response Chains. *Journal Of Applied Behavior Analysis*, 26, 89-95.

McClannahan, L. E., & Krantz, P. J. (2010). *Otizimli Çocukların Eğitiminde Etkinlik Çizelgelerinin Kullanımı*. (Çev. B.Birkan) İstanbul: Sistem Yayıncılık. (Orijinal Eserin Yayın Tarihi 1999)

McClannahan, L.E, Krantz, P.J (1999). Çeviri. Birkan, B. (2010). *Otizimli Çocukların Eğitiminde Etkinlik Çizelgelerinin Kullanımı*. (1.Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Meb, (2006b). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi. Ankara.

- Mesibov, G. B., Shea, V., & Schopler, E. (2005). *The Teacch Approach To Autism Spectrum Disorders*. Springer Science & Business Media.
- Milgram, N.A., & Atzil, M. (1988). Parenting Stress İn Raising Autistic Children. *Journal Of Autism And Developmental Disabilities, 18*, 415-424.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. [Http//Orgm.Meb.Gov.Tr/Mevzuat/ Ozelegitimyonetmeliği.Html](http://Orgm.Meb.Gov.Tr/Mevzuat/Ozelegitimyonetmeliği.Html).
- Nac (2009). National Standarts Report. Abd: Nac.
- Odluyurt, S., Değirmenci, H. D., Adalıoğlu, İ., & Kapan, A. (2015). Otizmlı Çocuklara Doğrudan Ve Video Modelle Birlikte Sunulan Pecs Uygulamasının Etkilerinin Karşılaştırılması. *International Journal Of Early Childhood Special Education, 7*(2).
- Özbey, F. (2005). Zihinsel Engelli Öğrencilere İş Becerilerinin Öğretiminde Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu*.
- Özdemir, S. (2007). Sosyal Öyküler: Otistik Çocuklara Yönelik Bir Sağaltım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 8*(2), 49-62.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2006). 31.05.2006 Tarih Ve 26184 Sayılı
- Özgür, İ. (2013). *Engelli Çocuklar Ve Eğitimi Özel Eğitim*.(4.Basım). Adana: Karahan Kitabevi.
- Özen, A., & Ergenekon, Y. (2011). Özel Eğitimde Etkinlik Temelli Öğretim Uygulamaları. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11*(1), 351-362.
- Özen, A., & Ergenekon, Y. (2011). Özel Eğitimde Etkinlik Temelli Öğretim Uygulamaları. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11*(1), 351-362.

- Özer, E., & Özdemir, S. (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu (Os) Sosyal-İletişim Becerilerinde Belirgin Yetersizlikler, Sınırlı, Yineleyici Davranışlar Ve İlgi Alanları İle Karakterize Edilmektedir (American Psychiatric Association, 2013; Baron-Cohen, 1995). Osb'li Çocuklar Göz Konağı Kurma, Sosyal Etkileşimi Başlatma, Konuşmayı Sürdürme, Akranları İle Karşılıklı. *International Journal Of Early Childhood*, 7(1), 01-23.
- Özgür, İ. (2013). *Engelli Çocuklar Ve Eğitimi Özel Eğitim*.(4.Basım). Adana: Karahan Kitabevi.
- Özkaya, B. T. (2013). Yaygın Gelişimsel Bozukluklardan Otizm Spektrum Bozukluğuna Geçiş: Dsm-V'de Karşımıza Çıkacak Değişiklikler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2).
- Özşenol, F., Işıksan, V., Ünay, B., Aydın, H. İ., Akın, R., & Gökçay, E. (2003). Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 45(2), 156-164.
- Özyürek, M. (2008). Problem Davranışları Değiştirme. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Pekçağlıyan, N., Bütün, İ., Talaş, T., & Özsüllü, Ş. (2015). İletişime Dayalı Çok Yönlü Etkileşim Programı (İdcep). *Hacettepe University Faculty Of Health Sciences Journal*, 1.
- Sadık, F., & Dikici Sığırtmaç, A. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetim Becerileri Ve Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(14).
- Sadioğlu, Ö., Batu, E. S., & Bilgin, A. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 2012.
- Sağlam, M., & Yüksel, İ. (2007). Program Değerlendirmede Meta-Analiz Ve Meta-Değerlendirme Yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 175-188.

- Sazak-Pınar, E., & Güner-Yıldız, N. (2013). Öğretmenlerin Özel Gereksinimli Olan Ve Olmayan Öğrencilerin Akademik Ve Sosyal Davranışları İçin Kullandıkları Onaylama Ve Onaylamama Davranışlarının İncelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(1), 541-556.
- Seferoğlu, S.S (2006). *Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı*.(3. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Smith, C. (2001). Using Social Stories To Enhance Behavior İn Children With Autistic Spectrum Difficulties. *Educational Psychology İn Practice*, 17, 337-345.
- Sönmez, M., & Diken, İ. H. (2010). Problem Davranışların Azaltılmasında İşlevsel İletişim Öğretiminin Etkililiği: Betimsel Ve Meta-Analiz Çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(1), 1-16.
- Stokes, S. (2008). Assistive Technology For Children With Autism. Erişim Tarihi 3 Nisan
- Sucuoğlu, B. (2009). Otizm Ve Otistik Bozukluğu Olan Çocuklar. A Ataman, (Ed.), *Özel Eğitime Giriş*. (S.391-312). Ankara: Gündür Eğitim Ve Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B. (2012). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Değerlendirilmesi. *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar Ve Eğitimleri*, 2.
- Sucuoğlu, B. Ve Kargın, T. (2010). İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları. (1. Basım). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şafak, P.(2013). *Ağır Ve Çoklu Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi*. (2. Basım). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Şenel, H. G. (2009). Otizmlı Bireylerle Akranlarının Spor Ve Sanat Etkinlikleri Aracılığıyla Etkileşimde Buldukları İki Örnek Uygulama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(02), 065-072.

- Şener, E. F., & Özkul, Y. (2013). Otizmin Genetik Temelleri. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22, 86-92.
- Tekin-İftar, E. (2005). İleri Derecede Ve Çoklu Yetersizlikler. *Özel Eğitim (S: 81-96). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*.
- Tekin-İftar, E. (2014). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar Ve Eğitimleri*.(3. Basım). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Tohum Otizm Vakfı. (2010). Türkiye’de Otizm Spektrum Bozuklukları Ve Özel Eğitim, 15 Ocak 2012 Tarihinde Şu Adresten Erişilmiştir: www.Tohumotizm.Org.Tr/Pdf/Gelişimsel_Yetersizlik_Raporu.Pdf.
- Tokuç, B., & Ekuklu, G. (2009). Edirne Ve Hayrabolu Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinde Umutsuzluk Ve Sürekli Kaygı Düzeyleri. *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 8(2).
- Turan, A. (2000). *Sevgi Dili Konuşan Çocuklar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Tümeğ, S., & Sazak-Pınar, E. (2016). Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Madeni Paraların Öğretiminde Zihin Yetersizliği Olan Bir Akran Tarafından Sunulan Eşzamanlı İpucuyla Öğretim Yönteminin Etkililiği.
- Ulutaşdemir, N. (2007). Engelli Çocuklarda İletişim Ve Oyunun Önemi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(5), 36-51.
- Vural, B. (2004). *Her Öğretmen Rehberdir*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yanardağ, M., & Yılmaz, İ. (2012). An Intervention Approach For Children With Autism: Aquatherapy. *International Journal Of Early Childhood Special Education*, 4(1), 32-45.
- Yanpar-Şahin, T. (2009). *Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı*. (9.Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yıkımsı, A., & Ozbey, F. Y. (2009). Otistik Çocuğa Sahip Annelerin Çocuklarının Devam Ettiği Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentilerinin Ve Önerilerinin Belirlenmesi. *International Online Journal Of Educational Sciences*, 1(1).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. (2010). Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Yoluyla Özürlüler İçin Geleceğe Bir Kapı Açmak Opening A Gateway To Future For Disabled People Through Information And Communication Technologies.
- Yosunkaya, E. (2013). Otizm Etiyolojisinde Genetik Ve Güncel Perspektif. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 76(4), 84-88.

EKLER:**EK 1.****Öğretmen Bilgi Formu (Öğretmen Demografik Bilgi Formu)**

Kod isminiz?

Kaç yaşındasınız?

Cinsiyetiniz?

Kaç yıllık öğretmensiniz?

Eğitim durumunuz nedir?

Mezun olduğunuz Fakülte hangisidir?

Hangi bölümden mezun oldunuz?

Eğitiminden sorumlu olduğunuz kaç öğrenci var?

Kaç tane Otizmli öğrenciniz var?

Toplam: Kız: Erkek:

EK 2.

Eğitimde Kullanılan Yöntemlerle İlgili Bilgi Formu

Eğitim Yöntemleri

Eğitimizde kullanmış olduğunuz yöntemler hangileridir?	Hiç kullanmıyorum	Nadiren/Az kullanıyorum	Sık sık kullanıyorum	Kullanma nedeni	Kullanmama nedeni
1. Uygulamalı davranış analizi				.	
a. Ayrık Denemelerle Öğretim ve Yanlışsız Öğretim					
b. Erken Yoğun Davranışsal Eğitim					
c. Etkinlik Çizelgeleri ile Öğretim					
d. Replik Silikleştirme ile Öğretim					

e. Model Olma ile (Canlı Model ve Videoyla Model) Öğretim					
f. Fırsat Öğretimi					
g. İşlevsel Değerlendirme ve Analiz					
h. PECS					
i. Sözel Davranış					
j. Akran Aracılı Uygulamalar					
2. TEACCH					

3. İlişki- Temelli Yöntemler					
4. Sosyal Öyküler					
5. Kolaylaştırıl mış İletişim (FC)					
6. Bunların dışında kullandığını z başka yöntem ve teknikler varsa belirtiniz					

Kavram Setleri	Kullanma Durumu		Cevabınız Evet ise; Kullanma Alanı / Alanları			
	Evet	Hayır	Sosyal Gelişim	Dil ve İletişim	Davranış Problemi	Akademik Beceriler
1. Hayvanlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Eşyalar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Taşıtlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Renkler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Şekiller	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Mevsimler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Sayılar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Zaman	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Giysiler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Müzik Aletleri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Trafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kitaplar	Kullanma Durumu		Cevabınız Evet ise; Kullanma Alanı / Alanları			
	Evet	Hayır	Sosyal Gelişim	Dil ve İletişim	Davranış Problemi	Akademik Beceriler
1. Kavram Kitapları	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ünite Kitapları-Dergileri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Resimli Hikâye Kitapları	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Yakında-Uzakta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Tane	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Sayılar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Renkler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Şekiller	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<input type="text"/>						

Maketler	Kullanma Durumu		Cevabınız Evet ise; Kullanma Alanı / Alanları			
	Evet	Hayır	Sosyal Gelişim	Dil ve İletişim	Davranış Problemi	Akademik Beceriler
1. Vücudumuz	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Hayvanlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<input type="text"/>						

Sıralama Blokları	Kullanma Durumu		Cevabınız Evet ise; Kullanma Alanı / Alanları			
	Evet	Hayır	Sosyal Gelişim	Dil ve İletişim	Davranış Problemi	Akademik Beceriler
1. Uzun-Kısa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Büyük-Küçük	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kalın-İnce	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<input type="text"/>						

Ahşap Puzzle'lar	Kullanma Durumu	Cevabınız Evet ise; Kullanma Alanı / Alanları				
		Evet	Hayır	Sosyal Gelişim	Dil ve İletişim	Davranış Problemi
1. Meyveler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Sebzeler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Taşıtlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Hayvanlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Vücudumuz	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Nesnelere	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Tak-Çıkar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Şekil Kutusu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Abaküs	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Legolar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Küpler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Tombala	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Domino	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Montessori Eğitim Seti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Bilgisayar ve Eğitim Cd leri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Çivi Tahtası (Plastik)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Yazı Tahtası	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Fişler-Fiş Dosyası	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Flaş Kart Setleri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Mevsim Şeritleri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Zekâ Oyunları	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
<input type="text"/>						

Psikomotor Becerilerini Geliştirmede Kullanılan Materyaller

	Kullanma Durumu		Cevabınız Evet ise; Kullanma Alanı / Alanları			
	Evet	Hayır	Sosyal Gelişim	Dil ve İletişim	Davranış Problemi	Akademik Beceriler
1. Bul-Tak	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Çivi Tahtası (Plastik)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Legolar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Küpler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Boncuklar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Toplar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Parmak Merdiveni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Makaralar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Kuleler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Oyun Hamurları	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Denge Tahtası	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Tak-Çıkar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Bowling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Yer Minderleri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Tırmanma Merdiveni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Boyama Kitapları	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Çizgi Kitapları	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Boyalar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Kâğıtlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

• Marakaslar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Ksilefon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Davul	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Tef	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Zil	☐	☐	☐	☐	☐	☐
• Ritim Çubukları	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kuklalar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Kukla Köşesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Kavram Araç Setleri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Flaş Kartlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Oyuncaklar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sosyal Becerileri Geliştirmede Kullanılan Materyaller

	Kullanma Durumu		Cevabınız Evet ise; Alanı / Alanları			
	Evet	Hayır	Sosyal Gelişim	Dil ve İletişim	Davranış Problemi	Akademik Beceriler
1. Kum Havuzu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Top Havuzu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Evcilik Köşesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Teyp ve Şarkı Kasetleri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Legolar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Diğer (Belirtiniz)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

EK 4.**GÖRÜŞME FORMU****GÖRÜŞME FORMU**

Merhabalar,

Ben Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalında araştırma yapan Yüksek Lisans (Master) öğrencisiyim. Araştırma kapsamında Osmaniye Merkezde İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin, Otizmi Olan Çocukların Eğitiminde Kullandıkları Yöntem ve Materyallere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla bu araştırmayı yapmaktayım. Bu bağlamda, sizinle yapacağımız bu görüşme Otizmi Çocukların Eğitiminde Kullanılan yöntem ve Materyallere ilişkin görüşlerinizin ayrıntılı bir şekilde incelememde yararlı olacaktır.

Başlamadan önce aramızdaki konuşmaların gizli kalacağını ve adınızın araştırmanın hiçbir yerinde açıklanmayacağını belirtmek istiyorum. Sizin için bir sakıncası yoksa görüşmemizi ses kayıt cihazıyla kaydetmek istiyorum. Görüşmemiz yaklaşık 25-30 dakika sürecektir. Görüşmeye başlamadan önce her hangi bir sorunuz varsa yanıtlamaya hazırım. Vereceğiniz yanıtlar için şimdiden teşekkür ederim.

Görüşme Tarihi :

Görüşme Yeri :

Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek

Eğitim durumunuz :

Mezun olduğunuz okul / Bölüm:

Kaç yıldır görev yapıyorsunuz:

Otizmi öğrenci sayınız : K: E: Toplam:

Mesleğinizi seviyor musunuz?

Bu mesleği niçin seçtiniz?

S.1. Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılan yöntemler nelerdir?

S.2. Siz bu yöntemlerden en çok hangi yöntemi/ yöntemleri kullanmayı tercih ediyor sunuz? Neden?

S.3. Yöntemleri uygularken kullandığınız materyallerin öğrencinin öğrenmesi ve kalıcı olması üzerinde nasıl etkileri oluyor bana biraz anlatır mısınız?

S.4. Kurumunuzda Otizmi olan çocukların eğitiminde kullanılmak üzere ne tip materyaller var?

S.5. Siz bu materyallerin hangilerini kullanıyorsunuz? Neden?

S.6. Sizce materyaller otizmi olan öğrencilerin eğitimine nasıl bir etki yapıyor? (Sosyal gelişimi, Davranış problemini azaltma veya yok etme, Akademik beceriler ve dil- iletişim açısından).

S.7. Kurumunuzda kullanılan Materyallerin Otizmi olan çocukların, eğitim ihtiyaçlarını karşıladığına, ilgilerini çekebilecek nitelikte olduğuna ve gelişim özelliklerine uygun olduğuna inanıyor musunuz? Bize bunlardan biraz bahseder misiniz?

S.8. Materyalleri kullanırken nelere dikkat edeceğinizi biliyor musunuz? Bize bunlardan bahseder misiniz?

S.9. Kullanılacak materyaller sınıfın fiziki şartlarına uygun buluyor musunuz? Bize biraz bahseder misiniz?

S.10. Bu materyalleri kullanmak için her hangi bir eğitim aldınız mı?

a). Aldıysanız nasıl bir eğitim aldınız?

teziiiiii

Yazar Şenay Tez

DOSYA 17.06.2017_TEZ_D_ZENLI.DOCX (164.79K)

GÖNDERİLDİĞİ ZAMAN 16-HAZ-2017 06:01PM

KELİME SAYISI

18515

GÖNDERİM NUMARASI 825468830

KARAKTER SAYISI

136647

ORIJINALLIK RAPORU

% **10**

BENZERLIK ENDEKSI

% **10**

İNTERNET
KAYNAKLARI

% **2**

YAYINLAR

% **5**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BIRINCIL KAYNAKLAR

1

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

2

acikerisim.selcuk.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

% **1**

3

Submitted to Yakın Doğu Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

% **1**

4

www.ijtase.net

İnternet Kaynağı

% **1**

5

Submitted to Anadolu University

Öğrenci Ödevi

<% **1**

6

www.algiozelegitim.com.tr

İnternet Kaynağı

<% **1**

7

dergiler.ankara.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% **1**

8

library.cu.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% **1**

9

notoku.com

İnternet Kaynağı

<% **1**

10

İnternet Kaynağı

<% 1

11

egitimilk.com

İnternet Kaynağı

<% 1

12

acikerisim.deu.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

13

Submitted to Dumlupinar University

Öğrenci Ödevi

<% 1

14

Türkmen, Ayşe Sonay; Kalpaklı, Fatma and Sevinç, İsmail. "Benim Adım Khan Filmi: Otizmin Medyadaki Yansıması", *Sosyoloji Dergisi / Journal of Sociology*, 2015.

Yayın

<% 1

15

www.researchgate.net

İnternet Kaynağı

<% 1

16

Submitted to Bahcesehir University

Öğrenci Ödevi

<% 1

17

egitimvebilim.ted.org.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

18

Submitted to European University of Lefke

Öğrenci Ödevi

<% 1

19

efdergi.ibu.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

20

slideplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

21	Submitted to Cyprus International University Öğrenci Ödevi	<% 1
22	www.iojes.net İnternet Kaynağı	<% 1
23	www.tavsiyeediyorum.com İnternet Kaynağı	<% 1
24	Submitted to Trakya University Öğrenci Ödevi	<% 1
25	library.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
26	en.tohumotizm.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
27	www.rehabilitasyonveozelegitim.com İnternet Kaynağı	<% 1
28	www.msxlabs.org İnternet Kaynağı	<% 1
29	Submitted to Istanbul Aydın University Öğrenci Ödevi	<% 1
30	www.yukatoy.com İnternet Kaynağı	<% 1
31	usos2016.com İnternet Kaynağı	<% 1
32	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

Submitted to TechKnowledge Turkey

33

Öğrenci Ödevi

<% 1

34

www.bilgidunyamiz.com

İnternet Kaynağı

<% 1

35

Submitted to Eastern Mediterranean
University

Öğrenci Ödevi

<% 1

36

Submitted to Beykent Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

<% 1

37

www.theseus.fi

İnternet Kaynağı

<% 1

38

Submitted to Yeditepe University

Öğrenci Ödevi

<% 1

39

www.bilgiustam.com

İnternet Kaynağı

<% 1

40

Submitted to Universidad Catolica San
Antonio de Murcia

Öğrenci Ödevi

<% 1

41

opus.kobv.de

İnternet Kaynağı

<% 1

42

sbe.kocaeli.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

43

www.iojpe.org

İnternet Kaynağı

<% 1

44

www.ilkevin.com.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

45 tohumotizm.org.tr İnternet Kaynağı <% 1

46 openaccess.inonu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı <% 1

47 int-jecse.net İnternet Kaynağı <% 1

48 EREN, Bilgehan, DENİZ, Jale and DÜZKANTAR, Ayten. "Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinlikleri içinde ipucunun giderek azaltılması yöntemi ile yapılan gömülü öğretimin otistik çocuklara kavram öğretmedeki etkililiği", İletişim Hizmetleri, 2013.
Yayın <% 1

49 www.cc.ntut.edu.tw İnternet Kaynağı <% 1

50 mebk12.meb.gov.tr İnternet Kaynağı <% 1

51 forum.memurlar.net İnternet Kaynağı <% 1

52 www.academia.edu İnternet Kaynağı <% 1